

УКРАЇНА
ВІННИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
РІШЕННЯ № 921

21 лютого 2020 р.

42 сесія 7 скликання

Про Стратегію збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року

Відповідно до пункту 16 частини 1 статті 43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Закону України «Про засади державної регіональної політики», постанови Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 року № 932 «Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів», враховуючи клопотання обласної державної адміністрації та висновок постійної комісії з питань бюджету, фінансів та обласних програм обласна Рада **ВИРІШИЛА**:

1. Затвердити Стратегію збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року (далі - Стратегія), що додається.

2. Контроль за виконанням цього рішення покласти на постійну комісію обласної Ради з питань місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою, євроінтеграції, міжнародного і міжрегіонального співробітництва (Крученко О. В.), інші галузеві постійні комісії обласної Ради.

Голова обласної Ради

А. ОЛІЙНИК

Стратегія збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року

Директор Департаменту міжнародного
співробітництва та регіонального розвитку ОДА

Володимир МЕРЕЖКО

ЗМІСТ

ВСТУП	5
I. АНАЛІЗ ТА ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	10
1.1. Загальна характеристика Вінницької області	10
1.2. Основні планувальні документи території	13
1.3. Економіка та підприємництво	15
1.3.1. Рівень розвитку економіки області	15
1.3.2. Промисловість	16
1.3.3. Енергетика та енергозбереження	20
1.3.3.1. Споживання природного газу області	20
1.3.3.2. Енергозбереження у житловій сфері, «теплі кредити»	21
1.3.3.3. Відновлювальна енергетика області	23
1.3.3.4. Впровадження енергоменеджменту	24
1.3.4. Розвиток малого підприємництва	25
1.4. Інвестиції та міжнародна діяльність	30
1.4.1. Інвестиційний розвиток	30
1.4.2. Експорт-імпорт товарів	38
1.4.3. Міжнародне співробітництво	44
1.5. Сільське господарство	45
1.6. Оборót роздрібно́ї торгівлі	51
1.7. Дорожнє господарство та транспорт	52
1.8. Житловий фонд	58
1.9. Стан навколишнього природного середовища	60
1.10. Населення та демографія, ринок праці	64
1.11. Освіта та наука	69
1.11.1. Освіта	69
1.11.2. Наука	72
1.12. Громадське здоров'я та медична допомога	73
1.13. Туризм, культура, спорт	76
1.13.1. Туризм	76
1.13.2. Культура	81
1.13.3. Спорт	82
1.14. Бюджетний профіль Вінницької області	83
II. SWOT-АНАЛІЗ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	87
SWOT-матриця Вінницької області	93
III. СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ДО 2027 РОКУ	96
IV. СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	100
V. ПЕРЕЛІК СТРАТЕГІЧНИХ І ОПЕРАТИВНИХ ЦІЛЕЙ	101

МАТРИЦЯ СТРАТЕГІЧНИХ, ОПЕРАТИВНИХ ЦІЛЕЙ, ЗАВДАНЬ І ПОТЕНЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	102
--	-----

VI. ОПИС СТРАТЕГІЧНИХ І ОПЕРАТИВНИХ ЦІЛЕЙ, ЗАВДАНЬ.... 118

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 1. КОНКУРЕНТОЗДАТНИЙ РЕГІОН НА ОСНОВІ ІННОВАЦІЙНОГО ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ	118
--	-----

- 1.1. Модернізація транспортно-логістичної інфраструктури з урахуванням внутрішніх, міжрегіональних та міжнародних зв'язків.... 119
- 1.2. Розвиток індустрії лікування та оздоровлення (медичний туризм).
..... 122
- 1.3 Підтримка агропромислового виробництва..... 124
- 1.4. Інноваційний розвиток регіону..... 126

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 2. РЕГІОН НАЛЕЖНОГО ТА ЕФЕКТИВНОГО ВРЯДУВАННЯ.....	129
---	-----

- 2.1 Розвиток електронного урядування та цифровізації. 129
- 2.2.Розбудова потенціалу інформаційно-аналітичної підтримки регіональної політики. 132
- 2.3. Посилення міжсекторного партнерства та співпраці..... 133

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 3. РЕГІОН СТАЛОГО ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ.	136
---	-----

- 3.1. Створення системи забезпечення найкращих інтересів отримувачів соціальних послуг..... 136
- 3.2. Формування пацієнт-орієнтованої системи охорони здоров'я..... 138
- 3.3. Розвиток професійно-технічної освіти. 140
- 3.4. Розвиток регіональної інфраструктури фізичної культури і спорту вищих досягнень..... 141
- 3.5. Розвиток туризму. Збереження та поширення культурної спадщини Вінниччини..... 142

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 4. РЕГІОН СПРОМОЖНИХ ГРОМАД.....	146
---	-----

- 4.1 Підвищення економічної спроможності громад..... 146
- 4.2. Забезпечення населення належним доступом до базових публічних послуг..... 148
- 4.3. Забезпечення єдності і згуртованості в громадах. 150
- 4.4. Створення сприятливого середовища, розвиток національно патріотичного середовища для дітей та молоді. 153

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 5. РЕГІОН БЕЗПЕЧНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	155
---	-----

- 5.1. Вдосконалення системи цивільного захисту та громадської безпеки.
..... 155
- 5.2. Посилення захисту на прикордонних територіях..... 157
- 5.3. Забезпечення санітарного та екологічного благополуччя..... 158
- 5.4. Збереження ландшафтного та біотичного різноманіття. 159
- 5.5. Збереження та раціональне використання водних ресурсів..... 161

VII. УЗГОДЖЕНІСТЬ СТРАТЕГІЇ З ПРОГРАМНИМИ ТА СТРАТЕГІЧНИМИ ДОКУМЕНТАМИ.....	163
VIII. СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ ТА ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ.	164

Додаток: Звіт про стратегічну екологічну оцінку, довідки про консультації з органами виконавчої влади та про громадське обговорення.

Вступ

Стратегія збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року (далі – Стратегія) була розроблена на підставі Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів», Закону України «Про засади державної регіональної політики», Цілей Сталого Розвитку (ЦСР), затверджених на Саміті Організації Об'єднаних Націй зі сталого розвитку, з урахуванням проекту Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року: «Розвиток та єдність, орієнтовані на людину».

Необхідність підготовки та прийняття нової Стратегії розвитку області викликана завершенням строку реалізації Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2020 року, а також наявністю нових завдань, викликів, які постали як перед Україною в цілому, так і перед областю, та суттєво впливають на розвиток регіону, якість життя його мешканців.

Стратегія розроблялась на основі чинного законодавства із використанням кращого європейського та українського досвіду робочою групою із розробки Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року у період з листопада 2018 року до листопада 2019 року за технічного сприяння з боку експертів Програми для України з розширення прав і можливостей на місцевому рівні, підзвітності та розвитку «U-LEAD з Європою», проекту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (ПРОМІС), швейцарсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні» (DESPRO).

З метою забезпечення сталого розвитку області, створення сприятливого середовища для інноваційної діяльності, підвищення рівня інноваційної та інвестиційної активності регіону розробка Стратегії першочергово була спрямована на імплементацію у стратегічне планування розвитку Вінниччини Smart-спеціалізації. Для цього до складу робочої групи було залучено широке коло науковців, представників бізнес-кіл, громадськості, органів місцевого самоврядування, в тому числі від депутатського корпусу області. Процес стратегічного планування розвитку області на період до 2027 року носив відкритий, прозорий характер та був доступний до участі всім бажаючим і зацікавленим особам.

Smart-спеціалізація дозволить вивести область на новий рівень розвитку, відкрити нові інвестиційні горизонти, прискорити впровадження інновацій, забезпечить використання сучасних наукових розробок і створення нових конкурентоздатних видів бізнесу.

Вперше при розробці такого важливого прогнозного документу довгострокового планування, як Стратегія збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року, було проведено його стратегічну екологічну оцінку, що передбачає визначення, опис та оцінювання наслідків виконання Стратегії для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків.

Політично-інституційні виклики та припущення щодо розробки Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року.

На проведення глибинного аналізу соціально-економічного становища на рівні регіону впливають наступні обмежувальні фактори:

- наявні демографічні показники можуть не відповідати реальній ситуації (Державний єдиний демографічний реєстр ще у стадії створення, дані всеукраїнського перепису населення наявні лише за 2001 рік (черговий всеукраїнський перепис населення заплановано на 2020 рік);
- архівні статистичні дані у розрізі нових адміністративно-територіальних одиниць (ОТГ) ще не сформовано, у т.ч. за гендерно-чутливими показниками;
- проведення тематичних соціологічних досліджень на регулярній основі не започатковано.

Ключові виклики:

Відповідно до Програми діяльності Кабінету Міністрів України у 2020 році має завершитись 1 та 2 етапи адміністративно-територіальної реформи (на території області будуть сформовані ОТГ із 100% покриттям регіону, відбудеться укрупнення районів та оптимізація районних державних адміністрацій, вибори до місцевих органів влади за новим адміністративно-територіальним устроєм мають пройти також у 2020 році).

Адміністративно-територіальна реформа призведе до ліквідації державних адміністрацій як інституцій, а також до вивільнення людей - спеціалістів, які є носіями унікальної інформації та знань, є загроза втрати архівної інформації та даних. В райдержадміністраціях вже відбувається скорочення фахівців сфери економіки, агропромислового комплексу, культури, соціального захисту та надання соціальних послуг, фізичної культури і спорту.

Нова державна політика у сфері реалізації окремих секторальних реформ буде вимагати від державних та місцевих органів влади оперативного реагування та першочерговості імплементації їх заходів.

Внаслідок відкриття ринку земель сільськогосподарського призначення¹, населення зможе реалізувати свої паї на відкритих аукціонах, під загрозою зникнення/ліквідації можуть стати малі аграрні підприємства, серед яких велику частку складають фермерські господарства, які не зможуть конкурувати за земельні ресурси із потужними агропромисловими холдингами, кількість робочих місць у сільській місцевості може зменшитись²;

¹ У проєкті Державного бюджету України на 2020 рік (проєкт від 15.09.2019) на здешевлення кредитів сільськогосподарським виробникам для купівлі земель сільськогосподарського призначення закладено 4 400 млн.грн.

² У сільському господарстві зайнято 29,298 тис.осіб (11,2% від загальної кількості штатних працівників області, за 2011-2018 роки відбулось скорочення показника на 28,8%). Із підвищенням продуктивності галузі кількість робочих місць може скоротитись.

Зняття мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення у 2020 році відобразиться на розвитку аграрної галузі у регіоні, може змінити її учасників, а також вплинути на демографічний склад населення.

Аграрний сектор має обмежені перспективи до зростання: у переважній більшості розвинутих держав частка аграрного сектору не перевищує 5 відсотків валового внутрішнього продукту, навіть в Аргентині, за даними Світового банку, частка аграрного сектору становить лише 6% (в Україні – біля 10%).

Міграція населення у більш урбанізовані населені пункти (у т.ч. міграція до країн ЄС внаслідок поліпшення умов для трудових мігрантів з України з боку деяких країн ЄС (Польщі, Чехії, Німеччини) може призвести до того, що в містах та районах області суттєво зміниться демографічна структура населення (особливо розподіл за віком та статтю). Попит на послуги у підтримці одиноких людей та осіб похилого віку у сільській місцевості зростатиме.

Активний розвиток сучасної бізнес інфраструктури та змістовного дозвілля у м. Київ спричиняє відтік фахівців так званого «креативного класу» із області (у т.ч. фахівців ІТ-сектору).

Зміна кліматичних умов на глобальному рівні може привести до збільшення присутності іноземних громадян у регіоні (інвесторів, спеціалістів, студентів, «кліматичних мігрантів» тощо).

Ключові переваги:

- Відсутність критичних демографічних та економічних диспропорцій у розвитку регіону (співвідношення міського/сільського населення – 51,4/48,6; співвідношення жінок/чоловіків – 57,3/46,3 (окрім вікової групи від 70 років – співвідношення жінок/чоловіків – 69,8/30,2); співвідношення обсягу реалізованої продукції суб'єктами господарювання - м. Вінниця/область – 47,1/58,9).
- Транзитний потенціал (міжнародний аеропорт Вінниця, залізничні станції Вінниця, Жмеринка, Козятин, територію області включено до державного інвестиційного проекту Go Highway автобан Одеса-Гданськ), щільність автомобільних доріг загального користування складає 340,4 кілометрів на 1 тис. км² території, що на 20,1% перевищує загальнодержавний показник (281 км на 1 тис. км²).
- На території області є унікальні родовища мінеральних вод (на території області знаходяться 20 родовищ підземних мінеральних вод, 9 родовищ мінеральних вод «родонова» (біля м. Хмільник та м. Немирів, усього на території України є 30 родовищ), 1 родовище мінеральних вод «кремниста» (родовище Тяжилівське, усього на території України є 13 родовищ); м. Хмільник має статус курорту державного значення).
- Розвиток аграрної галузі (питома вага регіону в загальному обсязі виробництва України становила 8,5% (2019 рік), найбільші показники по

Україні із виробництва м'яса, молока, чисельністю поголів'я корів, птиці, виробництву цукрових буряків, плодів і ягід, вирощуванню картоплі).

- Високий рівень залучення інвестицій в основний капітал за рахунок власних коштів підприємств та організацій (у 2018 р році становила 76,8%³).
- На території Вінниччини одна з найбільших в Україні кількість елементів матеріальної (4330 од.) та нематеріальної культурної спадщини (понад 40 елементів, із якої 1 елемент «Бубнівський розпис» включено до національного реєстру).

Ключові недоліки:

- Значне техногенне навантаження на екологічну сферу (розораність ґрунтів становить близько 65%⁴ від загальної площі сільгоспугідь, у природному стані залишилися біля 5% території області⁵; частка площі територій та об'єктів природо-заповідного фонду (ПЗФ) у загальній території регіону становить лише 2,27%⁶);
- Область відноситься до територій із найнижчими обсягами балансових експлуатаційних запасів питних і технічних підземних вод (усього - 141,943 тис.м³/на добу)⁷.
- Наявні територіальні диспропорції (в області є біля 640 сіл із населенням менше 300 осіб, в яких мешкає 86,4 тис. осіб (11,4% сільського населення області)).
- Є території із обмеженим режимом водопостачання (м. Гайсин, смт Теплик, смт Вапнярка, с. Глухівці).
- Неналежний стан мережі автомобільних доріг загального користування місцевого значення складає біля 7,5 тис.км. (що становить біля 78% від загальної протяжності автомобільних доріг загальнодержавного та місцевого значення області).
- Низький рівень покриття мережі Інтернет (58,9% домогосподарств мають підключення до Інтернету вдома⁸).

³ У 2015-2018 роках доля власних коштів підприємств і організацій у загальному обсязі капітальних інвестицій збільшилась з 65,6 у 2015 році до 76,8 % у 2018 році. Дані отримано розрахунковим методом на основі статистичних показників <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/statistica.-information/6118-2012-07-06-09-08-48.html>

⁴ Джерело даних: Структура, динаміка та розподіл земельного фонду Вінницької області (станом на 01.01.2016 року): форма 6-зем. Державної звітності / Голов. упр. зем. ресурсів у Вінниц. обл. – Вінниця, 2016.

⁵ За європейськими критеріями території Смарагдової мережі (ділянки у природному та квазіприродному стані) повинні займати 20% від загальної площі території.

⁶ Відповідно до Державної екологічної стратегії у 2021 році цей показник має становити 8%.

⁷ Миколаївська, Вінницька та Чернівецька області є найменш забезпеченими регіонами України, <http://geoinf.kiev.ua/publikatsiyi/shchorichnyky/> ДП «ГеоінформУкраїни, щорічник «Мінеральні ресурси України», 2018

⁸ Джерело даних: Моніторинг соціально-економічного становища регіонів за 2018 рік. Мінрегіон

Можливості

- Реалізація на території області державних ініціатив, зокрема у рамках реалізації Національної транспортної стратегії на період до 2030 року «Drive Ukraine 2030».
- Використання інструментів міжмуніципального співробітництва та Державно-приватного партнерства.
- Додаткові можливості залучення фінансування через державні фонди (ДФРР, Фонд енергоефективності) та проекти МТД.
- Активізація транскордонного та міжрегіонального співробітництва.

Стратегія направлена на запровадження механізмів щодо ефективної реалізації у регіоні структурних національних реформ та секторальних політик, зменшення територіальних диспропорцій, мінімізації можливих негативних явищ та підвищення фінансової та управлінської спроможності територіальних громад області із забезпеченням захисту прав та інтересів найбільш вразливих соціальних груп населення.

З метою концентрації зусиль на найбільш перспективних та найбільш гострих питаннях розвитку регіону на середньостроковий та довгостроковий періоди із урахуванням майбутніх викликів та потреб територіальних громад Вінниччини, у Стратегії регіонального розвитку стратегічні, оперативні цілі та завдання було визначено із урахуванням так званих «**Сфер стратегічного втручання**», а саме:

- підтримка діяльності, що спрямована на зміцнення потенціалу регіону та використання внутрішніх ресурсів;
- вирішення проблем різного типу територій (регіональний центр, міста обласного значення, малі міста, сільські території, прикордонні території, громади із найгіршим доступом до базових послуг, громади із надзвичайно низькою транспортною доступністю) із диференційованим втручанням з регіонального рівня.

I. Аналіз та основні тенденції соціально-економічного розвитку Вінницької області

1.1. Загальна характеристика Вінницької області

Вінниччина - край індустрії і високомеханізованого сільського господарства, з науково-виробничою і мінерально-сировинною базою, економіка якої динамічно розвивається.

Територіально-адміністративний устрій

Вінницька область була утворена 27 лютого 1932 року. Територія 26,5 тис. км², що становить 4,4% від площі України.

Кількість населення – 1,56 млн чол., в тому числі міське 51,4%, сільське 48,6%.

В області налічується 6 міст обласного значення, 12 міст районного значення, 27 районів, 29 селищ міського типу, 1328 сільських населених пунктів, 46 об'єднані територіальні громади (з них чинних - 42).

Природно-географічне розташування та інвестиційний потенціал

Вінницька область розташована у центральній частині правобережної України, вздовж середньої течії Південного Бугу та на лівобережжі середньої течії річки Дністер.

Протяжність області із заходу на схід 196 км., з півночі на південь – 204 км.

Область межує з семи областями України: Чернівецькою, Хмельницькою, Кіровоградською, Житомирською, Київською, Черкаською, Одеською.

Відстань від Вінниці до Києва:

- автомобільним сполученням 267,2 км,
- залізничним сполученням 229 км;

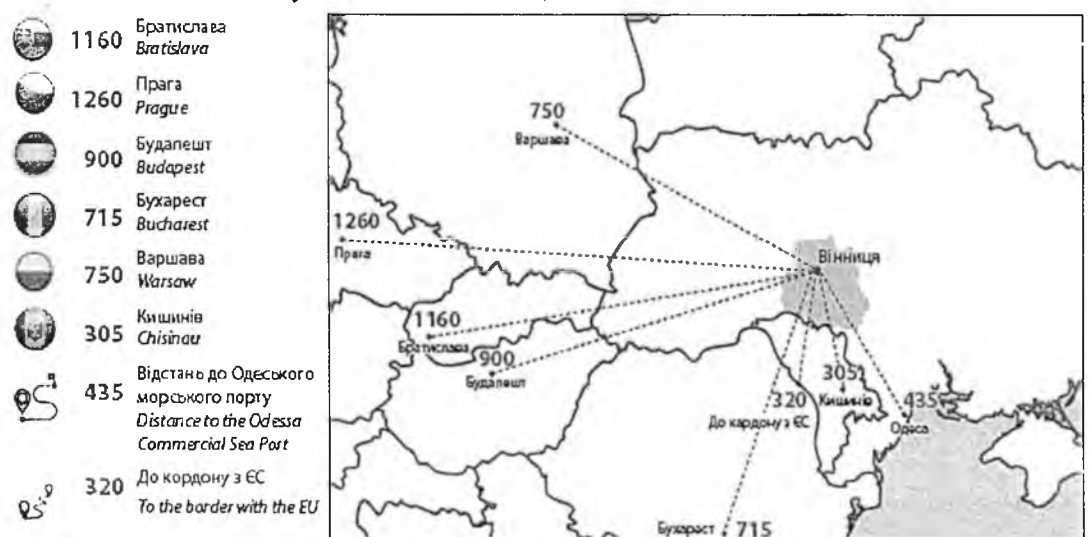

Рис. 1. Відстань до європейських столиць

Відстань від Вінниці до європейських столиць:

- до Варшави ~ 750 км
- до Братіслави ~ 1160 км
- до Праги ~ 1260 км
- до Бухареста ~ 715 км
- до Будапешта ~ 900 км
- до Кишинева ~ 305 км
- до кордону з ЄС ~ 320 км

Всього по території області протікають 3,6 тис. річок загальною довжиною 11,8 тис. км.

Клімат Вінницької області помірно континентальний з м'якою зимою та теплим вологим літом. Середньорічні температури: літня +18,6*С, +20,5*С, зимова -4*С, -6*С. Річна кількість опадів 520-590 мм, з них близько

80% припадає на теплий період року. Область розташована в лісостеповій зоні, в границях Волино-Подільської та Придніпровської височини.

За даними Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру показник сільськогосподарської освоєності території порівнює понад 76% і становить 2014 тис. га, з яких майже 50% – чорноземи.

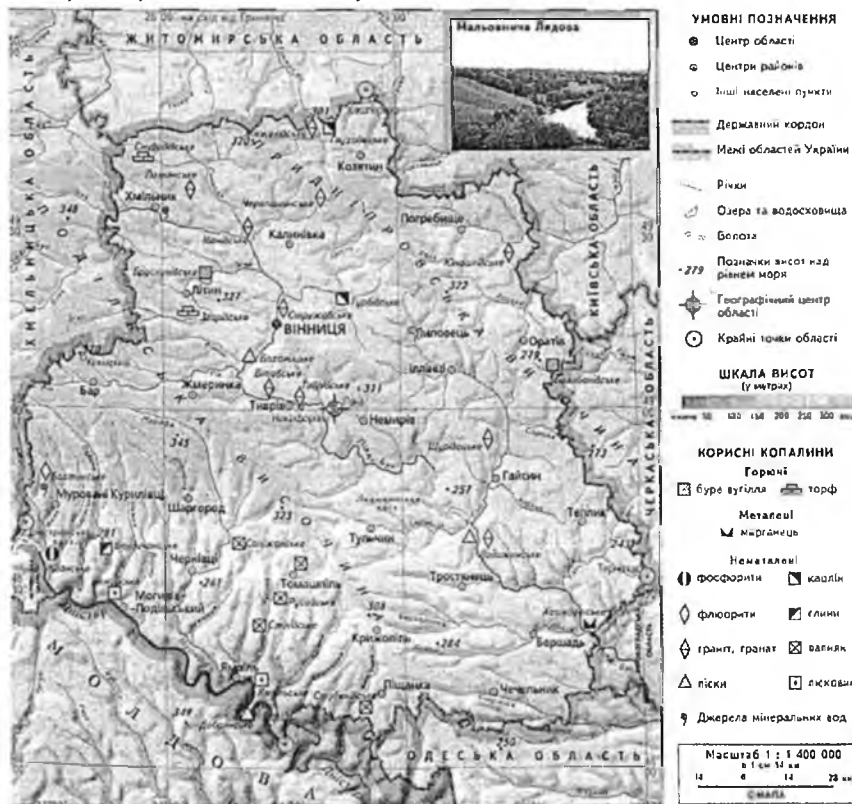

Рис. 2. Карта Вінницької області

За розмірами сільськогосподарських угідь область займає серед регіонів України 9 місце.

Загальна площа лісів та лісовкритих площ – 379,9 тис. га.

На території області протікає близько 3,6 тис. річок і струмків загальною довжиною 11,8 тис. км, в т.ч. 230 річок завдовжки понад 10 км. Вони належать до басейнів Південного Бугу, Дністра та Дніпра. На річках створено 74 водосховища та понад 4 тисячі ставків, сумарна площа яких становить близько 32 тис. га.

Вінниччина – це край з багатою мінерально-сировинною базою. На її території налічується близько 500 родовищ з 18 видами різноманітних

корисних копалин, десятки родовищ торфу, а також унікальні поклади граніту, каоліну і флюориту.

Розроблені й діють цілющі джерела мінеральної води, зокрема з високим вмістом радону в м. Хмільнику. Виявлено мінеральні води типу "Миргородська".

Вінницька область має великі поклади первинних каолінів, що складають 44% від загальних по Україні. Глухівецький гірничо-збагачувальний комбінат виробляє майже третину каоліну в державі і експортує його в 12 країн світу.

Відходи збагачення каоліну – кварцові піски, які можуть використовуватися у будівництві, виробництві скла, карбїду кремнію та тонкої кераміки, для очистки води та в інших галузях.

Також в області розвідано 9 родовищ каменю облицювального, 5 з яких розробляється. Унікальні декоративні властивості вінницьких гранітів дозволяють виготовляти з них облицювальні плити, підвіконня, пам'ятники, тощо.

Сировинний потенціал будівельного виробництва представлений в області буто-щебневою сировиною, пиляним каменем, карбонатними породами для виробництва місцевих в'язучих матеріалів, сировиною для грубої кераміки, пісками, окремими родовищами облицювального каменю, керамзитовою сировиною.

Область має розгалужену мережу залізничних (1074,1 км) та автомобільних шляхів загальнодержавного і місцевого значення (9518,5 км).

Вінницька область по коефіцієнту транзитивності території займає перше місце в Україні. Щільність автодоріг загального користування одна з найбільших в Україні і складає 359 км на 1000 км² території.

Через територію області проходять 3 магістральних газопроводи: Уренгой-Помари-Ужгород, "Союз", Дашава-Київ, експлуатується 9300 км газорозподільних мереж, а також нафтопровід "Одеса-Броди".

За результатами моніторингу соціально-економічного розвитку регіонів за 2018 рік Вінниччина увійшла у п'ятірку лідерів, посівши четверте місце.

В регіоні функціонує понад 1200 великих, середніх і малих підприємств різної форми власності, які виробляють промислову продукцію.

Табл.1 Питома вага Вінницької області в економіці України

Показники	Частка області, %					
	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Валовий регіональний продукт (у фактичних цінах)	2,8	3,0	3,1	3,1	- ¹	-
Обсяг реалізованої промислової продукції	2,2	3,0	3,0	3,1	3,1	-
Виробництво продукції	7,9	7,6	8,4	8,2	8,4	8,5

сільського господарства						
Обсяг виконаних будівельних робіт	2,3	2,7	3,4	3,0	4,1	-
Капітальні інвестиції	2,6	2,7	2,3	2,6	3,0	-
Обсяг експорту товарів і послуг	1,4	2,2	2,7	2,8	3,0	-
Обсяг імпорту товарів і послуг	0,8	0,7	0,8	0,8	1,0	-
Обсяг роздрібного товарообороту	2,3	2,4	2,2	2,1	2,2	2,9

¹ Дані за 2018 рік в 2020 році.

За 2019 рік, темпи приросту обсягів виробництва в сільському господарстві, в порівнянні з попереднім роком, склали 2,1%.

Серед регіонів України аграрний сектор області за 2019 рік займає перше місце за обсягами виробництва валової продукції сільського господарства та на 1 особу, за обсягами виробництва зернових та зернобобових культур (фізична вага), цукрових буряків, картоплі, м'яса та молока, по чисельності поголів'я корів та птиці.

Питома вага регіону у загальнодержавному виробництві сільськогосподарської продукції за 2019 рік склала 8,5%. В порівнянні з 2014 роком питома вага області зросла на 0,6 відсоткових пункти.

Номінальна середньомісячна заробітна плата за 2018 рік до 2017 року зросла на 1679,94 грн. і становить 7801,10 грн. За рівнем середньомісячної заробітної плати область займає 11 місце серед регіонів України, а за темпами її росту - 3 місце (за цим показником у 2014 році Вінницька область посідала 17 місце серед регіонів України).

Область переходить до інноваційно-інвестиційної моделі розвитку. За 2017 рік обсяг реалізованої інноваційної продукції становить 454,7 млн грн, інноваційною діяльністю в промисловості займалися 24 підприємства (15,4% від загальної кількості промислових підприємств). В науково-інноваційній сфері працює 65 докторів наук та 214 кандидатів наук.

1.2. Основні планувальні документи території

Для Стратегії розвитку Вінниччини до 2027 року базовим планувальним документом є Схема планування території Вінницької області (стратегія розвитку Вінницької області та шляхи її реалізації до 2031 року).

Схема планування території Вінницької області (далі – Схема), розроблена Українським державним науково-дослідним інститутом проектування міст «Діпромісто» у 2008 році на замовлення Управління містобудування та архітектури Вінницької облдержадміністрації. Необхідність розроблення Схеми було зумовлено змінами, які відбулися в політичному та соціально-економічному розвитку країни з часу затвердження попередньої схеми у 1973 році, переходом до ринкової економіки, що є ключовим принципом сучасної соціально-економічної політики.

Схема визначає основні напрямки господарського і територіального розвитку регіону. Вона містить принципові рішення:

- по основним напрямам планування розвитку територій;
- раціональному використанню природних ресурсів;
- охороні навколишнього середовища;
- розвитку інженерно-транспортної інфраструктури.

Метою Схеми є визначення стратегії розвитку Вінницької області та шляхів її реалізації.

Схема складається окрім текстової частини також з 10 схем-креслеників графічної частини (М 1:100 000 та М 1:400 000):

1. Опорний план.
2. Проектний план.
3. Схема комплексної оцінки території.
4. Схема розташування нерухомих пам'ятників культурної спадщини.
5. Схема охорони навколишнього середовища з зонами санітарної охорони курортів.
6. Схема енергопостачання, водопостачання та водовідведення.
7. Схема транспорту.
8. Схема інженерної підготовки та захист території.
9. Розвиток промислового виробництва.
10. Промислове районування.

Схема планування території області відповідно до чинних Державних будівельних норм і стандартів України розроблена як прогностичний документ на розрахунковий термін, що становить 20 років - 2031 рік.

Проект виконаний на основі впровадження геоінформаційних систем і технологій.

Проміжні висновки:

- соціально-економічний розвиток області є можливим виключно на основі розвитку виробництва; аналіз сільськогосподарського комплексу області показує, що він може бути збалансованим на основі наявних ресурсів повністю;

- важливо відновити управління ресурсами при наданні їх у користування виключно на конкурентній основі у кожному районі;

- механізми забезпечення реалізації Схеми.

Концептуальні вирішення планування та використання території області, забезпечуватимуться шляхом цілеспрямованої діяльності обласної та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, які мають використовувати матеріали Схеми при:

- визначенні основних завдань проєктів і програм соціально-економічного розвитку, програм охорони земель, охорони здоров'я населення, охорони довкілля, розвитку інженерно - транспортної

інфраструктури, формування національної екологічної мережі, розвитку курортів і туризму, збереження історико-культурної спадщини;

- додержанні державних вимог для розроблення проєктів планування території адміністративних районів, прикордонних територій, генеральних планів населених пунктів області.

1.3. Економіка та підприємництво

1.3.1. Рівень розвитку економіки області

Узагальнюючим показником, який характеризує рівень розвитку економіки області є валовий регіональний продукт (ВРП). У період з 2014 року по 2017 рік цей показник виріс на 48437 млн грн – з 43970 млн грн у 2014 році до 92427 млн грн у 2017 році – зростання в 2,1 рази. Вінниччина має незмінну динаміку до зростання. Зростання зазначеного показника обумовлено збільшенням його питомої ваги у валовому внутрішньому продукті України на 0,3 в.п. (з 2,8% у 2014 році до 3,1% у 2017 році).

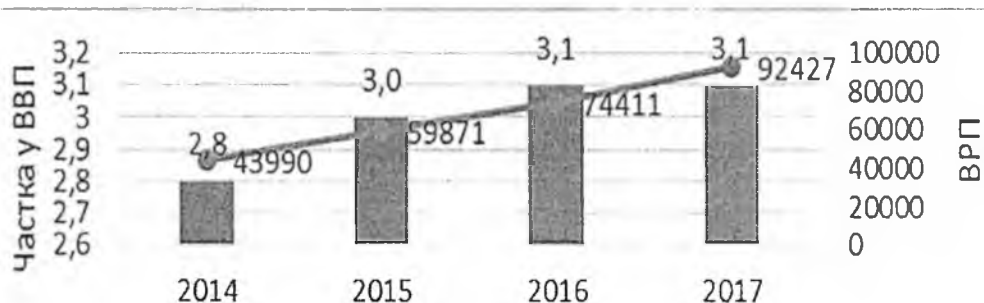

Рис. 3. Валовий регіональний продукт Вінницької області (млн грн) та його частка у ВВП України (%).

Основними чинниками, які вплинули на зростання валової доданої вартості, є збільшення обсягів випуску промислової продукції, виробництва товарів народного споживання, надання різного виду послуг та виробництва валової продукції сільського господарства.

При цьому відмічаються незначні структурні зміни. А саме, зростання частки промислової продукції в загальному обсязі ВДВ на 3,2 в.п. Визначальний вплив мало зростання обсягів переробної промисловості (з 13,3% до 16,6%). Водночас, слід відзначити зниження у 2017 році питомої ваги сільського господарства, лісового господарства та рибного господарства (на 0,6 в.п. у порівнянні з 2014 роком та на 3,7 в.п. - з 2016 роком). Частка транспортних послуг та інформаційних і телекомунікаційних зросла на 1,3 та 0,8 в.п. відповідно, при зменшенні питомої ваги усіх послуг у ВДВ на 2,6 в.п.

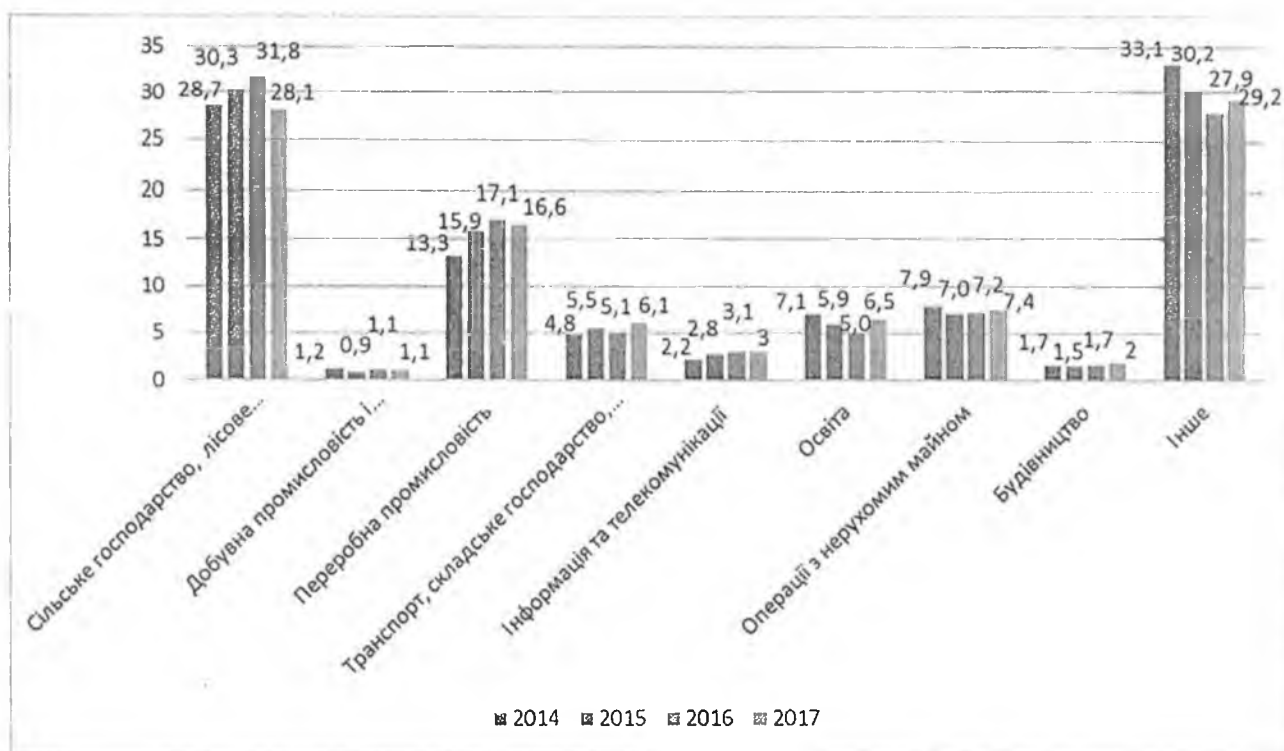

Рис. 4. Динаміка структури валової доданої вартості (%).

1.3.2. Промисловість

Вінницька область має багатогалузевий промисловий комплекс. В регіоні функціонує понад 1300 великих, середніх і малих підприємств різної форми власності, які виробляють промислову продукцію.

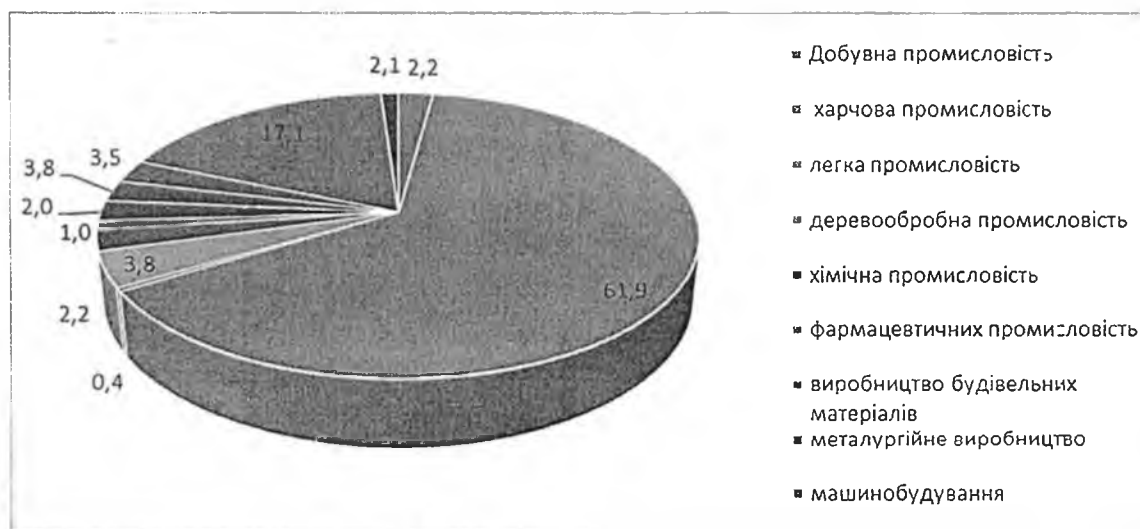

Рис. 5. Структура промислового виробництва, %

Серед галузей промислового виробництва провідне місце займають харчова галузь (61,9%) та постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (17,1). Решта галузей займають від 0,4% (легка промисловість) до 3,8% (деревообробна галузь та виробництво готових металевих виробів) від загального обсягу реалізованої продукції.

Збільшенню питомої ваги галузі сприяло впровадження у 2019 році 25 великих інвестиційних проектів загальною вартістю 1,3 млрд грн, що дозволило створити 390 нових робочих місць.

Табл.2. Індекс промислової продукції Вінницької області

	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Україна	95,7	102,8	100,4	101,6	98,2
Вінницька область	104,0	105,3	108,2	99,2	113,5
Місце серед регіонів України	2	13	7	15	1

Розвиток промислового сектору області за 2019 рік підтверджується індексом промислового виробництва, який склав 113,5% до 2018 року.

Загальнодержавний рейтинг за обсягами реалізованої продукції свідчить про активізацію роботи промислових підприємств області.

Так, завдяки створенню нових виробництв частка Вінниччини у загальнодержавному обсязі реалізованої продукції промисловості за останні роки має тенденцію до збільшення, що підтверджує позитивна динаміка показника з 2,2% у 2014 році до 3,1% у 2018 році.

Табл.3. Обсяг реалізованої промислової продукції в розрахунку на 1 особу, грн

	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Обсяг реалізованої промислової продукції на 1 особу	17714,6	28113,9	33550,1	42344,0	49170,4

Позитивна динаміка зберігається і у реалізації промислової продукції на 1 особу. У 2018 році без урахування інфляційних процесів цей показник збільшився у 2,8 рази порівняно з 2014 роком.

Рис. 6. Обсяг реалізованої промислової продукції в розрахунку на 1 особу, грн

Міжобласний порівняльний аналіз обсягів реалізованої промислової продукції в розрахунку на 1 особу населення вказує на те, що за промисловим потенціалом Вінницька область займає другу позицію, поступаючись Черкаській області.

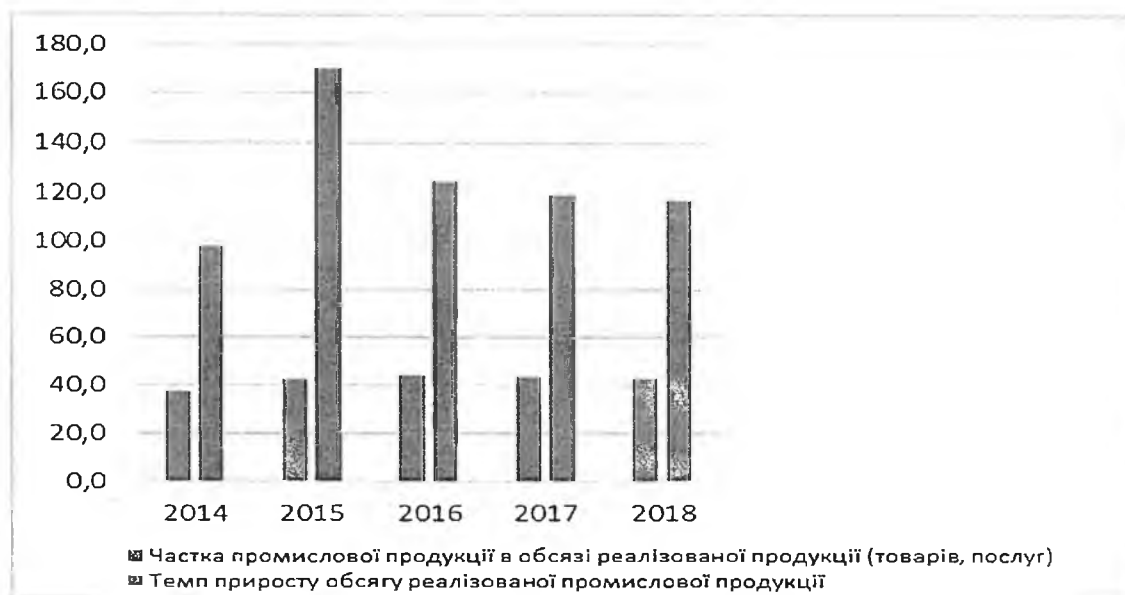

Рис. 7. Показники виробничої активності.

Частка промислової продукції в обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг) у 2018 році склала 43,0%, темп приросту обсягу реалізованої промислової продукції до 2017 року - 116,7%.

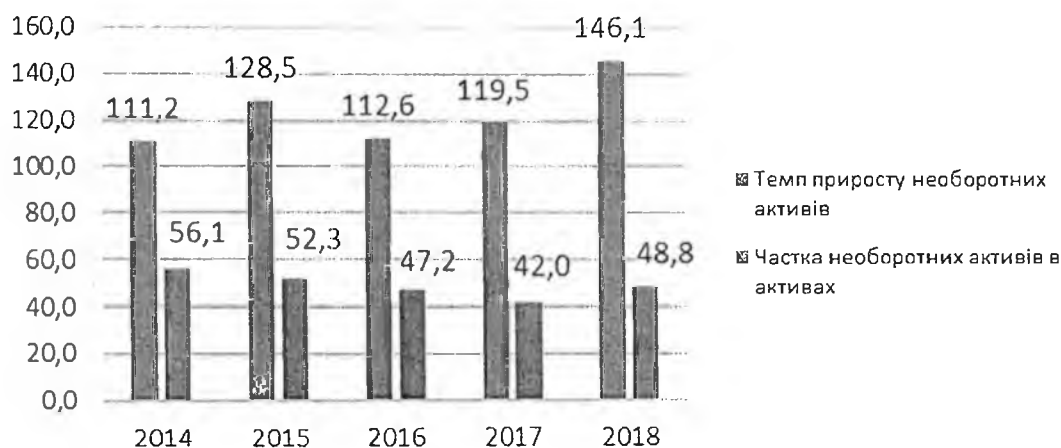

Рис. 8. Показники капітальної активності промисловості, %.

Темп приросту необоротних активів до 2017 року склав 146,1%, частка необоротних активів в активах - 48,8%.

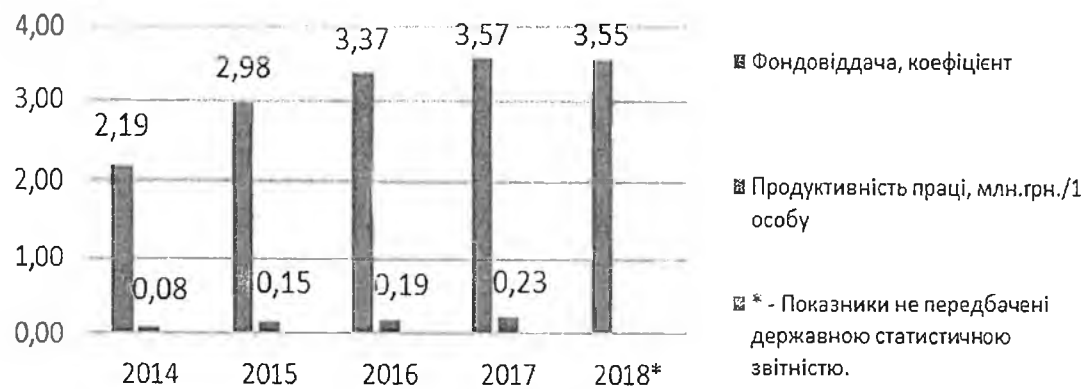

Рис. 9. Показники ресурсної ефективності промисловості.

Аналіз ефективності використання ресурсного потенціалу промисловості, основними компонентами якого є людські та виробничі ресурси, свідчить про те, що фондівіддача і продуктивність праці демонстрували майже синхронну динаміку.

Зокрема, значення показника фондівіддачі у промисловості області у 2014-2018 рр. зросло у 1,6 рази. Тренд продуктивності праці зберігав тенденцію до збільшення і у 2017 році значення цього показника перевершило рівень 2014 року у 2,9 рази (з 2018 року дані показники не передбачені державною статистичною звітністю).

Визначальний вплив на динаміку показників ресурсної ефективності промисловості Вінниччини у 2018 році мали такі чинники: збільшення обсягу реалізованої промислової продукції (в 3,1 рази порівняно з 2014 роком), зменшення працівників у промисловості (на 6,6% порівняно з 2014 роком) і збільшення необоротних активів (в 1,5 рази до 2017 року).

Проміжні висновки:

- на даний момент в області загострюється ситуація з недостатньою кількістю кваліфікованої робочої сили, а саме – фахівців інженерно-технічних та виробничих спеціальностей; зовнішня міграція робочої сили збільшує ризик щодо забезпечення подальшого розвитку промисловості трудовими ресурсами;
- в промисловому секторі економіки області функціонує незначна кількість нових виробництв з високою доданою вартістю, а це зменшує загальну ефективність промисловості та економіки в цілому, посилює нестійкість та вразливість промислового сектору до коливань на міжнародних ринках;
- недостатній рівень розвитку інноваційного потенціалу промисловості стримує модернізацію основних фондів та впровадження передових технологій виробництва для збільшення конкурентоспроможності товарів і послуг.

1.3.3. Енергетика та енергозбереження

Протягом 2014-2018 років в області проводилась робота в сфері енергоефективності та енергозбереження. За цей період переведено на альтернативні види палива 284 котелень бюджетної сфери області, на що витрачено більше 180 млн грн.

Протягом 2018 року:

- проведено комплексні енергоаудити у 50 закладах охорони здоров'я та освіти обласного підпорядкування, а також адмінбудівлях спільної власності територіальних громад області;

- запроваджено систему щоденного моніторингу споживання енергоресурсів, до якої долучено 110 бюджетних установ, моніторинг здійснюється за допомогою спеціалізованої комп'ютерної програми uMuni;

- виконано наукове дослідження «Карта потенціалу біомаси у Вінницькій області», яке містить відомості про паливно-енергетичний баланс області за 2017 рік, технічний потенціал біомаси Вінниччини, можливі ланцюги використання даної сировини в енергетичних цілях.

1.3.3.1. Споживання природного газу області

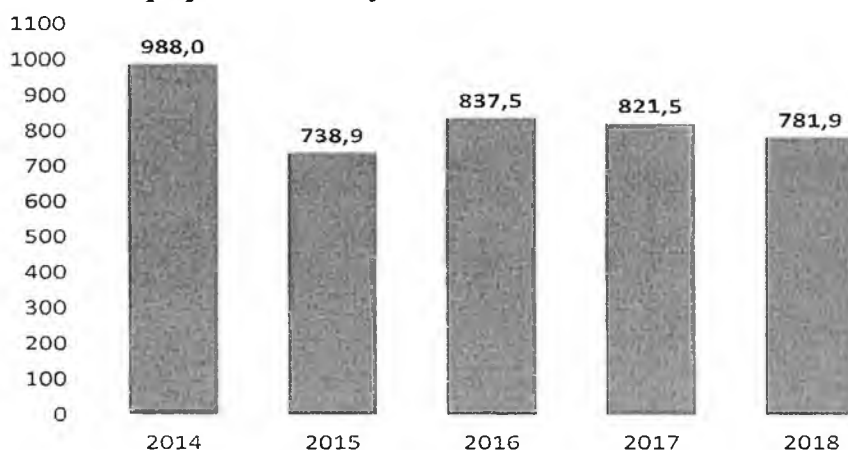

Рис. 10. Споживання природного газу області 2014-2018 роки, млн м³

За останні п'ять років спостерігається скорочення споживання блакитного палива у 2018 у порівнянні з 2014 роком, яке складає 206,1 млн. м³. або на 21% менше, що вказує на успішність проведених енергоефективних заходів направлених на більш ощадне споживання природного газу.

Табл.4 Споживання природного газу області 2014-2018 роки, млн м³

Категорія споживачів	2014	2015	2016	2017	2018
Споживання загалом	988	738,9	837,5	821,5	781,9
Населення	605,1	479,2	539	501,6	470,2
Бюджет	24,6	17,5	18,1	16,8	16,3
Промисловість	189,8	118	155,5	181,7	165,8

Теплопостачальні підприємства	135,2	123,8	124,3	116,2	129,1
-------------------------------	-------	-------	-------	-------	-------

Протягом 2018 року спожито 781,9 млн м³ природного газу, що на 39,6 млн м³ менше ніж протягом 2017 року. Бюджетні організації протягом 2018 року скоротили споживання на 3% або 478,5 тис. м³ у порівнянні з 2017 роком, населення на 6,5% або на 31,4 млн м³, промисловість на 13,4% або на 15,9 млн м³. Єдиною категорією споживачів, яка збільшила використання газу у 2018 році у порівнянні з 2017 є підприємства теплокомуненерго, які наростили споживання на 10,4% або 10,4 млн м³.

1.3.3.2. Енергозбереження у житловій сфері, «теплі кредити»

З метою підтримки загальнодержавної політики стимулювання населення та ОСББ до впровадження заходів з енергозбереження, 14 липня 2015 року рішенням сесії обласної Ради №928 була затверджена «Програма енергозбереження для населення та об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ) Вінницької області на 2015 – 2019 роки», яка у 2015 році передбачала погашення 15% ставки за користування кредитними ресурсами, отриманими в кредитно-фінансових установах на заходи з енергозбереження, а з 2016 року - 8% річних.

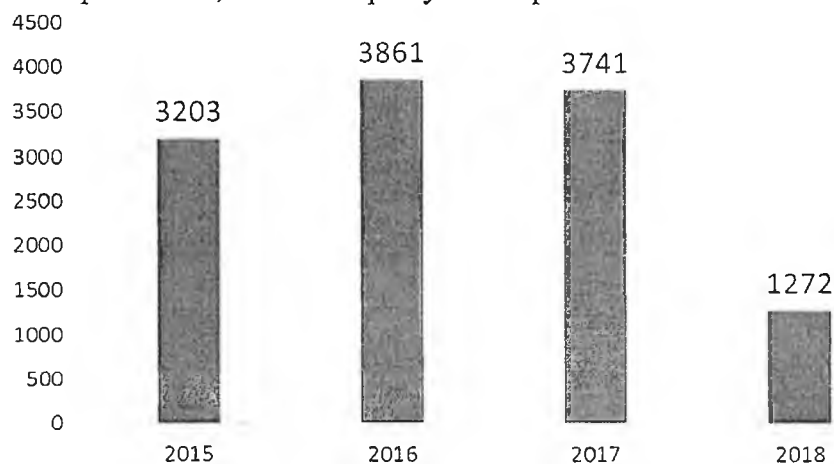

Рис. 11. Кількість фізичних осіб, які оформили "теплі кредити" у Вінницькій області у 2015-2018 роках, осіб

Протягом 2015-2018 років загальна кількість осіб, які оформили «теплі кредити» у Вінницькій області склала 12077.

Рис. 12. Кількість виданих кредитів для населення в розрізі областей станом на кінець 2018 року, одиниць

Загальна кількість ОСББ, які оформили «теплі кредити» у Вінницькій області протягом 2015-2018 років – 41.

Розміри фінансування Урядової програми "теплих кредитів" за 2015-2018 роки зазначені на рис.12 та рис.13.

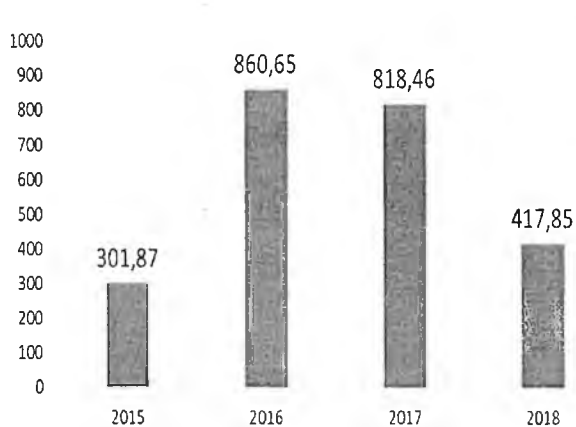

Рис. 13. Розмір фінансування з держбюджету Урядової програми "теплих кредитів" за 2015-2018 роки, млн грн

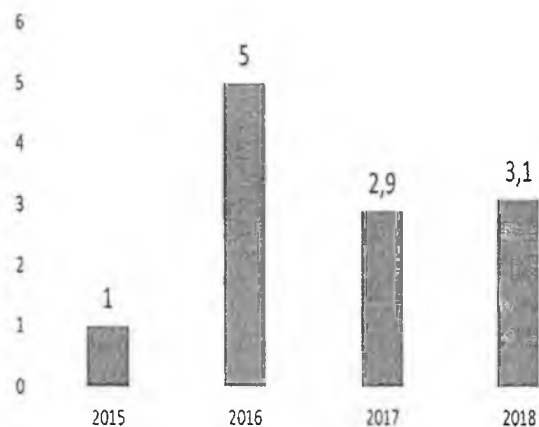

Рис. 14. Розмір залученого фінансування з обласного бюджету для підтримки Урядової програми за 2015-2018 роки, млн грн

Протягом 2015-2018 років на фінансування «Програми енергозбереження для населення та ОСББ Вінницької області на 2015-2019 роки» з обласного бюджету виділено 12 млн грн на погашення 8% ставки за користування кредитними ресурсами.

Для стимулювання населення до впровадження відновлювальних джерел енергії, починаючи з травня 2018 року відповідно до вищезазначеної Програми, передбачено відшкодування для жителів області 15% вартості приватних сонячних електростанцій, придбаних за кредитні кошти

потужністю до 30 кВт, але не більше 25 тис. грн за одним договором. У 2018 році 7 фізичних осіб отримали компенсацію вартості приватних сонячних станцій придбаних в кредит на суму 164,8 тис. грн.

1.3.3.3. Відновлювальна енергетика області

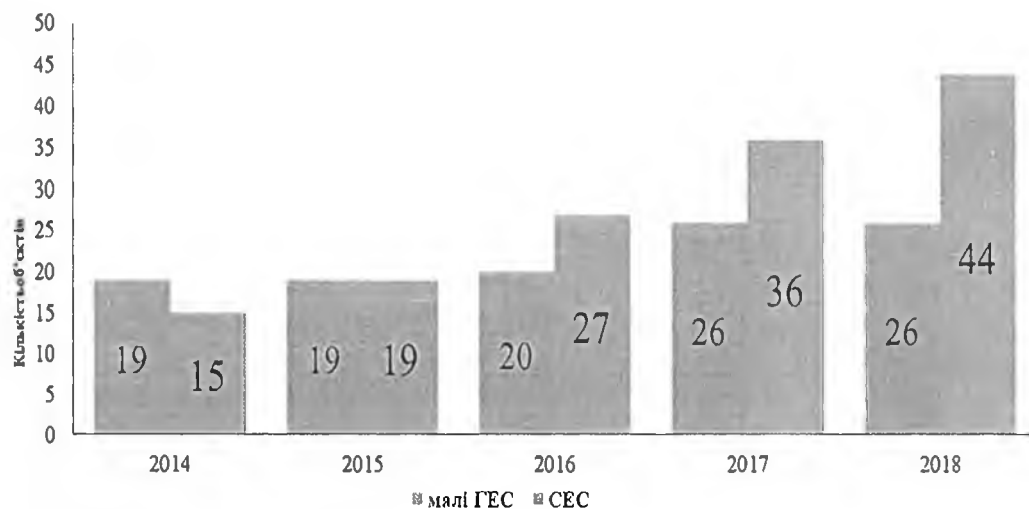

Рис. 15. Кількість об'єктів ВДЕ у 2014-2018 роках, одиниць

На кінець 2018 року загальна кількість сонячних електростанцій на території Вінниччини зросла до 44 об'єктів, встановленою потужністю 143,1 МВт. Окрім того, на території області працює 26 малих гідроелектростанцій встановленою потужністю 22 МВт, а також 4 когенераційні установки потужністю 3,5 МВт та 1 біогазова установка потужністю 1 МВт.

Зазначені об'єкти альтернативної енергетики протягом 2018 року згенерували 207,8 млн кВт·год електричної енергії, що забезпечило економію використання традиційних енергетичних ресурсів 70 тис. тонн умовного палива (близько 98 тис. тонн кам'яного вугілля спаленого на ТЕС).

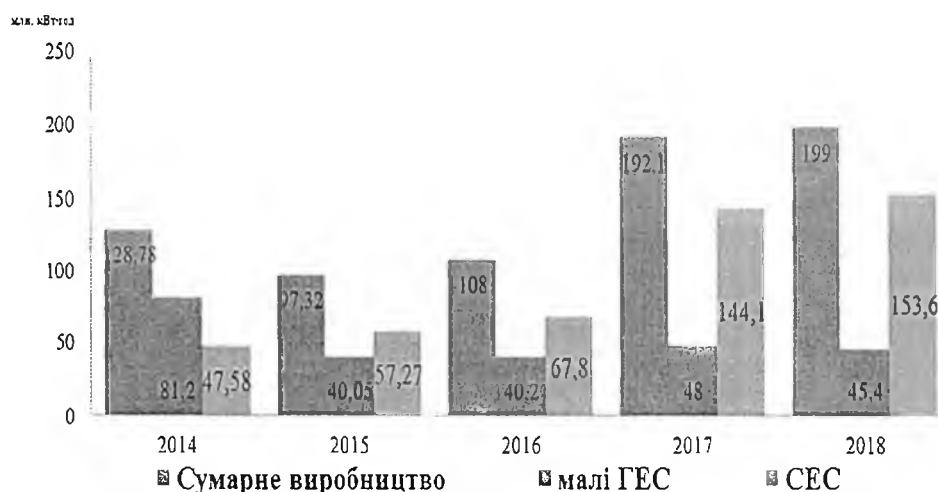

Рис. 16. Генерація електроенергії об'єктами ВДЕ, млн кВт·год

Вінниччина й надалі продовжує займати лідируючі позиції серед областей у сфері відновлювальної енергетики.

1.3.3.4. Впровадження енергоменеджменту

Розпорядженням голови облдержадміністрації від 05 лютого 2018 року №79 затверджено Положення про обласну систему енергетичного менеджменту, основою якої є проведення щоденного моніторингу споживання паливно-енергетичних ресурсів, який здійснюється шляхом фіксації показників приладів обліку енергоносіїв (природний газ, електроенергія, теплопостачання, водопостачання та водовідведення).

Станом на кінець 2018 року в області до вказаної системи долучено 110 закладів освіти, охорони здоров'я, соцзахисту культури та спорту обласного підпорядкування.

Моніторинг здійснюється за допомогою спеціалізованої комп'ютерної програми uMuni.

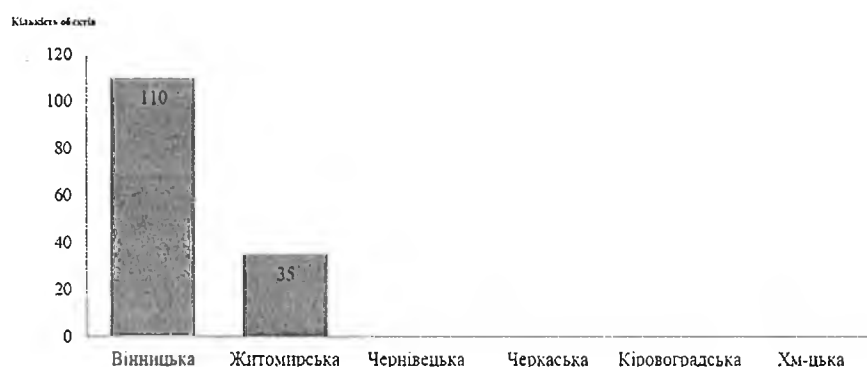

Рис. 17. Впровадження енергомоніторингу в розрізі областей

Примітка: у Чернівецькій області здійснюється моніторинг закладів освіти обласного підпорядкування у ручному режимі.

За інформацією Держенергоефективності, у порівнянні з сусідніми областями, зокрема, Житомирською, Чернівецькою, Черкаською, Кіровоградською, Хмельницькою Вінницька область займає лідируючі позиції щодо впровадження енергомоніторингу у закладах обласного підпорядкування.

Проміжні висновки:

- в області впродовж останніх кількох років ведеться активна робота, направлена на скорочення споживання природного газу місцевими видами, на яку протягом 2014-2018 років залучено кошти на сумі 155,8 млн грн з різних джерел фінансування;
- проведена робота дала змогу скоротити споживання природного газу в області на 169,5 млн м.куб. в тому числі: - по бюджетних закладах з 24,6 млн м³ (2014 рік) до 16,5 млн м³ (2018 рік) або на 32%; - по підприємствах теплокомуненерго з 135,2 млн м³ (2014 рік) до 116,2 млн м³ (2018 рік) або на 15%;

- протягом 2018 року усіма категоріями споживачів області спожито 2491 млн кВт·год, частка відновлювальної енергетики в загальному споживанні Вінниччини на кінець року склала 8,3%, що в свою чергу, відповідає ключовим показникам ефективності енергетичної системи відповідно до «Енергетичної стратегії України на період до 2035 року».

1.3.4. Розвиток малого підприємництва

Розвиток малого бізнесу області характеризується:

- збільшенням кількості суб'єктів малого бізнесу;
- збільшенням надходжень до бюджетів всіх рівнів;
- зниженням тенденції щодо зменшення темпів припинення діяльності суб'єктами малого бізнесу;
- збільшенням фінансової підтримки для розвитку малого підприємництва за рахунок коштів обласного бюджету, в тому числі стартапів.

У малому підприємстві області зайнята майже четверта частина економічно активного населення області.

На малих підприємствах області зайнято понад 50,0 тисяч осіб. При цьому, порівняльний аналіз з сусідніми регіонами України показує, що область посідає друге місце після Кіровоградщини, адже частка працевлаштованих на малих підприємствах найбільшою є саме там.

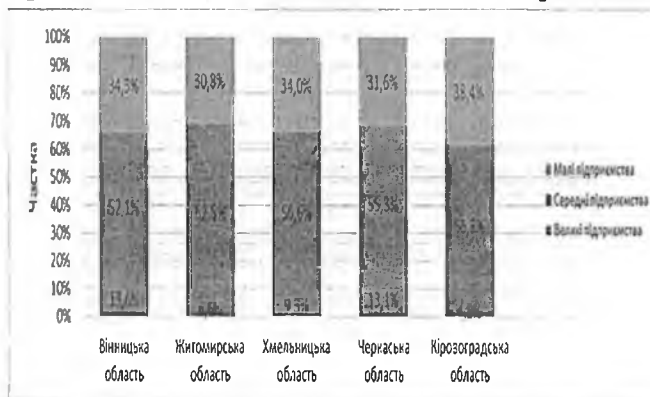

Рис. 18. Структурна характеристика кількості найманих працівників за критерієм розміру підприємства

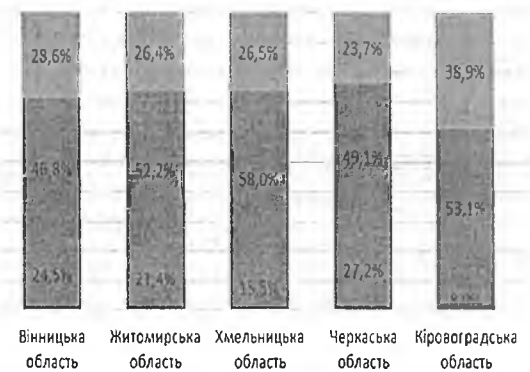

Рис. 19. Структурна характеристика обсягу реалізованої продукції за критерієм розміру підприємства

Співвідношення частки обсягу реалізованої продукції до частки найманих працівників свідчить про вклад найманих працівників (в залежності від їх працевлаштування на одному із видів підприємств) у загальний ефект діяльності мезоекономічної системи регіону.

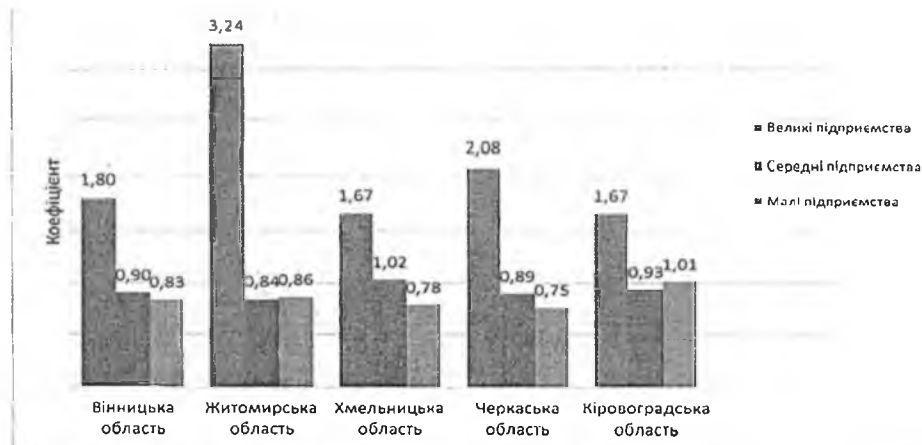

Рис. 20. Відношення частки реалізованої продукції (товарів, послуг) до частки найманих працівників

В області (а також співмірних їй за економічним потенціалом Хмельницькій та Черкаській областях) найбільша продуктивність найманих працівників (у грошовому виразі) зафіксована на середніх за розміром підприємствах, натомість малі підприємства за цим показником знаходяться на нижчому рівні.

Кількість малих підприємств Вінниччини у 2018 році в порівнянні з 2017 роком зросла на 6,8% та характеризується позитивною динамікою. Найбільше зростання спостерігається у Хмельницькій області 12,1%.

Рис. 21. Динаміка кількості малих підприємств

Розрахункова кількість підприємств на 10 тис. осіб наявного населення, що проживає на території області, становить 58 підприємств та 377 фізичних осіб-підприємців. При цьому, порівняльний аналіз з сусідніми регіонами показує, що у Кіровоградській області на 10 тис. осіб наявного населення припадає 80 підприємств, а у Хмельницькій області - 401 ФОП.

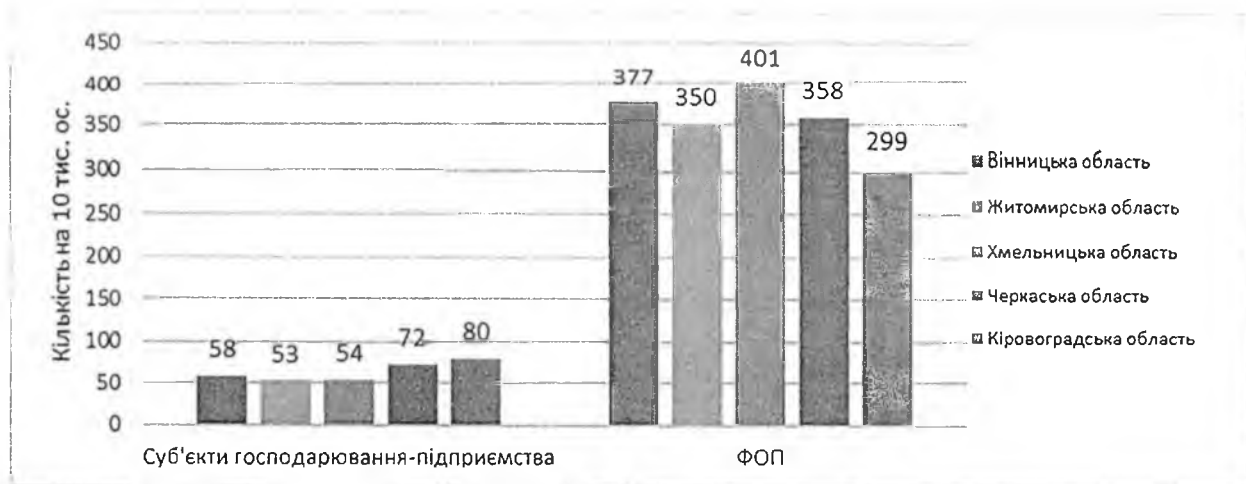

Рис. 22. Кількість суб'єктів господарювання та ФОП на 10 тис. осіб в розрізі обраних областей

Найбільша кількість малих підприємств серед районів/міст зосереджена у м. Вінниці – 3556 одиниць та в Вінницькому районі - 466 одиниць, в Крижопільському районі їх кількість становить – 184 одиниці, в м.Хмільник – 142 одиниці та м. Могилів-Подільському – 117 одиниць.

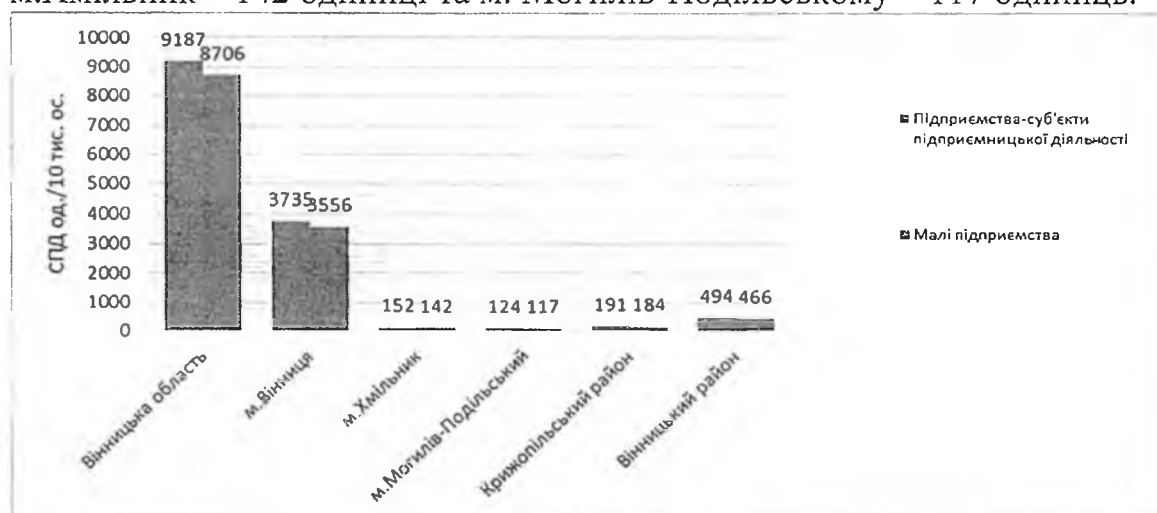

Рис. 23. Кількість підприємств та малих підприємств в обраних містах, районах області

Найбільша частка зайнятих на малих підприємствах (при середньому по області рівні у 35,8%) є в Вінницькому районі (45,0%), в м. Вінниця (35,6%), м.Могилів-Подільському (33,5%) та м. Хмільник (26,6%). В Крижопільському районі цей показник є лише трохи вищим 22%.

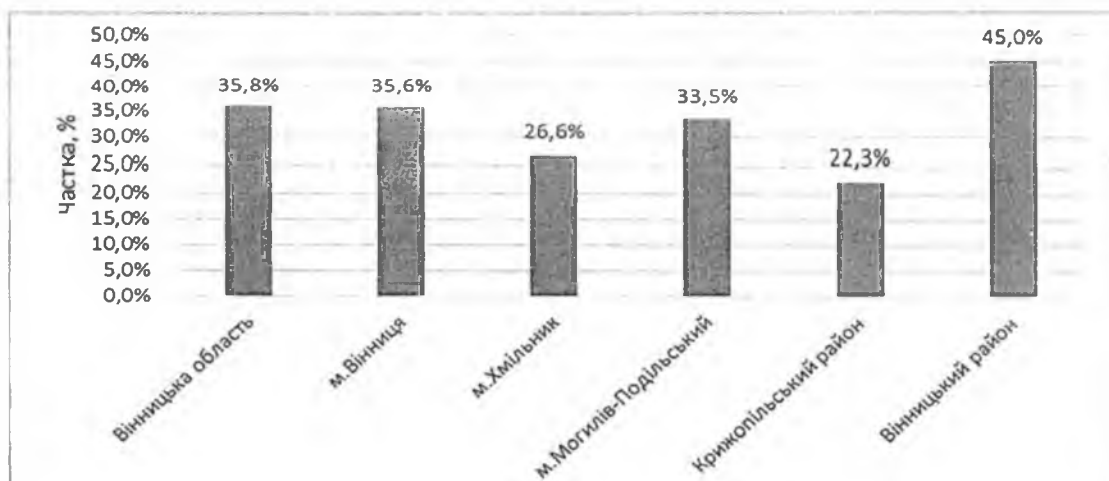

Рис. 24. Частка зайнятих на малих підприємствах

Подібним є розкид часток малих підприємств у загальному обсязі реалізованої продукції (робіт, послуг) в розрізі обраних міст/районів області.

Серед лідерів за розміром структурної складової реалізації продукції малими підприємствами є м. Хмельник, де цей показник становить 45,8%, в м. Вінниця та м. Могилів-Подільському цей показник знаходиться в межах 30%, в Вінницькому районі – 28,9%, тоді як в Крижопільському районі - 7,3%.

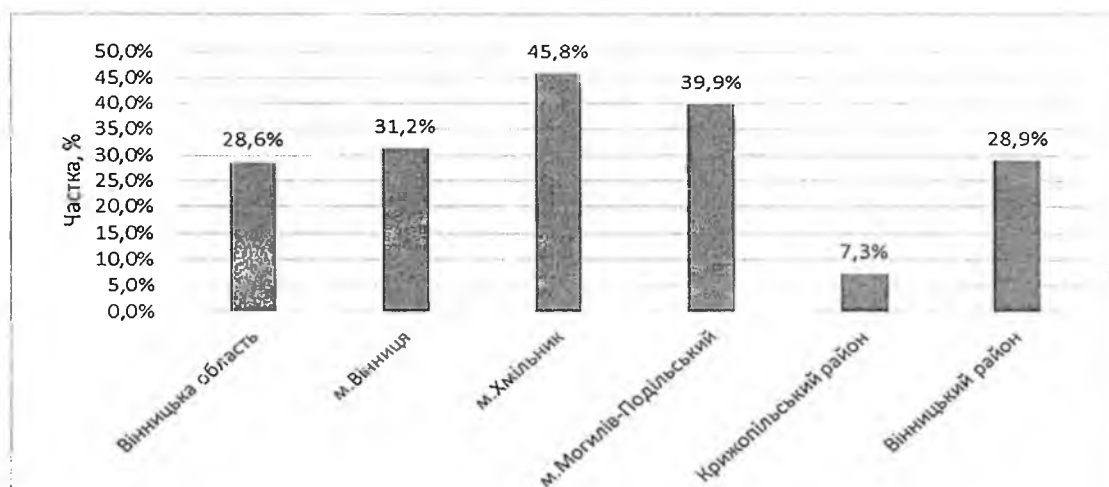

Рис. 25. Частка малих підприємств у загальному обсязі реалізованої продукції (робіт, послуг)

Обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) малими підприємствами у 2018 році в порівнянні з 2014 роком збільшився в 2,6 рази та становить 47,7 млрд грн.

Рис. 26. Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг)

Надходження від діяльності малого підприємництва до місцевих бюджетів у 2018 році в порівнянні з 2014 роком збільшились в 3,2 рази, а їх частка в загальних надходженнях до місцевих бюджетів становить 30%.

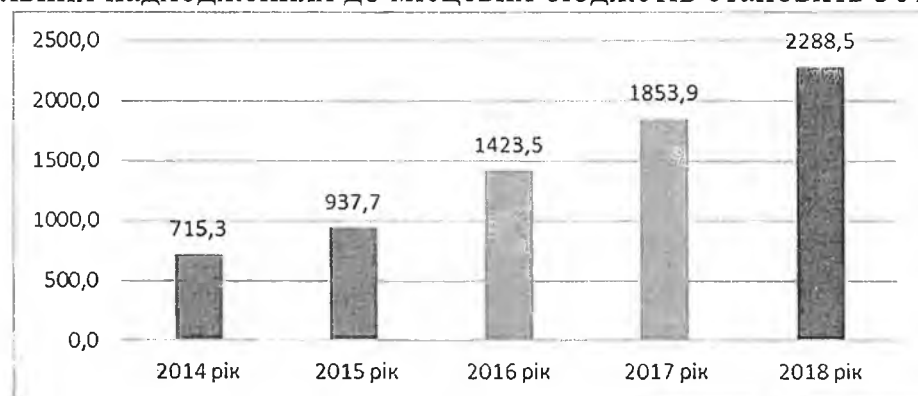

Рис. 27. Надходження від діяльності малого підприємництва до місцевих бюджетів, млн. грн.

За результатами національного опитування МСП, який проводився Програмою USAID «Лідерство в економічному врядуванні» Вінницька область посідає перше місце серед регіонів України в Рейтингу регіонального індексу ділового клімату та за рівнем довіри бізнесу до держави. Також, за результатами опитування «Regional Doing Business. 2018» Вінниччина визнана найкомфортнішим регіоном за легкістю ведення бізнесу.

Проміжні висновки:

- в області забезпечено реалізацію постійної, послідовної та комплексної політики сприяння розвитку та функціонування суб'єктів малого та середнього підприємництва як безперервного процесу економічного розвитку Вінниччини, яка за результатами національного опитування, що проводився Програмою USAID «Лідерство в економічному врядуванні», визнана найкомфортнішим регіоном за легкістю ведення бізнесу;
- надходження від діяльності малого підприємництва до місцевих бюджетів у 2018 році (в порівнянні з 2014 роком) збільшились в 3,2 рази, а їх частка в загальних надходженнях до місцевих бюджетів становить 30%.

1.4. Інвестиції та міжнародна діяльність

1.4.1. Інвестиційний розвиток

Інвестиційний розвиток регіону являє собою сукупність об'єктивних економічних, соціальних та природно-географічних його властивостей, що мають важливе значення для залучення інвестицій.

За період 2014-2018 роки частка Вінницької області у загальному обсязі капітальних інвестицій в Україні збільшилася з 2,6% (2014 рік) до 3,1% – (2018 рік), тобто на 0,5 в.п.

За індексом капітальних інвестицій у 2018 році - 137,8%, - Вінниччина займає 2 місце серед регіонів України.

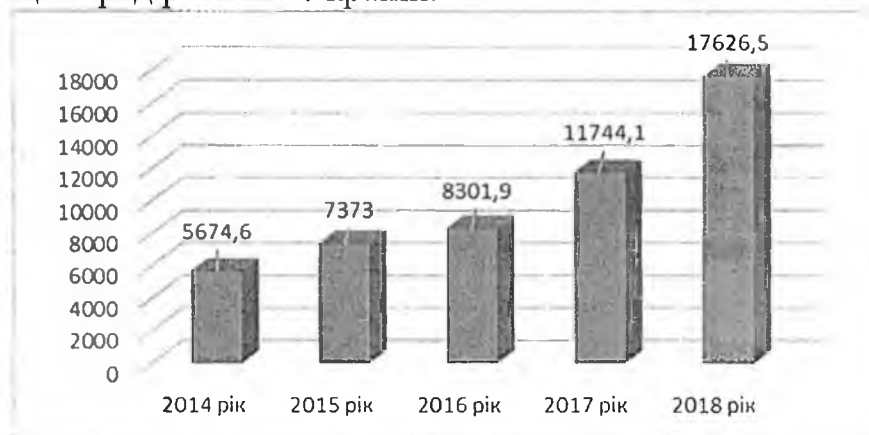

Рис. 28. Динаміка обсягів капітальних інвестицій по Вінницькій області, млн грн

Обсяги капітальних інвестицій у 2018 році зросли у понад 3 рази порівняно з 2014 роком, а збільшення до 2017 року становило 5 885,5 млн грн.

Динаміка капітальних інвестицій за 2014-2018 роки свідчить про позитивну тенденцію щодо зростання обсягів капітальних інвестицій в цілому (рис.26) та у розрахунку на 1 особу (рис. 27).

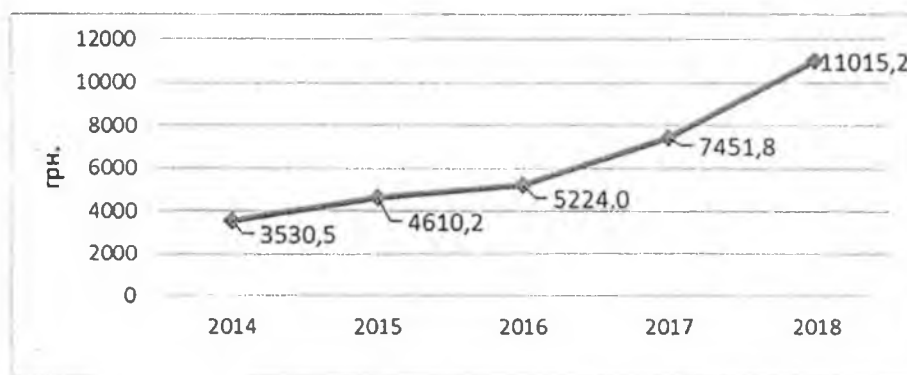

Рис. 29. Динаміка обсягів капітальних інвестицій у розрахунку на 1 особу, грн

За обсягами капітальних інвестицій (крім інвестицій з державного бюджету) у розрахунку на 1 особу населення за 2018 рік Вінниччина займає 5 місце серед регіонів України.

Щодо порівняння динаміки капітальних інвестицій із сусідніми

регіонами, які схожі за природними та трудовими ресурсами, мало відрізняються за кліматичними умовами, починаючи із 2014 року Вінницька область вирізняється значним зростанням зазначеного показника.

Табл.5 Капітальні інвестиції за регіонами України, млн грн

	2014 р	2015 р	2016 р	2017 р	2018 р
Вінницька	5675	7373	8302	11744	17627
Житомирська	2905	4044	5574	7722	8742
Кіровоградська	3224	4057	6355	7321	7182
Хмельницька	4078	6809	9123	10500	11275
Черкаська	3262	4486	6499	8144	11110

За обсягами капітальних інвестицій Вінниччина у 2018 році посіла 9 місце, Хмельницька – 11 місце, Черкаська – 12 місце, Житомирська – 17 місце, Кіровоградська – 23 місце серед регіонів України (*майже у 2,5 рази менше від Вінницької області*).

Табл.6 Капітальні інвестиції у розрізі видів економічної діяльності, млн грн

	2014 р	2015 р	2016 р	2017 р	2018 р
Сільське, лісове та рибне господарство	1546	2195	3371	4628	9368
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	70	14	34	69	122
Переробна промисловість	2026	1971	1525	1918	2071
Оптова та роздрібна торгівля	182	237	269	550	300
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	75	330	183	371	422
Операції з нерухомим майном	54	91	153	157	87
Інше	1722	2535	2767	4051	5257

Концентрація капітальних інвестицій спостерігається в першу чергу в галузі сільського господарства (понад 27%). Ще близько 40% обсягу інвестицій вкладено в переробну промисловість.

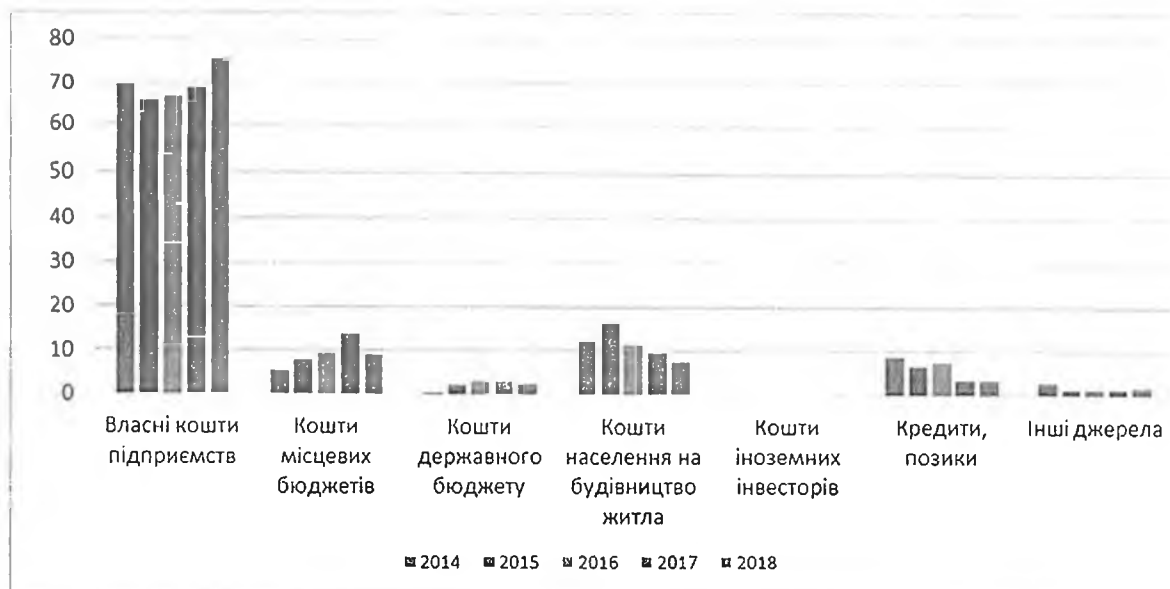

Рис. 30 Джерела фінансування капітальних інвестицій, %

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій в попередніх роках та у 2018 році залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких освоєно 75,5% загального обсягу. Частка залучених та запозичених коштів, а саме кредитів банків та інших позик, становила 3,4%. За рахунок державного та місцевих бюджетів освоєно 11,7% капітальних інвестицій. Кошти населення на будівництво житла становили 7,6%.

Активізація інвестиційної діяльності обумовила значне зростання обсягу виробленої будівельної продукції.

Динаміка виробництва будівельної продукції у Вінницькій області за 2014-2018 роки свідчить про поступове зростання обсягів в цілому (рис.29) та у розрахунку на 1 особу (рис. 30).

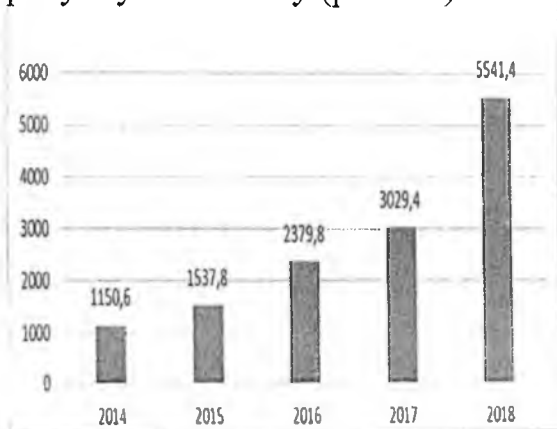

Рис. 31. Динаміка обсягів виробленої будівельної продукції, млн грн

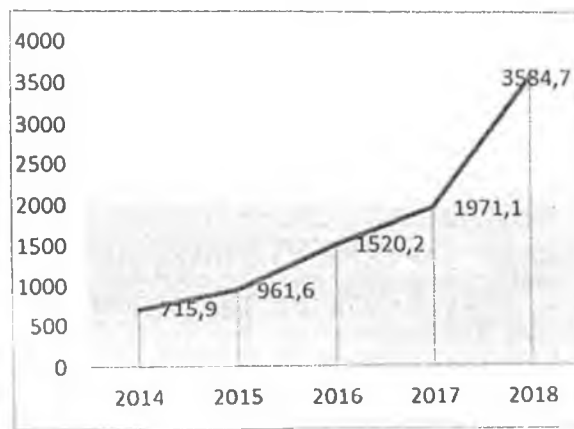

Рис. 32. Динаміка обсягу будівельної продукції у розрахунку на 1 особу, грн

Так, обсяги будівельної продукції у 2018 році зросли у понад 4,8 рази порівняно з 2014 роком, а до 2017 року - у 1,8 рази.

Табл.7 Обсяги виробленої будівельної продукції, млн грн

Роки	Україна	Вінницька область	у % до загального обсягу по Україні
2014	51108,7	1150,6	2,3
2015	57515	1537,8	2,7
2016	73726,9	2415,9	3,3
2017	105682,8	3106,5	3,0
2018	141213,1	5595,8	4,0

Спостерігається і позитивна тенденція щодо збільшення частки обсягів будівельної продукції, виробленої підрядними організаціями Вінниччини, у загальному обсязі по Україні (табл. 7). Наразі, у 2018 році - 4,0%, 2014 рік – 2,3% (збільшення на 1,7 в.п.).

Динаміка виробленої будівельної продукції за регіонами України свідчить про кращі позиції Вінницької області відповідно до сусідніх регіонів, схожих за кліматичними умовами та ресурсами.

Табл.8 Обсяг виконаних будівельних робіт по окремих регіонах України, млн грн

	2014	2015	2016	2017	2018
Вінницька	1150,6	1537,8	2415,9	3106,5	5595,8
Житомирська	564,1	640,4	962,9	1541,2	2040,8
Хмельницька	964,4	1336,1	1571,1	2293,4	3393,5
Черкаська	685,8	825,0	1044,8	1295,1	1966,7
Кіровоградська	501,7	674,3	821,1	1554,5	1634,3

За обсягами будівельної продукції Вінниччина у 2018 році посіла 8 місце, Хмельницька – 11 місце, Житомирська – 15 місце, Черкаська – 16 місце, Кіровоградська – 20 місце серед регіонів України (у 3,4 рази менше від Вінницької області).

Рис. 33. Динаміка індексу будівельної продукції, %

За таким показником, як індекс будівельної продукції, призначений для вимірювання динаміки будівництва та його основних складових з поправкою на зміни цін, область у 2014 році займала лише 19 місце серед регіонів України (72,8%), а вже у 2018 році посіла 1 місце (144,7%; по Україні даний показник становив 108,5%).

За видами виробленої будівельної продукції першість займає будівництво інженерних мереж, серед яких:

- транспортні споруди: автостради, вулиці та дороги; мости, греблі та інші водні споруди;
- трубопроводи, комунікації та лінії електропередачі;
- комплексні промислові споруди; інші інженерні споруди (споруди спортивного та розважального призначення; полігони складування побутових відходів).

З будівництва житлових та нежитлових будівель спостерігається тенденція щодо зменшення обсягів виробленої продукції.

Рис. 34. Відсоток виробленої будівельної продукції за видами, %

За період з 2014 по 2018 рік будівництво інженерних мереж збільшилося у 9,3 рази, в той же час будівництво будівель збільшилося лише у 2,2 рази.

У 2018 році обсяг виробленої будівельної продукції за видами діяльності розподілений наступним чином:

- менше третини - будівництво житлових та нежитлових будівель (29,3% до загального обсягу), що становить лише 104,8% до 2017 року;
- понад дві третини – будівництво інженерних мереж (70,7% до загального обсягу), що в 1,73 рази більше ніж у 2017 році.

Протягом 2014-2018 років по Вінницькій області введено в експлуатацію 1590,5 тис. м², у тому числі у міських поселеннях – 1141,4 тис. м² (або 71,8% від загального обсягу), у сільській місцевості – 449,1 тис. м² (28,2%).

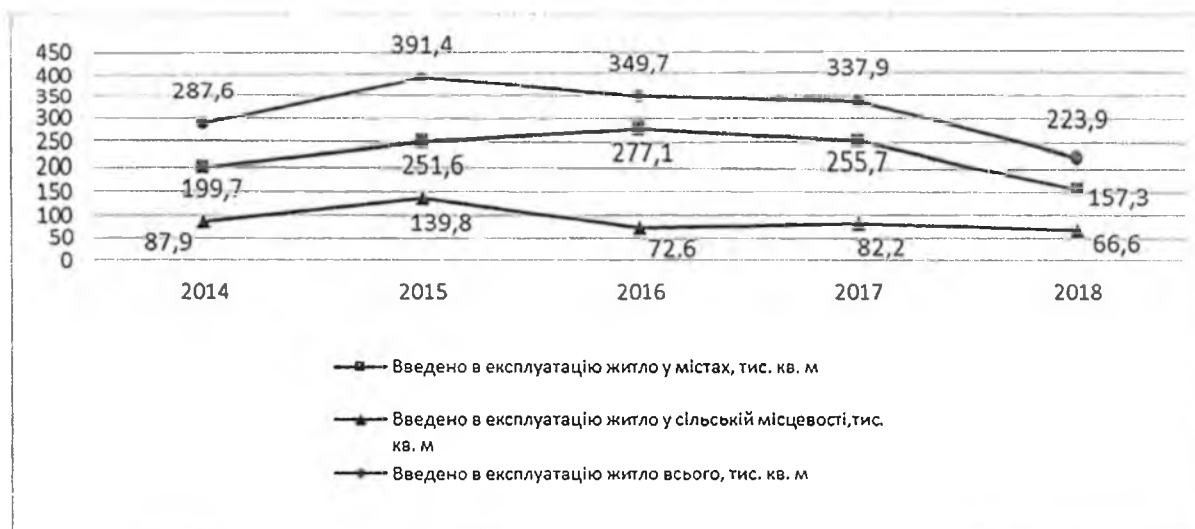

Рис. 35. Динаміка обсягів введенного в експлуатацію житла, тис. м²

Домінуючим в області є будівництво житла у містах, лідером серед яких виступає обласний центр (м. Вінниця), де збудовано понад половина всього житла по області. Лише менше третини прийнято в експлуатацію житла у сільській місцевості.

Рис. 36. Динаміка обсягів прийнятого в експлуатацію житла за регіонами України, тис. м²

За обсягами прийнятого в експлуатацію житла Вінниччина у 2018 році посіла 14 місце, Житомирська – 16 місце, Черкаська – 17 місце, Кіровоградська – 23 місце серед регіонів України. Хмельницька область є лідером серед сусідів – 9 місце серед регіонів України.

Табл.9 Індекс прийнятого в експлуатацію житла, %

	2014	2015	2016	2017	2018
Вінницька область	81,6	136,1	89,3	97,0	73,7
Україна	97,9	113,4	84,8	109,0	94,3

Загальна тенденція щодо будівництва та прийняття в експлуатацію

житла є негативною, спостерігається щорічне зменшення обсягів.

Одним з факторів зменшення обсягів прийнятого в експлуатацію житла є високий рівень показників порівняльної бази у 2015 році.

У 2015 році в області прийнято в експлуатацію 391,4 тис. м² загальної площі житла, з яких 87,5 тис. м² (або 22,4% загального обсягу житла) становили житлові, садові, дачні, громадські будівлі та споруди сільськогосподарського призначення, що збудовані без дозволу на виконання будівельних робіт (відповідно до Порядку прийняття в експлуатацію затвердженого наказом Мінрегіону України від 24.04.2015 року №79 – легалізація самочинної забудови).

Середньостатистичний річний показник по прийняттю в експлуатацію житла по області становить 300,0 тис. м² (2004-2017 роки).

Однією з причин виникнення проблеми житлового забезпечення в області та в цілому в Україні є недофінансування державних житлових програм з Державного бюджету України.

Обсяг залучених прямих інвестицій (акціонерного капіталу) з країн світу в економіку області на 31 грудня 2018 року склав 223,3 млн дол. США (станом на 01.01.2014 обсяг залучених прямих інвестицій склав - 248,2 млн дол. США, на 01.01.2015 - 309,4 млн дол. США, на 01.01.2016 – 223,0 млн дол. США, на 01.01.2017 – 187,8 млн дол. США, на 01.01.2018 – 198,9 млн дол. США).

Табл.10 Регіональний розріз обсягу прямих іноземних інвестицій на початок року, млн дол. США

	2014	2015	2016	2017	2018
Вінницька область	309,4	223,0	187,8	180,0	198,9
Житомирська область	362,9	259,8	222,7	216,3	226,8
Хмельницька область	224,5	189,1	165,5	158,2	170,8
Черкаська область	887,9	512,9	348,0	334,4	335,7
Кіровоградська область	147,1	70,6	52,5	58,9	70,1
Чернівецька область	80,2	68,6	59,1	57,1	42,6

У 2018р в економіку області іноземними інвесторами вкладено 32,0 млн дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу).

Темп приросту у 2018р. склав 12,3% (24,7% у 2014р.; - 27,9% у 2015р.; - 15,8% у 2016р.; 5,9% у 2017р.)

За темпом приросту обсягу прямих іноземних інвестицій область займає третє місце серед регіонів України.

Рис. 37. Місце області серед регіонів України за темпами зростання (зменшення) обсягу прямих інвестицій

Найбільш привабливими для іноземних інвесторів залишаються промислові підприємства, на яких зосереджено 181,4 млн дол. США (81,2% всього капіталу нерезидентів). На підприємствах сільського, лісового та рибного господарства акумульовано 18,4 млн дол. (8,3% загального обсягу) прямих інвестицій, в організаціях, що здійснюють операції з нерухомим майном – 7,6 млн дол. (3,4%), оптової та роздрібної торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 6,8 млн дол. (3,0%).

Інвестиції надійшли з 50 країн світу. Переважна більшість інвестицій (83,6% загального обсягу акціонерного капіталу) надійшла з країн ЄС – 186,8 млн дол., з інших країн світу – 36,5 млн дол. (16,4%). До п'ятірки основних країн-інвесторів, на які припадає 74,8% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Польща, Австрія, Франція, Кіпр та Німеччина.

В області підтримується впровадження 66 довготермінових інвестиційних проєктів у промисловості та суміжних галузях, що реалізуються приватними інвесторами. Загальна вартість понад 26 млрд грн. Завершення реалізації даних проєктів дозволить створити майже 6000 нових робочих місць.

Проміжні висновки:

- динаміка капітальних інвестицій за 2014-2018 роки свідчить про позитивну тенденцію щодо зростання обсягів капітальних інвестицій в цілому (в 3 рази) та у розрахунку на 1 особу (в 3,1 рази);
- відбувається позитивна тенденція щодо збільшення частки обсягів будівельної продукції, виробленої підрядними організаціями Вінниччини, у загальному обсязі по Україні; за період 2014-2018 роки збільшення склало 1,7 в.п.;
- сприятливий інвестиційний клімат високо оцінили партнери з 50 країн світу, інвестувавши свої кошти в створення на території області майже 400 потужних підприємств з високими стандартами виробництва та соціальної відповідальності.

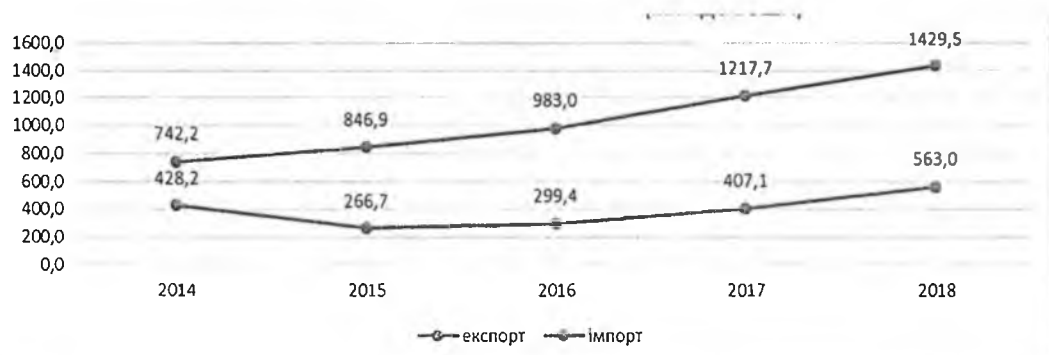
1.4.2.Експорт-імпорт товарів

Аналіз динаміки зовнішньої торгівлі товарами в області за 2014-2018 роки свідчить про те, що суб'єкти підприємництва постійно ведуть пошук нових шляхів виходу на світовий ринок, збільшуючи кількість торговельних партнерів та нарощуючи з року в рік об'єми експорту товарів.

**Табл.11 Динаміка зовнішньої торгівлі товарами
у Вінницькій області**

	Експорт товарів		Імпорт товарів		Кількість торгових партнерів
	млн дол. США	у % до попередньо го періоду	млн дол. США	у % до попередньо го періоду	
2014	742,2	109,3	428,2	86,3	129
2015	846,9	102,2	266,7	62,3	121
2016	983,0	116,1	299,4	108,1	137
2017	1217,7	123,9	407,1	135,9	142
2018	1429,5	117,4	563,0	138,3	138

Динаміка експорту товарів області за 2014-2018 рр. свідчить про чіткі тенденції росту експорту товарів. Максимальні темпи росту експорту товарів області спостерігаються в 2017 році відносно 2016 року – 123,9% (по Україні – 119,0%), а мінімальні – в 2015 році відносно 2014 року – 102,2% (по Україні – 70,7%).

**Рис. 38. Динаміка експорту-імпорту товарів Вінницькій області,
млн дол. США**

Динаміка зовнішньоторговельного обороту товарів області з країнами ЄС за 2014-2018 рр. свідчить про чіткі тенденції росту експорту товарів - максимальні темпи росту спостерігаються в 2017 році (137,5%) та в 2016 році (118%). Частково таке зростання обумовлене збільшенням кількості суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності як за експортом. Цікавим фактом є те, що Вінницькою митницею за 2018 рік видано 3591 сертифікат EUR.1 на товари, що експортуються до країн Європейського Союзу, що на 614 (20,6%) більше

показника 2017 року. Це говорить про те, що вінницькі товари користуються попитом на ринку ЄС.

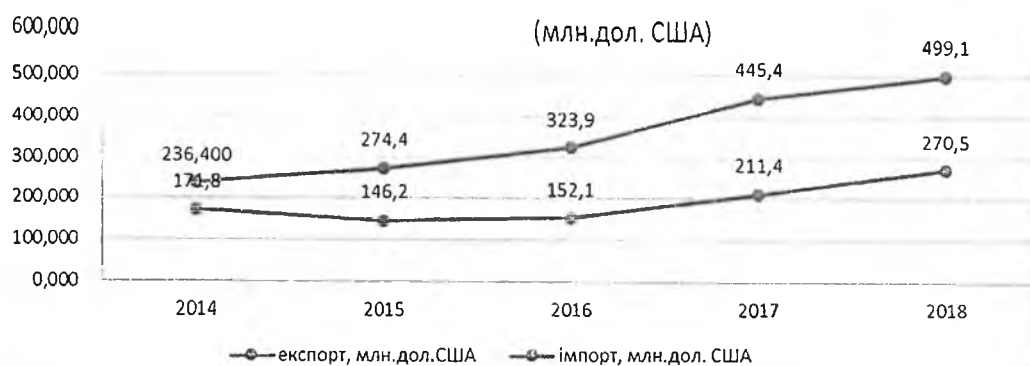

Рис. 39. Динаміка експорту-імпорту товарів Вінницькій області з країнами ЄС, млн дол. США

Щодо порівняння динаміки експорту із сусідніми регіонами, які схожі за природними та трудовими ресурсами, мало відрізняються за кліматичними умовами, починаючи із 2014 року область вирізняється значним відривом показника експортних поставок товарів Вінниччини.

Рис. 40. Порівняння динаміки експорту товарів Вінниччини із сусідніми областями, млн дол. США

Продовж 2014-2018 рр. значення коефіцієнта покриття експортом імпорту забезпечувало позитивне сальдо торговельного балансу, а експортні поставки у 1,73-3,28 рази переважали імпортні надходження.

Рис. 41. Динаміка коефіцієнту покриття експортом імпорту у Вінницькій області

В порівнянні із сусідніми регіонами щодо збалансованості зовнішньої торгівлі коефіцієнт покриття експортом імпорту в області має значно більші значення.

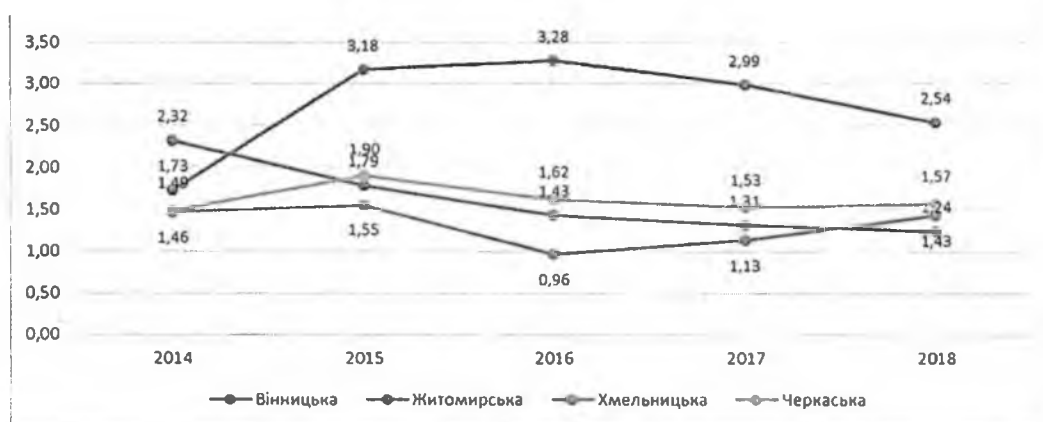

Рис. 42. Порівняння динаміки коефіцієнта покриття експортом імпорту Вінницької та сусідніх областей

Варто зазначити, що впродовж останніх років підприємства Вінниччини розширювали зовнішньоторговельні зв'язки із господарюючими суб'єктами з інших країн, зокрема у 2014 році було налагоджено співпрацю із торговельними партнерами із 129 країн світу, у 2018 році – з 138 країн світу. Вигідне географічне розташування регіону - 190,7 км державного кордону з Молдовою - створює сприятливі умови для транскордонного співробітництва з прикордонними районами Молдови та Румунії.

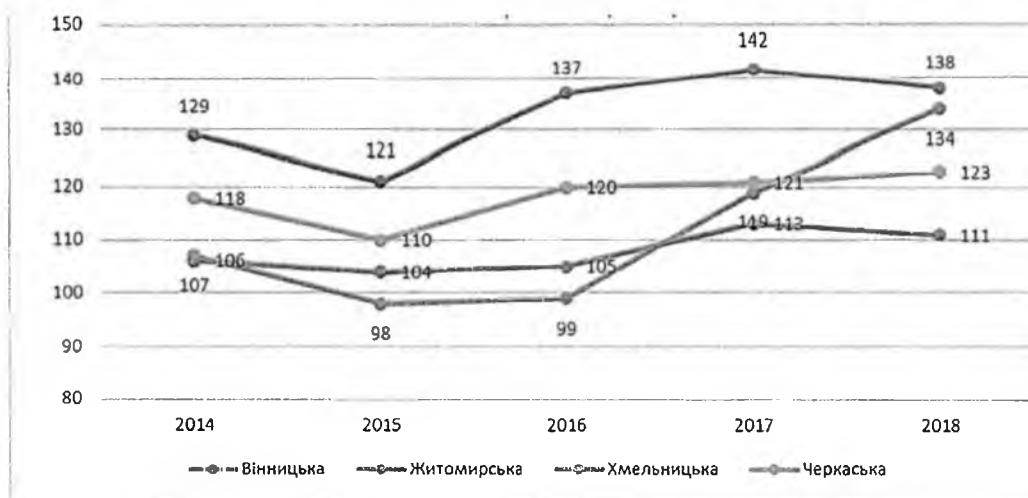

Рис. 43. Кількість країн-партнерів

Порівняно із сусідніми областями Вінницька вирізняється значно вищим рівнем динаміки загальних обсягів експорту товарів та кількістю країн-партнерів.

Активність зовнішньоекономічної діяльності характеризується таким показником, як експорт на душу населення.

Рис. 44. Порівняльна динаміка експорту на душу населення, дол. США

Значна питома вага експорту у 2018 році належить Індії (15,6% загальних обсягів експорту), Польщі – 9,4%, Китаю – 7,9%, Білорусі – 5,4%, Іспанії – 4,1%, Туреччині – 3,7%, Італії – 3,4%, Єгипту, Німеччині та Румунії – по 3,3% та інші.

Варто відмітити, що стійку тенденцію до зменшення має експорт до РФ: у 2014 році він складав 17,4% в загальних обсягах експорту, у 2018 році – лише 2,7%.

Країни ЄС у 2014 році складали 31,9% у загальному експорті, у 2018 році – 34,9%. У 2014 році із азіатських країн найбільшим експортером стала Індія, яка всі ці роки утримує лідируючі позиції. Таким чином, протягом 2014-2018 років відбувалася переорієнтація торговельних потоків в сторону країн ЄС, Азії, Африки та Латинської Америки.

У 2018 році основним ринком збуту вінницької продукції був ринок Азії. Найбільшими торговельними партнерами в експорті товарів є Індія

(15,6% загальних обсягів експорту), Китай (7,9%), Туреччина (3,7%), Саудівська Аравія (2,4%), а також Ізраїль (1,6%), Індонезія (1,5%), Іран (1,1%), Об'єднані Арабські Емірати (1,0%), Бангладеш (0,8%), Грузія (0,7%), Корея (0,3%), Оман (0,4%) та інші.

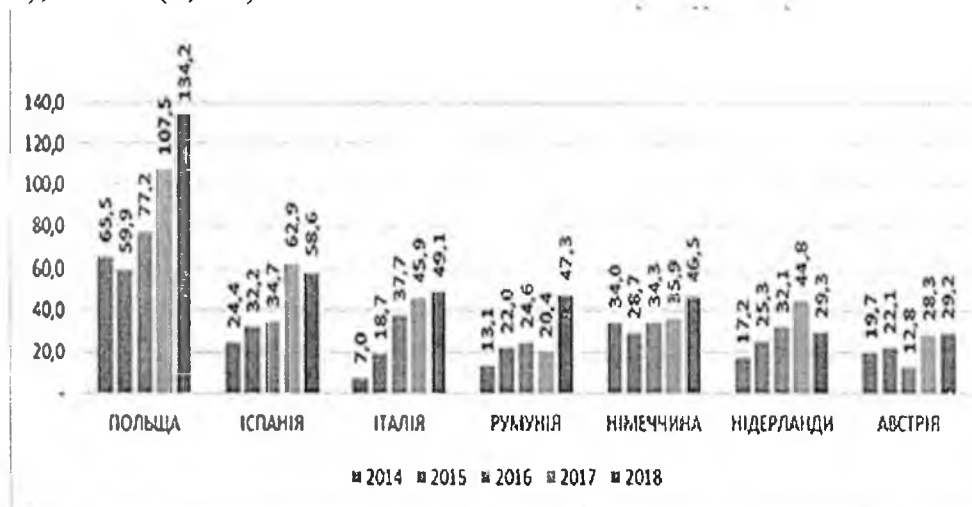

Рис. 45. Динаміка експорту товарів до основних країн-партнерів ЄС, млн дол. США

На другому місці – країни ЄС, з часткою в 34,9% від загального обсягу експорту товарів Вінницької області (по Україні – 42,6%), де головними партнерами є Польща (25,0% від загального об'єму експорту до ЄС), а також Іспанія (12,0%), Німеччина (10,1%), Італія (8,9%), Нідерланди (8,4%), Румунія (7,2%), Австрія (6,2%).

Суб'єкти господарювання Вінницького регіону найбільше експортують продукції тваринництва та рослинництва, деревини та виробів з неї, продукції хімічної промисловості.

Рис. 46. Динаміка експорту основних товарних груп, млн дол. США

Динаміка експортованих із області товарів в основному сформована аграрним сектором економіки та переробною (харчовою) галуззю промисловості. Ключовими продуктами експорту є олія, зернові та олійні культури, насіння олійних культур, кондитерські вироби, алкоголь та ін.

Рис. 47. Динаміка експорту основних товарних груп до країн ЄС, млн дол. США

В експорті домінуюче місце займають поставки жирів та олій тваринного або рослинного походження, продуктів рослинного походження, а також поставки деревини і виробів з неї та поставки готових харчових продуктів. Значну частину експорту-імпорту складають також текстильні матеріали та текстильні вироби. Перспективними є добувна та обробна галузі, ІТ-сфера, а також машинобудування.

Порівняльна характеристика із сусідніми областями протягом 2017-2018 років показує схожість Вінницької та Черкаської за основними товарними групами. Проте результативність експортної діяльності області значно вища, що, очевидно, залежить в значній мірі від реалізації експортного потенціалу області місцевим бізнесом у плідній співпраці з органами влади.

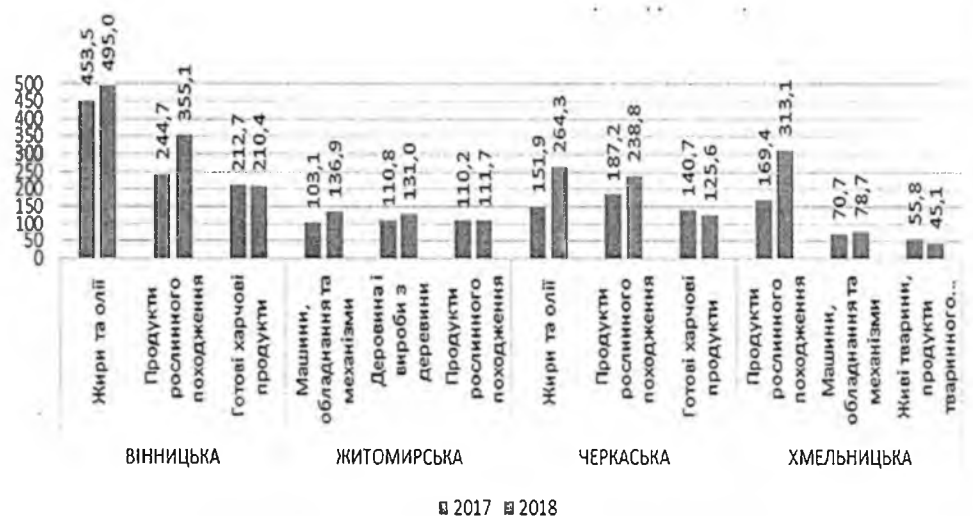

Рис. 48. Порівняльна динаміка експорту основних товарних груп по областям, млн дол. США

Проміжні висновки:

- за період 2014-2018 років в області склалася тенденція щодо зростання експорту та стабільно продовжує залишатись позитивним баланс зовнішньої торгівлі;
- за цей період в області спостерігається розширення співпраці з країнами ЄС (в 2,1 рази) та Азії (в 2,9 рази);
- існуюча структура експорту має безліч недоліків: залежить від кліматичних умов, переважає сировинна складова, нестійка кон'юнктура ринку, цінові коливання на світовому ринку.

1.4.3. Міжнародне співробітництво

Область межує із 7-ма областями України та на ділянці 190,7 км межує із Республікою Молдова, в тому числі із Придністровським регіоном Республіки Молдова. Це слугує передумовою для активного розвитку транскордонного та міжрегіонального співробітництва.

На даний час, як на рівні області, так і на рівні територіальних громад області реалізується майже 100 Угод про торговельно-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво з адміністративно-територіальними одиницями іноземних держав: з регіонами Республіки Польща, Республіки Молдова, Республіки Білорусь, Румунії, Чеської Республіки та ін.

В рамках Угод відбуваються взаємні візити офіційних делегацій, в ході яких обговорюються питання щодо активізації міжрегіонального, міжнародного, міжнаціонального та транскордонного співробітництва, розширення ринків збуту для підприємств країн-сусідів. Налагоджено потужну співпрацю у соціально-гуманітарній сфері. Так, протягом 2015-2019 років було організовано 8 виїздів груп дітей загиблих і поранених учасників бойових дій на сході України на відпочинок і оздоровлення до Сьвентокшиського воєводства Республіки Польща, Ліберецького краю Чеської Республіки, Ясського повіту Румунії.

Протягом 2014-2019 років обласною державною адміністрацією було організовано понад 100 візитів делегацій з Вінниччини закордон. Зокрема, делегації фахівців у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, соціального захисту населення та молодіжної політики, фахівців з місцевих фінансів та регіонального розвитку, дорожнього господарства відвідали Сьвентокшиське, Лодзинське, Мазовецьке воєводства Республіки Польща, Ясський повіт Румунії, Ліберецький край Чеської Республіки, Сороцький район Республіки Молдова, Гомельську область Республіки Білорусь, Огрський край Латвійської Республіки.

Найбільше Угод про торговельно-економічне і культурне співробітництво реалізується між адміністративно-територіальними одиницями Вінницької області і партнерами з Республіки Польща та Республіки Молдова. Це слугувало передумовами відкриття у 2010 році в м. Вінниця Генерального Консульства Республіки Польща, а у 2017 році – Почесного консульства Республіки Молдова.

Протягом п'яти останніх років особлива увага приділялася створенню сприятливого бізнес-клімату, підтримці місцевого бізнесу, розширенню ринків збуту, перейняттю іноземного досвіду із залучення інвестицій. Так, починаючи з 2015 року були організовані економічні місії вінницьких підприємців до Польщі, Чехії, США, Канади, Китаю, Нідерландів, Румунії, в ході яких було представлено економічний, інвестиційний, аграрний потенціал Вінниччини та налагоджено нові бізнес-контакти.

Розвиток та розбудова прикордонної інфраструктури згідно європейських стандартів є важливим напрямом діяльності обласної влади на шляху до інтеграції європейської інтеграції України. 27 листопада 2018 року розпочав свою роботу Міжнародний пункт пропуску автомобільного сполучення «Бронниця – Унгурь», що здійснює міждержавний зв'язок між Україною і Республікою Молдова через р.Дністер у Могилів-Подільському районі.

Крім того, 27-28 вересня 2018 року у Вінниці відбулось засідання українсько-молдовської Робочої групи з питань транспорту, на якому сторони серед іншого обговорили питання щодо реалізації проекту будівництва мосту «Ямпіль-Косеуць». За результатами засідання Робочої групи було підписано Протокол і дорожню карту з будівництва мосту в районі населених пунктів Ямпіль (Вінницька область, Україна) та Косеуць (Сороцький район, Республіка Молдова).

З метою стимулювання та поліпшення соціального та економічного розвитку прикордонних територій для області важливе значення має участь в програмах міжрегіонального співробітництва Європейського Союзу, зокрема, в програмах Європейського інструменту сусідства та територіального співробітництва країн Східного партнерства.

1.5.Сільське господарство

Вінниччина має один із найпотужніших у державі агропромисловий комплекс, основу якого складають 841 сільськогосподарське підприємство, 1893 фермерських господарств, 274,4 тис. особистих селянських господарств. В області функціонують 4 науково-дослідні станції, Інститут кормів та сільського господарства Поділля УААН, Вінницький національний аграрний університет.

Кількість зайнятого населення в сільському господарстві становить 215,0 тис. осіб. Чисельність штатних працівників в сільському господарстві у 2018 році становить 29,1 тис. осіб., у 2019 році – 30,3 тис. осіб.

В області використовується 2012,0 тис. га земель сільськогосподарського призначення, з них 1730,5 тис. га ріллі, 48,0 тис. га багаторічних насаджень, 48,8 тис. га сіножатей, 183,9 тис. га пасовищ. За розмірами сільськогосподарських угідь область займає серед регіонів України 9 місце.

Аграрний сектор області за 2019 рік займає перше місце в сільському господарстві України за обсягами виробництва валової продукції сільського господарства та на 1 особу, по виробництву м'яса та молока, по чисельності

поголів'я корів та птиці. Область лідирує за обсягами виробництва зернових культур, цукрових буряків та картоплі.

Питома вага регіону у загальнодержавному виробництві сільськогосподарської продукції за 2019 рік склала 8,5%. В порівнянні з 2014 роком питома вага області зросла на 0,6 в.п.

Табл.12 Питома вага Вінницької області в економіці України

	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Питома вага області в загальному обсязі виробництва валової продукції сільського господарства по Україні, %	7,9	7,6	8,4	8,2	8,4	8,5

За обсягами виробництва валової продукції сільського господарства в 2018 році 2-е місце по Україні займає Київська область (6,7%), 3-е місце - Полтавська область (6,6%).

В 2018 році вироблено валової продукції сільськогосподарського виробництва в обсязі 22628,3 млн грн (в постійних цінах 2010 року), в тому числі продукції рослинництва - 15539,6 млн грн та продукції тваринництва - 7088,7 млн грн.

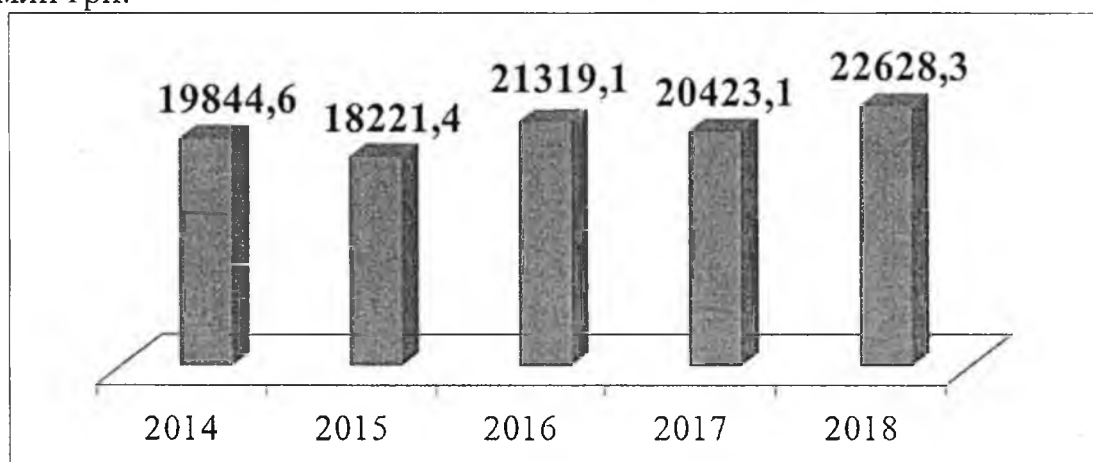

Рис. 49. Виробництво валової продукції сільського господарства у Вінницькій області, млн грн

Валова продукція сільського господарства (у постійних цінах 2010 року) у 2018 році порівняно з 2014 роком зросла на 2783,7 млн грн, або на 14%. У період з 2014 по 2018 рік спостерігається позитивна динаміка, так у 2018 році обсяги валової продукції сільського господарства виросли до 22628,3 млн грн - за цим показником Вінницька область посіла 1 місце серед регіонів України.

Табл.13 Виробництво валової продукції сільського господарства, млн грн

	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Вінницька	19844,6	18221,4	21319,1	20423,1	22628,3

Житомирська	8837,4	8063,2	9406,8	9949,5	11023,7
Одеська	11060,9	10642,1	11881,2	11809,7	11872,3
Хмельницька	13291,6	11598,7	12548,6	14056,5	14690,1
Черкаська	14710,3	14622,1	14983,7	13262,2	16248,1

В порівнянні із сусідніми областями Вінниччина займає лідируючу позицію по виробництву валової продукції сільського господарства. В 2018 році цей показник перевищує аналогічний в Житомирській області у 2 рази, Одеській області – у 1,9 рази, Хмельницькій – на 54%, Черкаській – на 39,3%.

В 2018 році у Вінницькій області було вироблено продукції сільського господарства в обсязі 14406 грн в розрахунку на одну особу, що перевищує середній показник по Україні у 2,3 рази. Також спостерігається ріст виробництва валової продукції сільського господарства на одну особу у Вінницькій області з 11014 грн у 2013 році до 14406 грн у 2018 році, або на 30,8%.

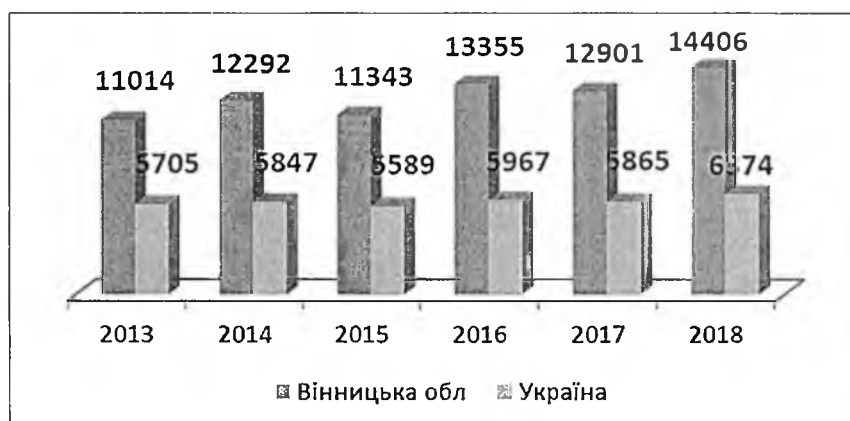

Рис. 50. Продукція сільського господарства в розрахунку на 1 особу, грн

В структурі валової продукції сільського господарства в 2018 році 68,9% займає продукція рослинництва, 31,1% - продукція тваринництва. Питома вага в загальному обсязі зернових культур складає 27,9%, технічних культур – 22,0%, вирощування худоби та птиці – 19,4%, картопля та овочі – 13,4%, молоко – 9,2%, яйця – 1,9%.

Протягом останніх років в сільському господарстві області спостерігається тенденція до нарощування об'ємів сільськогосподарської продукції та перетворення аграрного виробництва в прибутковий і високотехнологічний бізнес.

В 2018 році рентабельність виробництва зернових та зернобобових культур склала 28,1%, соняшнику – 37,4%, молока – 17,9%.

В сільському господарстві області темпи обсягів виробництва за 2019 рік склали 102,1% в порівнянні з аналогічним періодом минулого року, в тому числі по сільськогосподарських підприємствах – 106,1%, в господарствах населення – 94,1%. В галузі рослинництва темпи виробництва складають 94,9%, в тваринництві – 94,8%.

Вінниччина має найбільший бурякоцукровий комплекс, займає провідні позиції по валових зборах зернових культур, в картоплярстві, садівництві та тваринництві. В області сконцентровано 20,0% наявних в Україні площ цукрових буряків, і 5,8% зернових культур.

В структурі посівів 2018 року зернові культури займають 52,9% посівних площ, технічні культури – 31,4%, картопля та овочі – 8,2%, кормові культури – 7,5%. В структурі посівів 2019 року зернові культури займають 54,2% посівних площ, технічні культури – 30,2%, картопля та овочі – 8,2%, кормові культури – 7,4%.

По всіх категоріях господарств області в 2018 році було вироблено 5,9 млн тонн зернових культур, накопано понад 3,1 млн тонн цукрових буряків. Виробництво соняшнику становило 819 тис. тонн, ріпаку – 241,3 тис. тонн. Картоплі було зібрано понад 1,9 млн. тонн, овочів - 461,4 тис. тонн, плодово-ягідних культур - 329,3 тис. тонн. В тваринництві в усіх категоріях господарств в 2018 році вироблено 827,1 тис. тонн молока, 484,5 тис. тонн м'яса (реалізація), 917,5 млн штук яєць.

Табл.14 Виробництво зернових та зернобобових культур, тис. тонн

	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Вінницька	5063,1	3768,3	5563,5	4888,9	5911,1
Житомирська	1907,6	1459,6	2093,9	1993,7	2424,1
Одеська	3677,2	3489	4403,3	4264,9	4319,9
Хмельницька	3289,1	2792,9	3085,5	3421,4	3861,1
Черкаська	3699,7	3745,5	4091,7	2926,6	4644

Виробництво зернових та зернобобових культур у 2018 році в порівнянні з 2014 роком у Вінницькій області збільшилось на 16,7%. Серед сусідніх областей Вінниччина займає лідируючі позиції. Валовий збір зерна регіону в 2018 році перевищує такий показник в Житомирській області у 2,4 рази, Хмельницькій – на 53%, Одеській – на 36,8%, Черкаській – на 27,3%.

В 2019 році валовий збір зернових очікується в обсязі 5972,9 тис. тонн.

Табл.15 Виробництво цукрових буряків, тис. тонн

	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Вінницька	3044,2	2057,0	2638,6	2834,2	3149,4
Житомирська	639,9	607,2	607,3	729,6	708,0
Одеська	0	85,4	210,4	95,7	0
Хмельницька	2362,7	1140,4	1586,4	1982,5	1423,6
Черкаська	862,8	490,5	544,4	673,8	704,3

Виробництво цукрових буряків в області у 2018 році в порівнянні з 2014 роком збільшилось на 3,5%. Хоча площі під цією культурою зменшені, але урожайність цукристих дає змогу збирати вагомі валові збори і забезпечувати роботу 6 діючих цукрових заводів, які в свою чергу

модернізовані і забезпечують 25% виробництва цукру по державі. Валовий збір цукрових буряків регіону в 2018 році перевищує аналогічний показник в Житомирській області у 4,4 рази, Хмельницькій – у 2,2 рази, Черкаській – у 4,5 рази.

В 2019 році валовий збір цукрових буряків очікується в обсязі 1860,9 тис. тонн.

Табл.16 Виробництво плодово-ягідних культур, тис. тонн

	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Вінницька	242,1	292,3	269,5	233,7	332,3
Житомирська	44,2	50,7	41,7	40,4	56,9
Одеська	74	84,9	85,1	90,1	109,4
Хмельницька	153,3	205,2	200,5	225,7	237,2
Черкаська	37,8	56,9	50	36,8	62,2

Вінниччина є потужним регіоном України по виробництву продукції садівництва, її переробки та вирощуванню посадкового матеріалу. Садівництво є інвестиційно-привабливою галуззю, про що свідчить активне будівництво сучасних плодосховищ, які містять холодильники з регульованим газовим середовищем. Виробництво плодово-ягідних культур в області у 2018 році в порівнянні з 2014 роком збільшилось на 37,3%. У порівнянні із сусідніми областями валовий збір плодів та ягід в регіоні в 2018 році перевищує аналогічний показник в Житомирській області у 5,8 рази, Хмельницькій – на 40%, Одеській – у 3 рази, Черкаській – у 5,3 рази.

В 2019 році валовий збір плодово-ягідних культур очікується в обсязі близько 300 тис. тонн.

Лідуючі позиції в державі область займає по виробництву молока та м'яса (реалізація) по всіх категоріях господарств. Це було досягнуто за рахунок вкладених інвестицій в тваринницьку галузь, а саме будівництво нових та реконструкцію діючих молочнотоварних ферм, свиногомплексів та пташників, за рахунок чого нарощувалось поголів'я с/г тварин та птиці.

Табл.17 Виробництво м'яса, тис. тонн

	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Вінницька	366,8	427,7	447,4	440,8	484,5	635,2
Житомирська	78,9	82	82,2	82,5	84,2	87,9
Одеська	71,1	73,5	69,9	67,4	64,2	59,0
Хмельницька	101,0	96,7	97,9	96,6	97,5	91,1
Черкаська	433,9	429,0	442,3	426,8	449,1	475,2

Реалізація м'яса в живій вазі у 2019 році в порівнянні з 2014 роком в області збільшилась на 73,2%. У порівнянні із сусідніми областями виробництво м'яса в регіоні в 2019 році перевищує аналогічний показник в

Житомирській області у 7,2 рази, Одеській – у 10,8 рази, Хмельницькій – у 7 разів, Черкаській області – на 33,7%.

Капітальні інвестиції в сільське, лісове та рибне господарство області у 2018 році в порівнянні з 2014 роком збільшились майже у 6,1 рази.

Табл.18 Обсяги капітальних інвестицій в сільське господарство, млн грн.

	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Капітальні інвестиції в сільське, лісове та рибне господарство	1545,9	2194,8	3370,8	4627,6	9368,4

За період 2014-2018 рр. в агропромисловому комплексі реалізовано 174 інвестиційних проєктів в різних галузях аграрної сфери. В 2019 році в галузі завершено реалізацію 43 інвестиційних проєктів.

Зовнішньоторговельний оборот продукції АПК за останні роки зріс більше ніж в 2 рази. Експорт аграрної продукції зріс у 2,5 рази. Імпорт аграрної продукції скоротився в 1,7 рази.

Табл.19 Зовнішньоекономічна діяльність агропромислового комплексу, млн дол. США

	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Зовнішньоторговельний оборот	605,77	730,18	833,41	1039,04	1195,71
Експорт	511,98	664,16	787,77	994,56	1140,02
Імпорт	93,79	66,02	45,64	44,48	55,69
Сальдо	418,19	598,14	742,13	950,08	1084,33

Середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника в сільському господарстві в 2018 році склала 10098 грн., в порівнянні з 2014 роком зросла у 3,9 рази та становить 110% до середнього рівня оплати праці в економіці області.

Табл.20 Оплата праці в сільському господарстві, грн

	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Заробітна плата одного штатного працівника в сільському господарстві	2598	3349	4101	6201	8039
Заробітна плата всього по області	2810	3396	4189	6121	7801

Проміжні висновки:

- в останні роки в області спостерігається збільшення площ кислих ґрунтів, що впливає на родючість - площа кислих земель, які знаходяться в

користуванні сільськогосподарських підприємств складає 620,3 тис. га, що становить понад 50% орних земель, в тому числі 221,2 тис. га (20%) сильно- та середньокислі ґрунти, роботи із зниження кислотності ґрунтів проводяться в незначних обсягах - вирішення цієї проблеми потребує серйозної державної підтримки;

- потребує прискорення урегулювання нормативно-правової бази щодо розвитку органічного виробництва та створення механізму фінансової підтримки на початковому етапі цієї діяльності;

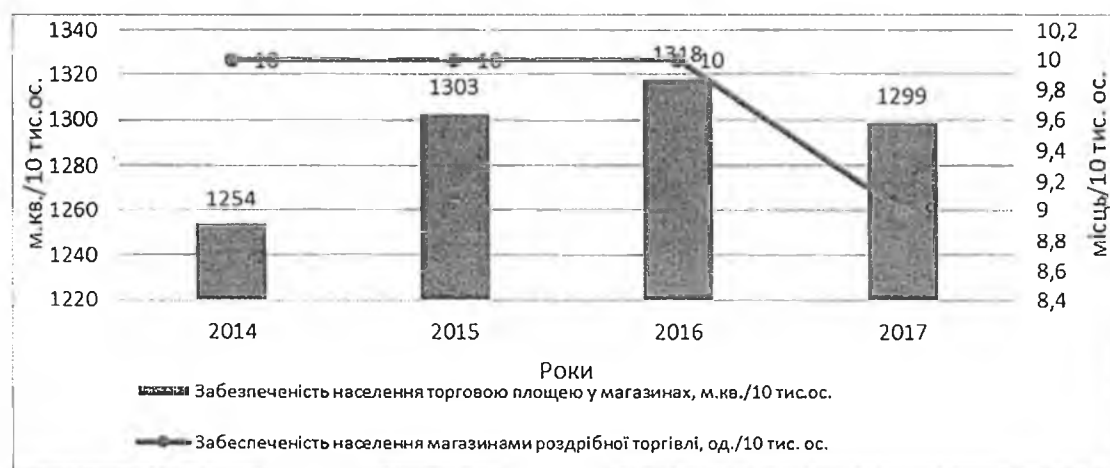
- отримання кредитних ресурсів під високі відсоткові ставки, істотні зміни в оподаткуванні сільськогосподарських підприємств зумовлює зниження обсягів фінансових ресурсів, необхідних галузі для подальшого розвитку;

- недостатня підтримка малих фермерських господарств, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та інших організаційних форм малого та середнього підприємництва на селі - адже це є перспективою в розвитку сільських територій та збільшення зайнятості сільського населення.

1.6. Обороти роздрібно́ї торгівлі.

Оборот роздрібно́ї торгівлі за 2019 рік склав 32,0 млрд грн, який в порівнянних цінах до 2018 року збільшився на 18,6% (по Україні зростання на 10,5%). За темпами зростання обороту роздрібно́ї торгівлі за 2019 рік область займає 2 місце серед регіонів України.

Зростання обороту роздрібно́ї торгівлі в територіальному вимірі не є рівномірним: випереджені темпи характерні для міст Жмеринка, Хмільник та Вінниця. Зниження обсягів роздрібно́го товарообороту на одну особу спостерігається у Гайсинському та Немирівському районах. Починаючи з 2018 року цей показник практично зріс у всіх обраних районах та містах Вінницької області.

З 2018 року відмінено подання форми державного статистичного спостереження про наявність торгової мережі.

Рис. 51. Показники забезпечення населення області торговими площами та об'єктами роздрібно́ї торгівлі

У 2015 - 2016 роках забезпечення населення області торговою площею у магазинах зросло та відповідно склало 1303 та 1318 м² на 10 тис. осіб. У 2017 році цей показник зменшився до 1299 м² на 10 тис. осіб.

Забезпеченість населення магазинами роздрібної торгівлі з 2014 по 2016 роки становила 10 одиниць на 10 тис. осіб. У 2019 році зменшилась до 9 одиниць на 10 тис. осіб - у зв'язку із зміною статистичної звітності, а саме: врахуванням звітів тільки юридичних осіб.

Стабілізацію ситуації на споживчому ринку області підтверджує показник «індекс споживчих цін», за яким Вінниччина за підсумками 2018 року зайняла 2 місце серед регіонів України, що свідчить про один з найнижчих рівнів інфляції.

Рис. 52. Індекси споживчих цін у Вінницькій області та по Україні

Індекс споживчих цін у грудні 2018 року до грудня 2017 року у Вінницькій області становив 109,0% (на 14,3 відсоткових пункти менше ніж у 2014 році). За період з 2014 року по 2019 рік область займала 1-3 місця в рейтингу регіонів.

Проміжні висновки:

- за період 2017 - 2019 роки відбулось зростання обороту роздрібної торгівлі в 1,5 рази;
- частка товарів вітчизняного виробництва в товарообороті продовольчих товарів області становить понад 80,0%.

1.7. Дорожнє господарство та транспорт

Протяжність мережі автомобільних доріг загального користування становить 9518,5 км, яка є найбільшою порівняно з Житомирською, Хмельницькою, Черкаською, Кіровоградською областями.

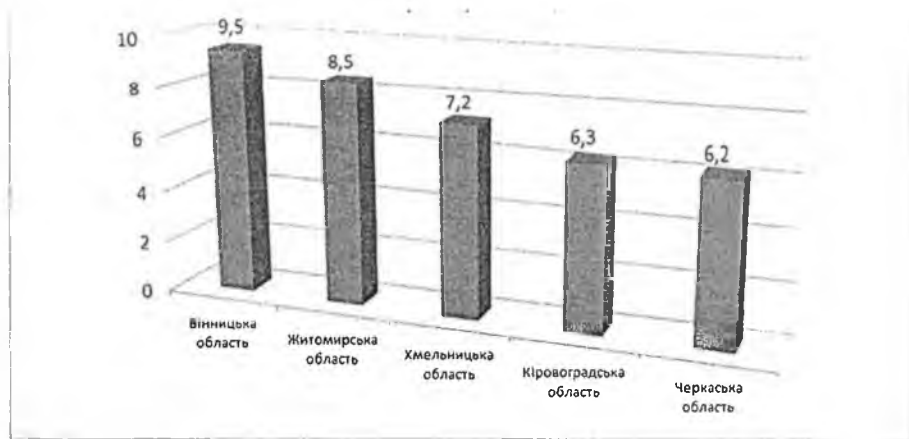

Рис. 53. Протяжність мережі автомобільних доріг загального користування, тис. км

Протяжність автомобільних доріг загального користування державного значення складає 1997,9 км, протяжність автомобільних доріг загального користування місцевого значення – 7520,6 км (перелік доріг додається). Протяжність мережі вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах області становить 16959,6 км.

МЕРЕЖА АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ ВІННИЧЧИНИ

Рис. 54. Мережа автомобільних доріг Вінниччини

Щільність автомобільних доріг загального користування області складає 359 км на 1 тис. км², тоді як загальнодержавний показник - 281 км на 1 тис. км².

Щільність автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям складає 340 км на 1 тис. км², яка є найбільшою після Хмельницької області та в порівнянні з Житомирською, Черкаською, Кіровоградською областями.

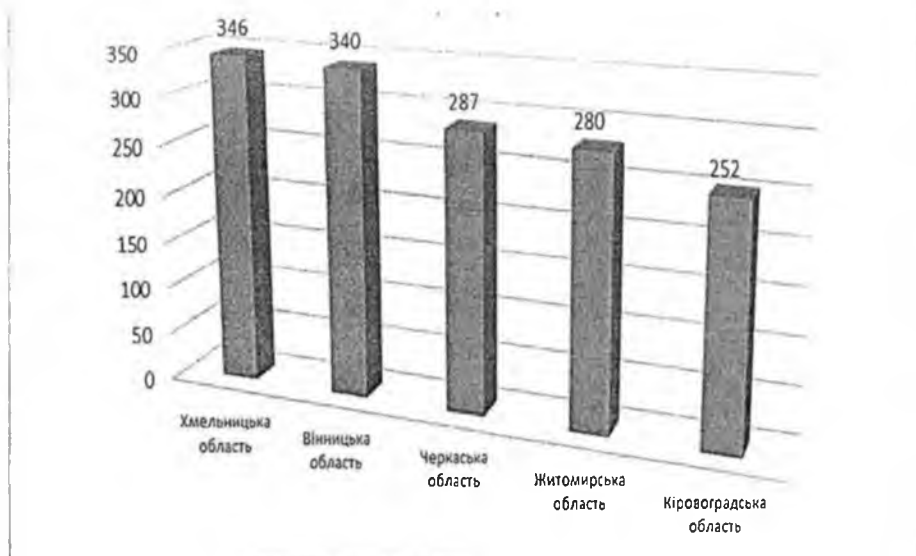

Рис. 55. Щільність автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям, км на 1 тис. км²

Щільність автомобільних доріг загального користування місцевого значення з твердим покриттям зростає з 228,5 км на 1 тис. км² у 2014 році до 264,8 км на 1 тис. км² у 2018 році.

Рис. 56. Щільність автомобільних доріг загального користування області, км на 1 тис. км²

До доріг загального користування державного значення Вінницької області відносяться:

- міжнародні транспортні коридори протяжністю 363,8 км: М-12 Стрій – Тернопіль – Кропивницький – Знам'янка – 185,4 км, М-21 Виступовичі - Житомир – Могилів-Подільський – 178,6 км;
- національна дорога протяжністю 45 км Н-02 /М-06/ - Кременець - Біла Церква - Ржищів - Канів - Софіївка;
- регіональні дороги протяжністю 681,5 км: Р-08 Немирів – Ямпіль – 118,6 км, Р-17 Біла Церква – Тетіїв – Липовець – Гумен – 93,7 км, Р-31 Бердичів – Хмільник – Літин до М12 – 58,7 км, Р-33 Вінниця – Турбів –

Гайсин – Велика Михайлівка – 202,1 км, Р-36 Немирів – Могилів-Подільський – 105,7 км, Р-54 Краснопілка – Теплик – Бершадь – Дубинове – 102,7 км;

- територіальні дороги протяжністю 907,6 км.

З 01.01.2018 року 880 автомобільних доріг загального користування місцевого значення протяжністю 7519,7 км перейшли до сфери відповідальності обласної державної адміністрації відповідно чинного законодавства. Крім того, 631 штучна споруда (мости та шляхопроводи) протяжністю 9,6 тис. м, які знаходяться на автомобільних дорогах місцевого значення.

У 2017-2018 роках результативною була реалізація експерименту з фінансового забезпечення реалізації заходів з розвитку автомобільних доріг загального користування. На поточний середній ремонт доріг місцевого значення спрямовано 246,3 млн грн, зокрема:

- у 2017 році – освоєно 174,5 млн грн,
- у 2018 році – освоєно 69,1 млн грн,
- у 2019 році – освоєно 2,7 млн грн (залишок коштів 2017-2018 років)

У 2017 році в рамках митного експерименту виконано поточний середній ремонт автомобільних доріг загального користування протяжністю 38,4 км. У 2018 році в рамках експерименту проведено поточний середній ремонт автомобільних доріг державного значення протяжністю 14,7 км. У 2019 році - проведено поточний середній ремонт автомобільної дороги державного значення Т-02-12 Вінниця-Шпиків-Комаргород.

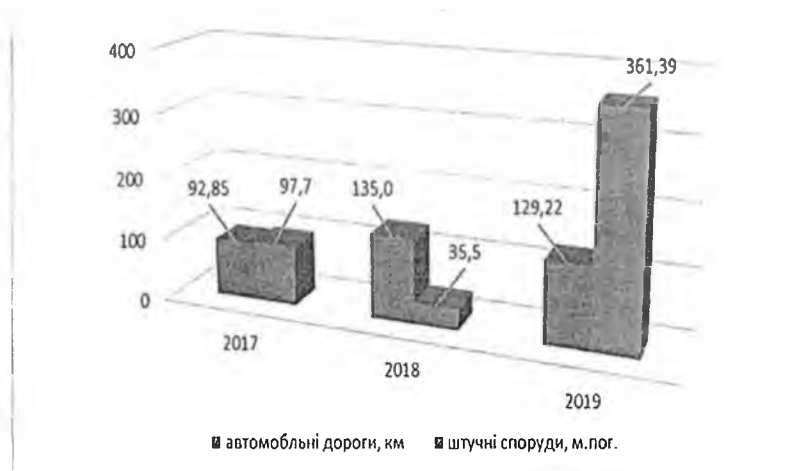

Рис. 57. Протяжність відремонтованих автодоріг загального користування та штучних споруд

Обсяг фінансових ресурсів, що спрямовано у 2018 роках та планується спрямувати у 2019-2021 роках на розвиток та утримання об'єктів дорожнього господарства області за рахунок коштів державного бюджету складає:

- у 2018 році – 623,8 млн грн,
- у 2019 році – 840,0 млн грн (в 1,35 рази більше),
- у 2020 році (план) – 1395,6 млн грн (в 1,7 рази більше),

- у 2021 році (план) – 1370,0 млн грн.

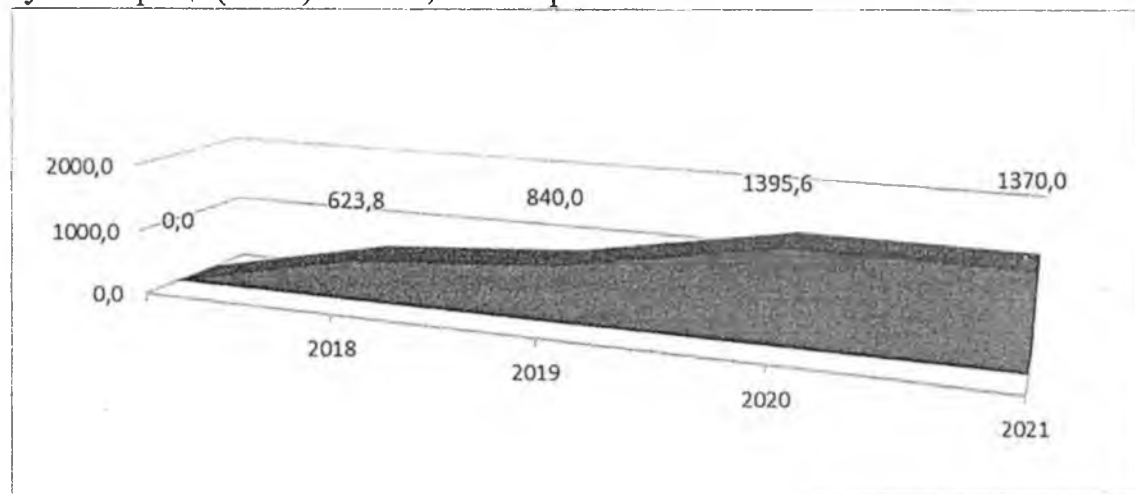

Рис. 58. Запланований обсяг коштів державного дорожнього фонду, млн грн

Транспортна галузь має добрі перспективи розвитку, враховуючи вигідне географічне розташування області в центрі України. На сьогоднішній день автомобільний транспорт у цілому задовольняє потреби економіки та населення області у перевезеннях - біля 50 тис. вантажних автомобілів та 450 тис. легкових автомобілів.

Внутрішні перевезення пасажирів автобусами здійснюють 800 суб'єктів господарювання, з них 36 юридичні особи, вони використовують 2,2 тис. автобусів.

Відповідно до існуючої маршрутної мережі сьогодні в області є 435 внутрішньообласних міжміських, приміських маршрутів, 463 приміських внутрішньорайонних маршрутів, і біля 100 міських маршрутів. Дану кількість маршрутів обслуговує біля 800 автобусів, а також нараховується 47 міжнародних та 94 міжобласних маршрути.

На сьогодні в області на автобусних маршрутах загального користування працює 106 автобусів пристосованих для перевезення осіб з обмеженими фізичними можливостями, з них: 66 – у м. Вінниці.

За даними Укртрансбезпеки у області налічується 42 автостанції. Власниками 39 автостанцій являється ПАТ «Вінницьке обласне підприємство автобусних станцій 10599» та 3 автостанції власник ФОП Дарморос П.Е.

Всього за останніми даними в області зареєстровано 1006 суб'єктів підприємницької діяльності, які надають послуги таксі та 1211 ліцензіатів.

За даними ПАТ «Укрзалізниця» на території Вінницької області у підпорядкуванні двох регіональних філій ДП «Південно-західна залізниця» та ДП «Одеська залізниця» знаходяться 61 залізнична станція. Загальна протяжність залізничних магістралей Вінниччини складає 1074,3 км. Великі залізничні вузли - Жмеринка, Вінниця, Козятин та Вапнярка. Щільність залізничних колій загального користування на 1 тис. кв. кілометрів території становить 41 км, що вище середнього рівня по державі.

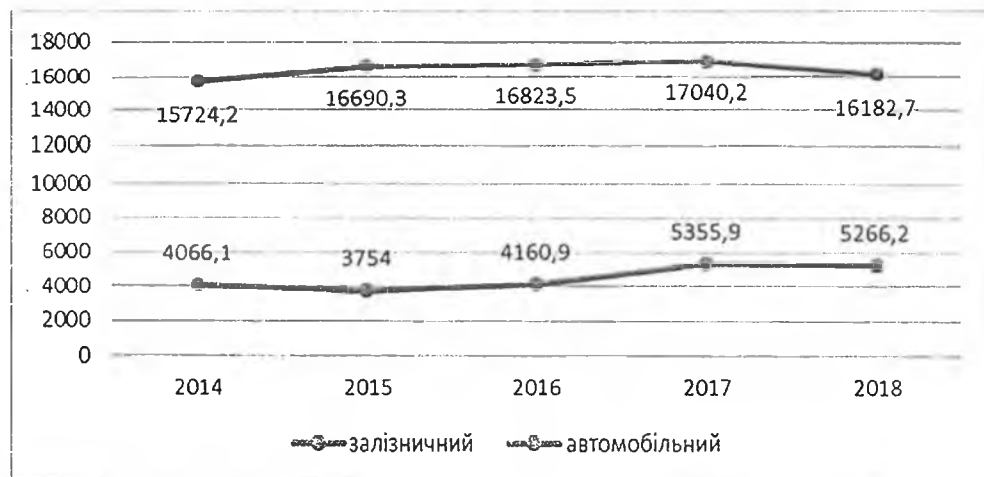

Рис. 59. Перевезення вантажів за видами транспорту, тис. т

Транспортний комплекс області за 2018р. виконав перевезення вантажів в обсязі 21448,9 тис. т, у т. ч. 16182,7 тис. т відправлено залізничним транспортом та 5266,2 тис. т перевезено автомобільним.

Обсяги вантажних відправлень залізницею в грудні 2018р. зменшилися проти обсягів листопада 2018р. на 11,5%, а проти грудня 2017р. на 10,4%.

Обсяги комерційних перевезень вантажів автомобільним транспортом області (з урахуванням перевезень фізичними особами-підприємцями) за 2018р становили 5266,2 тис. т, і в порівнянні з минулим роком зменшилися на 1,9%. Вантажооборот збільшився на 2,9% і становив 982,2 млн т/км.

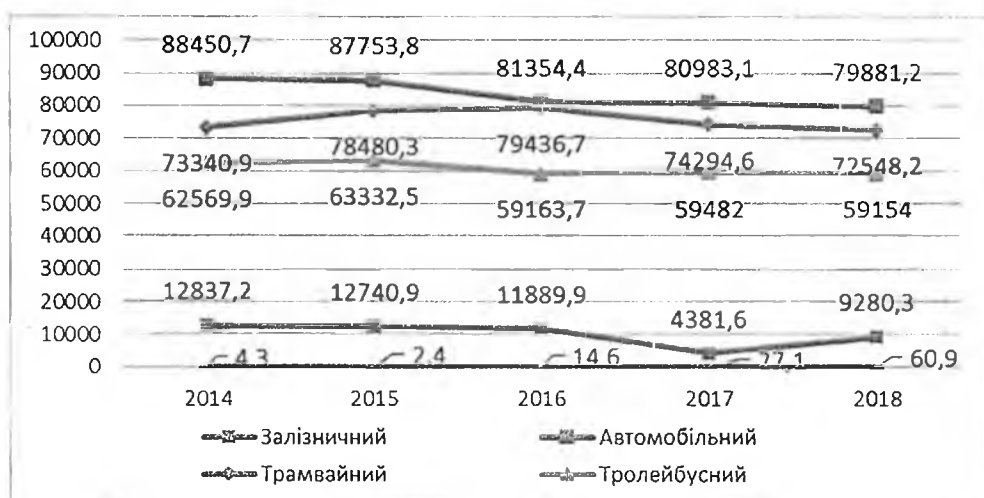

Рис. 60. Перевезення пасажирів за видами транспорту, тис.пас

Пасажирським автотранспортом області (з урахуванням перевезень, виконаних фізичними особами-підприємцями) за 2018р перевезено 79,9 млн пасажирів, пасажирооборот становив 1653,1 млн пас./км. Обсяги перевезених пасажирів порівняно з 2017р зменшилися на 1,4%, а пасажирооборот збільшився на 9,6%.

Послугами пасажирського автотранспорту підприємств, основний вид діяльності яких є пасажирські перевезення, скористалося 31,0 млн пасажирів, обсяг виконаного пасажирообороту становив 724,9 млн пас./км.

Обсяги перевезених пасажирів автотранспортом фізичних осіб-

підприємців становили 100,4% та 109,5% відповідно від обсягів минулого року.

Питома вага пасажирських автоперевезень, які виконали фізичні особи-підприємці, у загальному обсязі пасажирських автоперевезень у 2018р. становила більше половини (61,2%).

Залізничним транспортом за 2018р відправлено 9,3 млн пасажирів, пасажирооборот становив 4649,1 млн пас./км.

Електротранспортом в обласному центрі за 2018р перевезено 131,7 млн пасажирів. Обсяги виконаного пасажирообороту становили 532,7 млн пас./км. Загальна кількість перевезених пасажирів електротранспортом та його пасажирооборот у порівнянні з 2017р зменшилась на 1,6%.

На території Вінницької області зареєстрований КП «Аеропорт Вінниця», який розташований в 7,5 км на схід від залізничної станції м.Вінниця і в 1 км на південний захід від населеного пункту Гавришівка.

КП «Аеропорт Вінниця» має будівлю аеровокзального комплексу з високою пропускною спроможністю, з можливістю одночасного перебування у накопичувачі аеровокзалу до 186 чоловік. В аеропорту облаштовано пункт пропуску через державний кордон, діє митна служба.

У 2018 році з аеропорту здійснювались регулярні рейси до Ізраїлю (Тель-Авів), Польщі (Варшава) та чартерні рейси до Туреччини (Анталія), Єгипту (Шарм-ель-Шейх).

Проміжні висновки:

- через незадовільний стан автомобільних доріг транзитний потенціал області у повному обсязі не реалізується - обсяг коштів, передбачений для області у 2019 році на роботи з ремонту, експлуатаційного утримання та проектно-вишукувальні роботи майбутніх років, становить 398,0 млн грн, а це лише 30% від потреби;
- зростає частка великовагових та великогабаритних транспортних засобів, що призводить до швидкого руйнування автомобільних доріг та мостів, які розраховані на значно менші обсяги навантаження;
- відсутність системи формування та управління єдиною мережею автобусних маршрутів;
- на неналежний рівень сервісу впливають використання застарілих автобусів для перевезення пасажирів, дефіцит професійних водіїв та фахівців підприємств автомобільного транспорту - пасажирський транспорт є дотаційним і потребує постійної фінансової підтримки з держбюджету.

1.8. Житловий фонд

У житловому господарстві реформування здійснюється шляхом створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ), та створення конкурентного середовища на ринку утримання житлового фонду.

В області зберігається позитивна тенденція щодо забезпеченості громадян житлом. В період з 2015 року по 2018 рік забезпеченість громадян

області житлом зросла на 5,6% з 28,8 м² на одну особу у 2015 році до 30,4 м² на одну особу у 2018 році.

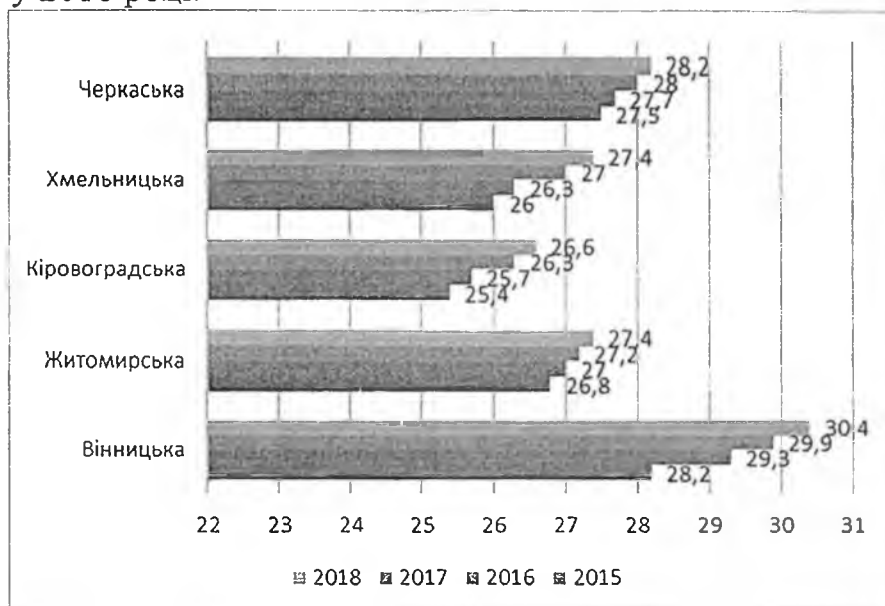

Рис. 61. Загальна площа житлового фонду у розрахунку на 1 особу населення в регіонах України, кв. м

За даним показником у 2018 році область займає 2 місце серед регіонів України за результатами моніторингу соціально-економічного розвитку регіонів.

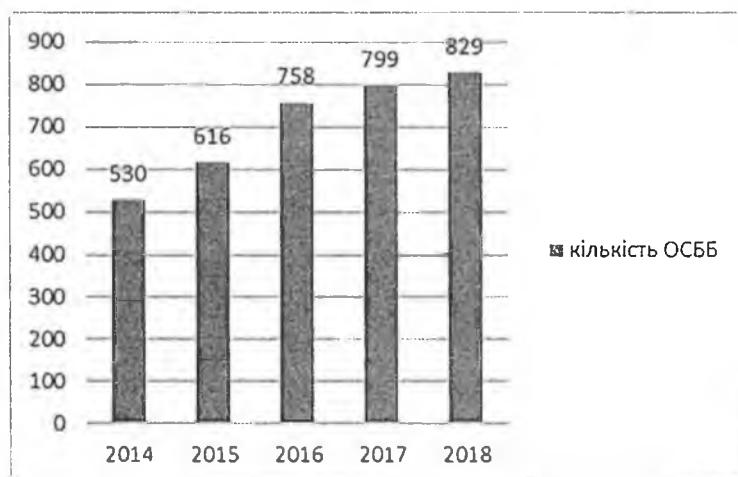

Рис. 62. Динаміка створення ОСББ у Вінницькій області

В області за період з 2014 - 2019 роки намітилась чітка тенденція до збільшення кількості об'єднань співвласників багатоквартирних житлових будинків, так за цей період кількість ОСББ зросла в 1,9 разів.

В області зберігається позитивна тенденція за всіма структурними показниками – помірний ріст показника забезпеченості обладнання житлового фонду у міських поселеннях та суттєвий його ріст у сільській місцевості. В період з 2014 року по 2017 рік загальна площа житлового фонду зросла на 1385 м² і на 1 січня 2018 року становила 47621 м².

Проміжні висновки:

- за період з 2014 - 2019 роки в області зросла кількість об'єднань співвласників багатоквартирних житлових будинків (в 1,9 разів).

1.9. Стан навколишнього природного середовища

По обсягах викидів від стаціонарних джерел область за даними 2013 року займає 6 місце по Україні (3,5% від загальних викидів по Україні), у 2017 році – 5 місце (6% від загальних викидів). У 2013 році щільність викидів на 1 км² території області була 5,6 т, у 2017 році - 5,9 т. Найбільшим джерелом викидів в атмосферне повітря є ВП ДТЕК "Ладизинська ТЕС": у 2013 році її викиди склали 79% від усіх викидів стаціонарних джерел, у 2017 – 60%.

**Табл.21 Динаміка викидів в атмосферне повітря
(стаціонарні джерела)**

	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Викиди від стаціонарних джерел забруднення, тис.т	149,5	124,5	134,7	119,8	155,8
в т.ч.					
діоксиду сірки	100,9	73,3	65,9	51,3	71,9
оксиди азоту	21,8	20,4	19,1	8,1	10,6
Щільність викидів на 1 км ²	5,6	4,7	5,1	4,5	5,9
Викиди ВП ДТЕК "Ладизинська ТЕС"	118,1	88,1	78,5	65,5	94,2
Викиди діоксиду вуглецю (стаціонарні джерела), млн.т	7,0	6,4	6,5	5,1	6,4
Валовий регіональний продукт (ВРП), млн.грн.	36191	43990	59871	74411	

ДУ "Вінницький лабораторний центр МОЗ України" у 2017 році відібрано 5803 проб атмосферного повітря у 219 населених пунктах області. 168 проб не відповідають вимогам за вмістом забруднюючих речовин, що складає 2,9% (2016 рік – 6,0%).

Зареєстровано перевищення гранично-допустимих концентрацій (ГДК):

- у міських населених пунктах по пилу (2017 рік – 5,8%, 2016 рік – 13,5%), окису вуглецю (2017 рік – 3,8%, 2016 рік – 5,6%), фенолу і його похідних (2017 рік – 4,2%, 2016 рік – 1,7%), сірководню (2017 рік – 13,8%), азоту діоксиду (1,9%), формальдегіду (2017 рік – 2,0%);

- у сільських - по пилу (2017 рік – 5,7%, 2016 рік – 14,9%), окису вуглецю (2017 рік – 5,2%, 2016 рік – 5,0%), сірководню (2017 рік – 3,7%), азоту діоксиду (2017 рік – 1,2%).

За період 2013-2016 рік спостерігалась тенденція до зменшення показників водокористування: забір та використання природної води, водовідведення; у 2017 році показники дещо зросли на фоні зростання обсягів виробництва.

Табл.22 Використання водних ресурсів у Вінницькій області

	2013	2014	2015	2016	2017
Забрано води з природних джерел, млн м ³	131,0	124,8	119,7	111,5	117,8
Використано свіжої води, млн м ³	114,5	109,5	101,2	92,28	98,08
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, млн м ³	75,18	76,13	63,84	60,4	62,54
з них забруднених, млн м ³	1,072	1,216	0,617	0,046	0,833

Основним джерелом забруднених стічних вод у 2017 році було комунальне господарство, на яке припадало 86% від загального обсягу таких скидів (у 2013 році – 78,8%), промисловість - 14%.

Табл.23 Динаміка скиду забруднюючих речовин в складі стічних вод

	Од. вимірювання	2013 р	2014 р	2015 р	2016 р	2017 р
Обсяг скидів	млн м ³	30,51	29,56	28,67	27,01	27,22
БСК ₅	тис. т	0,227	0,171	0,167	0,16	0,159
ХСК	тис. т	0,23	0,23	0,273	0,287	0,362
Завислі речовини	тис. т	0,216	0,205	0,144	0,113	0,085
Сухий залишок	тис. т	6,578	7,373	7,561	7,71	10,16
Сульфати	тис. т	0,956	1,149	0,975	0,858	0,766
Хлориди	тис. т	2,372	2,826	2,947	3,053	3,194
Азот амонійний	тис. т	0,095	0,087	0,081	0,052	0,047
Нітрати	тис. т	0,493	0,538	0,594	0,538	0,642
Нітрити	тис. т	0,039	0,033	0,03	0,032	0,034
Нафтопродукти	тонни	0,636	0,475	0,449	0,54	0,184
СПАР	тонни	0,787	0,7	0,537	0,444	0,447
Фосфати	тонни	36,96	51,79	49,81	37,77	28,94
Залізо	тонни	3,998	4,1	1,93	1,623	1,204

Основною проблемою очисних споруд каналізації (ОСК) багатьох комунальних підприємств, які надають послуги з водовідведення, залишається наднормативне забруднення стічних вод, що скидаються у поверхневі водойми, азотом амонійним та органічними речовинами. Такі ОСК потребують реконструкції.

Фактором забруднення водойм є також недостатнє охоплення населених пунктів каналізаційною мережею. Існування великої кількості вигрібних ям, практика використання полів фільтрації також є джерелом забруднення водних ресурсів.

Орієнтовна площа водоохоронних зон складає 424,72 тис. га, в т.ч. 41,22 тис. га (площі визначені в результаті раніше розроблених проектів з встановлення водоохоронних зон та ПЗС річок, які розроблялись у 80-х роках 20 ст.). Наразі площа встановлених на місцевості ПЗС складає 3783 га.

За даними Басейнової лабораторії моніторингу вод і ґрунтів Вінницького РУВР у воді р. Південний Буг, р. Рів і р. Соб у 2013-2017 роках характеризувалась підвищеним вмістом органічних сполук (показники біологічного споживання кисню та хімічного споживання кисню перевищували нормативи).

Впродовж тривалого часу утилізація побутових відходів продовжує залишатись однією з нагальних проблем екологічної безпеки Вінниччини. На даний час в області немає жодного сміттєпереробного заводу, роздільний збір із вилученням ресурсно-цінних компонентів застосовується лише в незначній кількості населених пунктах, а відповідно до законодавства з 2018 року забороняється захоронення несортованих відходів.

- Проект реалізований
- Продовжується реалізація

Рис. 63. Карта проектів з облаштування сміттєсортувальних комплексів

В Україні у середньому щороку утворюється близько 50 млн м³ ТПВ в рік, а у Вінницькій області такий показник складає понад 1,3 млн м³. При цьому, більша частина відходів підлягає захороненню та, відповідно, накопиченню у місцях видалення відходів.

Табл.24 Впровадження роздільного збору ТПВ

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Кількість населених пунктів області (од.)	8	6	20	32	74	140

Кількість населення, яке охоплено послугою із роздільного збору ТПВ за місцем утворення в області (тис.ос.)	44,7	163,0	323,3	381,4	414	508,4
Об'єм ресурсоцінних компонентів, вилучених у наслідок впровадження технології в області (тис. м³)	2,4	5,1	55,9	118,5	183,5	215,3

За період 2014 – 2019 років кількість населених пунктів Вінницької області, в яких запроваджено технологію роздільного збору ТПВ за місцем утворення зросла більше, як в 17 разів. Кількість населення, яке охоплено послугою із роздільного збору ТПВ за місцем утворення зросла у 11,4 рази. Об'єм ресурсоцінних компонентів, вилучених у наслідок впровадження технології збільшився у 90 разів.

Існує проблема з ліквідацією накопичених відходів, які утворились більше десяти років тому, передача таких відходів на знешкодження є проблематичною, оскільки здійснюється за кошти утворювача відходів і потребує значних капіталовкладень (на підприємствах хімічної, машино- та приладобудівної галузей, які експлуатуються з радянських часів, та мають майданчики для зберігання відходів).

Станом на 01.07.2017 року за даними інвентаризації в області обліковується 804,26 тонни непридатних та заборонених пестицидів та агрохімікатів (без Джуринського отрутомогильника). Очищеними від пестицидів є 4 райони: Вінницький, Липовецький, Немирівський та Хмільницький. Усі непридатні пестициди, які обліковуються, впродовж 2016-2017 років перезатарені.

Поблизу с.Джурин Шаргородського району розміщений міжобласний пункт захоронення непридатних хімічних засобів захисту рослин, у який було заскладовано непридатні ХЗЗР з 9 областей. У 2012 році після проведення частини робіт перезатарення та вивезення на знищення непридатних пестицидів, в отрутомогильнику залишилось орієнтовно 2100 тонн непридатних пестицидів (орієнтовно 1070 м³).

В області налічується 420 об'єктів природно-заповідного фонду (43 загальнодержавного значення, з них 1 національний природний парк та 377 місцевого значення, з них 4 регіональних ландшафтних парки), загальною площею 62150,805 га, що складає 2,35% від площі області.

Межі в натуру (на місцевість) встановлено для 38 об'єктів загальнодержавного значення (90,5% від загальної кількості об'єктів загальнодержавного значення) та 290 територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення (77% від загальної кількості об'єктів місцевого значення). Території та об'єкти природно-заповідного фонду оформлені відповідними знаками та інформаційними матеріалами, межі цих

територій та об'єктів нанесені на відповідні планово-картографічні матеріали.

На території області загальна площа земель, які можуть бути надані під заліснення складає 5788,25 га. Це землі, які за своїми природними властивостями мають низьку продуктивність або характеризуються негативними природними властивостями: заболоченість, еродованість, наявність схилів крутизною більше 7 градусів.

Проміжні висновки:

- зростають обсяги викидів в атмосферне повітря від стаціонарних джерел;
- погіршується стан водних об'єктів внаслідок забруднення стоками, порушення гідрологічного режиму та недотримання режиму прибережно-захисних смуг;
- накопичуються небезпечні відходи, в тому числі непридатні до використання, невідомі та заборонені засоби захисту рослин;
- утворюються та розміщуються на сміттєзвалищах великі обсяги твердих побутових відходів.

1.10. Населення та демографія, ринок праці

Демографічний розвиток Вінницької області впродовж останніх 10 років характеризується тенденцією до поступового спаду чисельності населення.

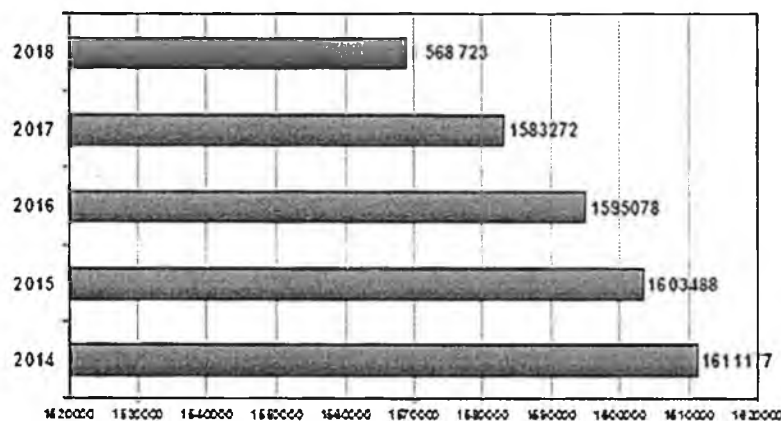

Рис. 64. Чисельність населення Вінницької області

Чисельність населення Вінницької області станом на 01.01.2019 року становить 1568723 осіб, з них у міських поселеннях проживає 797325 осіб (50,8%), у сільській місцевості – 771398 осіб (49,2%).

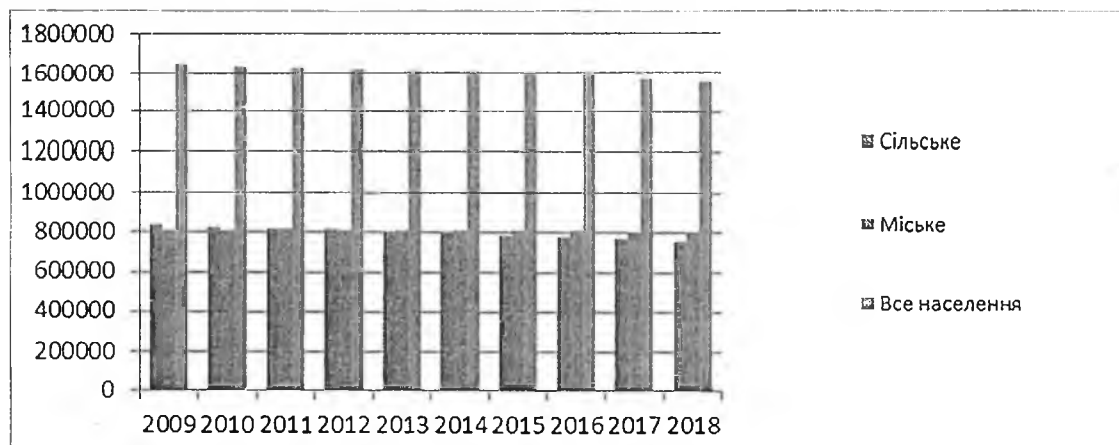

Рис. 65. Чисельність населення Вінницької області (міське та сільське)

За період 2014 – 2018 р.р. чисельність населення регіону зменшилася на 42,5 тис. осіб, у тому числі міського – на 9,0 тис., сільського – на 33,5 тис. Зменшення чисельності мешканців відбулося переважно внаслідок природного скорочення населення. Скорочення чисельності населення регіону відбувається також під впливом міграційних процесів з від’ємним сальдо - від +0,2 на 1000 населення у 2014р. до -2,5 на 1000 населення у 2018р.

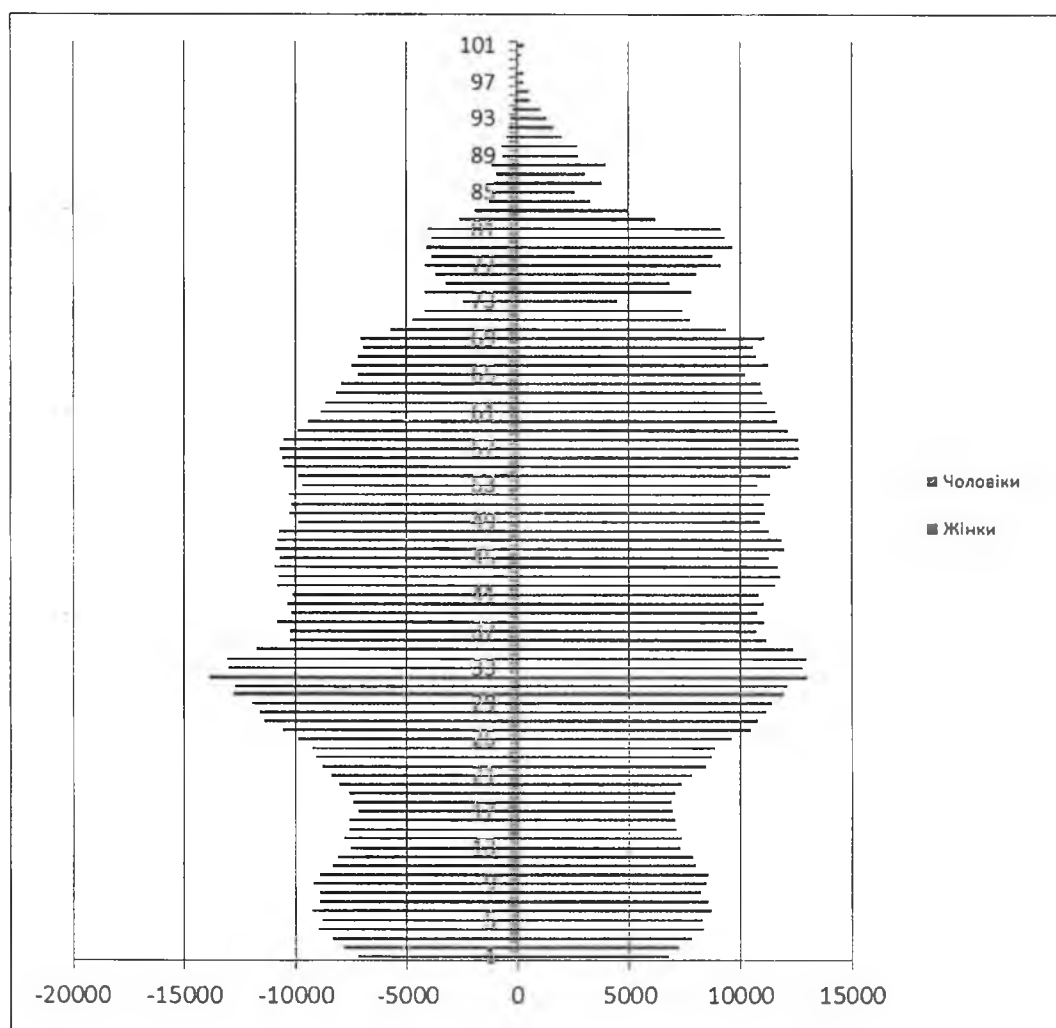

Рис. 66. Розподіл населення за віком та статтю.

Як і загалом по Україні, гендерний склад населення області характеризується сталою диспропорцією з чисельною перевагою жінок над чоловіками. На початок 2018 року в області проживають 725687 чоловіків та 843036 жінок, кількість жінок з розрахунку на 1000 чоловіків становить 1162 (у міських поселеннях – 1170, у сільській місцевості – 1154).

В регіоні сформувалась вікова структура населення, для якої характерна висока питома частка осіб старшого віку і низька молодшого, що визначає тенденцію до подальшого постаріння населення. Зберігається регресивний тип відтворення населення, дуже високий рівень демографічного постаріння (частка осіб старше 60 років - 23,3%, в тому числі в сільській місцевості - 26,4%), прогресування хронічних неінфекційних захворювань серед осіб старшого віку (ХСК, злоякісні новоутворення, ендокринологічні захворювання та ін.).

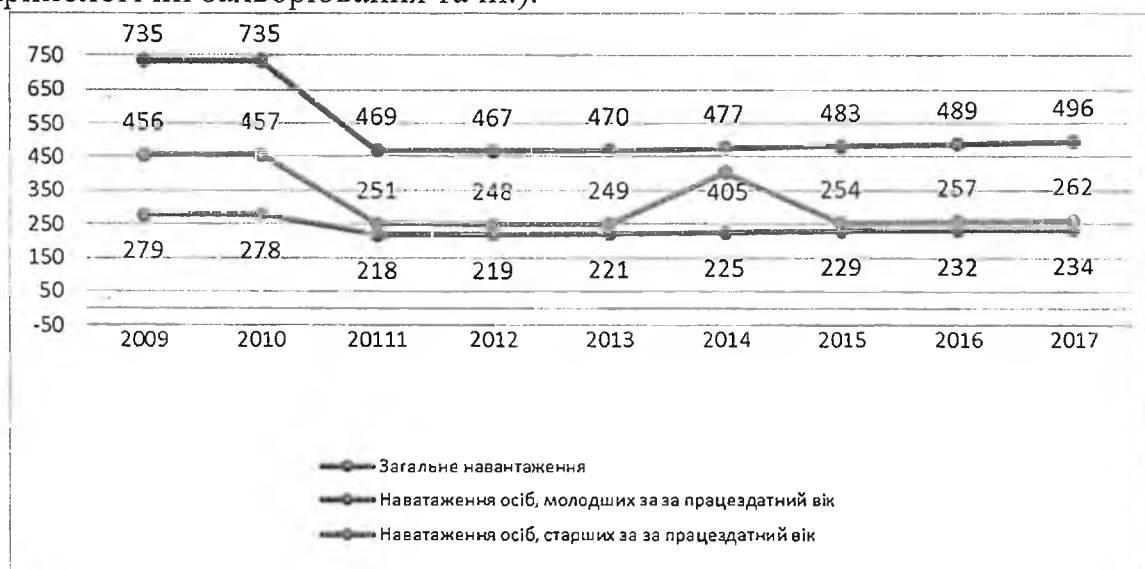

Рис. 67. Демографічне навантаження на працездатне населення.
(співвідношення кількості осіб, молодших та старших від працездатного віку, до кількості осіб працездатного віку в розрахунку на 1000 осіб)

Демографічне навантаження на осіб соціально активного віку характеризується надзвичайно високим рівнем: станом на 01.01. 2019 р. на 1000 осіб у віці 16–64 років припадає 234 особи у віці 0–15 років та 262 чол. у віці 65 років і старше. У сільській місцевості відповідні показники вищі (235 та 321 чол.), ніж у міських поселеннях (233 та 208 осіб). У порівнянні з 2014 роком загальний коефіцієнт демографічного навантаження на 1000 осіб у віці 16–64 років зріс з 470 до 496 осіб.

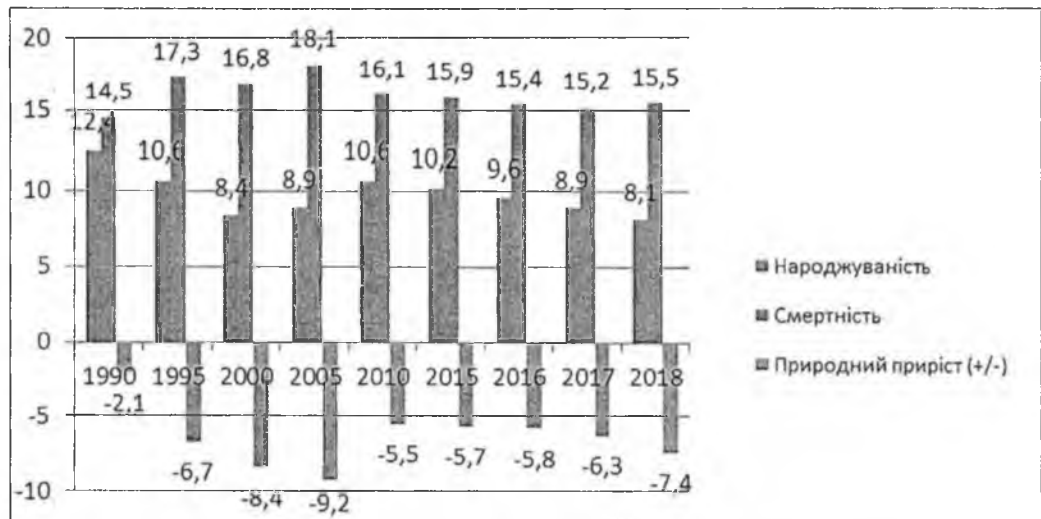

Рис. 68. Приріст населення (на 1000 осіб).

Мають місце відповідні зміни природного скорочення населення - з 8020 осіб, або 5,0‰, у 2014р. до 11572 особи, або 7,4 на 1000 постійного населення, у 2018 році. За підсумками досліджуваного періоду показник природного скорочення населення у сільській місцевості (11,4‰) істотно перевищує рівень депопуляції у міських поселеннях (3,3‰).

Серед причин смерті населення перше місце посідають захворювання серцево – судинної системи (73,1% загальної кількості померлих), друге – новоутворення (12,8%), третє – зовнішні причини смерті (5,2%). У досліджуваному періоді вперше за останнє десятиліття зареєстровано стали тенденцію, яка засвідчує скорочення природних втрат мешканців регіону від провідного чинника – хвороб системи кровообігу (відповідний показник скоротився з 118,4 до 113,3 на 10 тис. нас.).

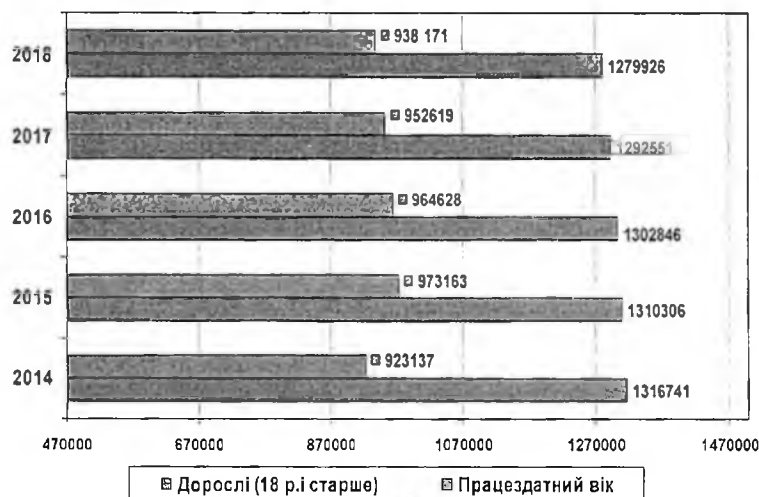

Рис. 69. Співвідношення працездатного населення.

Політика розвитку трудових ресурсів в області за останні роки, в першу чергу, спрямовувалася на ліквідацію прихованого безробіття та забезпечення повної продуктивної зайнятості, на запровадження дієвих стимулів створення нових робочих місць, розширення практики громадських робіт, підвищення

гнучкості ринку праці, удосконалення цільових регіональних програм з точки зору їх впливу на умови зайнятості у галузях, в містах і районах області.

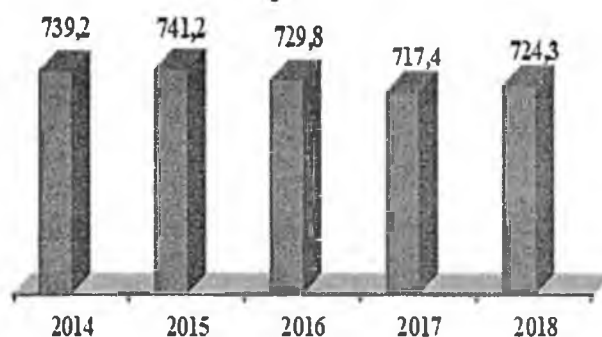

Рис. 70. Кількість економічно активного населення та зайнятого населення, тис.

Кількість економічно активного населення Вінницької області віком 15-70 років у 2018 році становила 724,3 тис. осіб, з яких 652,7 тис. осіб, або 90,1%, були зайняті економічною діяльністю.

Рівень економічної активності населення віком 15-70 років протягом 2014-2018 років збільшився з 62,9% у 2014 році до 63,0% у 2018 році, що є вище середнього рівня по Україні (62,6%).

Відсоток зайнятого населення у віці 15-70 років збільшився з 56,3% у 2014 році до 56,8% у 2018 році (на 0,5 в.п.), по Україні (57,1%). Розподіл зайнятого населення віком 15-70 років за видами економічної діяльності має таку структуру: на першому місці – сільське, лісове та рибне господарство, на другому – оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, на третьому – промисловість.

Рівень безробіття (за методологією МОП) у відсотках до економічно активного населення віком 15-70 років показує тенденцію до зменшення – з 10,5% у 2014 році до 9,9% у 2018 році (на 0,6 в.п.).

Протягом 2014-2018 років у Вінницькій області спостерігалася тенденція до зростання рівня середньомісячної заробітної плати. Середньомісячна заробітна плата збільшилась майже в 3 рази з 2810 грн. у 2014 році до 7801 грн. у 2018 році (на 277,6%).

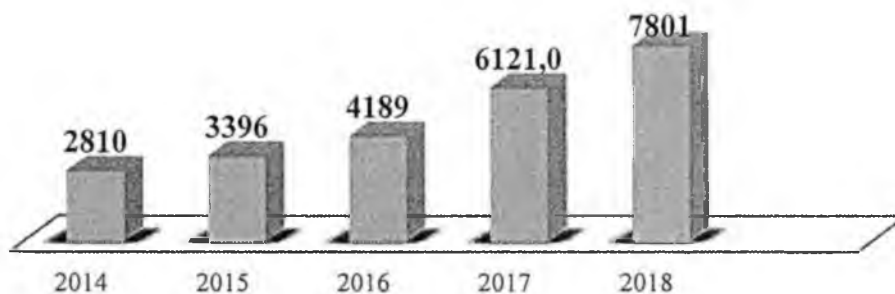

Рис. 71. Середньомісячна заробітна плата штатних працівників Вінницької області, грн.

За розміром заробітної плати серед регіонів України область у 2014 році зайняла 17 місце, у 2018 – 11. У порівнянні із іншими регіонами розмір заробітної плати по області у 2018 році був вищим на 11,9%, ніж у Тернопільській, на 1,9% – у Харківській областях, та нижчим на 2,5%, ніж у Львівській області.

Проміжні висновки:

- за період з 2014 по 2018 рік зменшення чисельності мешканців області відбулося переважно внаслідок природного скорочення населення, а також під впливом міграційних процесів;
- демографічна ситуація в області характеризується прискореним старінням населення, особливо у сільських територіях, зменшенням кількості осіб працездатного віку у загальній структурі населення (частка осіб старше 60 років - 23,3%, в тому числі в сільській місцевості - 26,4%);
- спостерігається надзвичайно високий рівень демографічного навантаження на осіб працездатного віку, зокрема, на 1000 соціально активних мешканців відповідно припадає 496 осіб старше та молодше працездатного віку (в середньому в Україні - 470 на 1000 осіб працездатного віку);
- індекс реальної заробітної плати в області за 2018 рік до 2017 року становив 115,5% (в середньому по Україні – 112,5%) - за індексом реальної заробітної плати за звітний період область займає 3 місце в рейтингу регіонів України.

1.11.Освіта та наука

1.11.1.Освіта

В області функціонує 779 закладів дошкільної освіти (у тому числі 145 навчально-виховних комплексів) та 24 інших закладів освіти, що мають дошкільні відділення. Всього дошкільною освітою охоплено понад 54,1 тис. дітей.

Охоплення дітей дошкільного віку від трьох до шести (семи) років закладами дошкільної освіти становить 85% (по Україні – 88%). В порівнянні з показниками на кінець 2014 року відбулось відповідно збільшення на 1,4% за рахунок створення додаткових місць в ЗДО. За цим показником область займає 14 місце.

Чисельність дітей у закладах дошкільної освіти у розрахунку на 100 місць становить 101 особа (по Україні – 105 осіб), що на 11 од. менше ніж на кінець 2014 року - 5 місце в Україні.

За 2014 – 2019 роки відкрито 60 закладів дошкільної освіти (в тому числі 7 новобудов) та 80 груп у функціонуючих закладах. Всього створено 4423 додаткових місця для дошкільнят.

В області функціонує 771 заклад загальної середньої освіти, навчається 164,8 тис. учнів (на 3,1 тис. учн. більше, ніж у 2018 році).

З них: 609 шкіл (70%) функціонує в сільській місцевості (631 – 79,5% в 2018 році), 296 мають від 40 до 100 учнів (304), 103 до 50 учнів (112), тільки в 145 закладах більше 300 учнів (143). У 7-ми школах наповнюваність менше 10 учнів. За ступенями школи розподіляються: I-III ст. – 479, I-II ст. – 239, I ст. – 35, спецшколи-інтернати – 18.

Середня наповнюваність шкіл 213,7 (203,7 в 2018 році), класів 17,4 (17,0), у тому числі, у містах 25,3 (25,2), в селах 11,5 (11,3).

Рішенням Вінницької обласної Ради 31 сесії 7 скликання від 26 квітня 2018 року №616 створено комунальний заклад «Подільський науково-технічний ліцей для обдарованої молоді», який з 01.09.2018 року розпочав свою роботу на базі Вінницького національного технічного університету (311 учнів).

У 2019 році в області відбулися позитивні зміни в порівнянні із попереднім роком щодо створення опорних шкіл.

Станом на 30.12.2019р в області всього функціонує 53 опорні школи із 70 філіями: у об'єднаних територіальних громадах – 20, у районах – 33.

У 2017 році функціонувало 12 опорних закладів з 24 філіями, з підвезенням учнів із сусідніх сіл; у 2018 році — 45 опорних закладів із 62 філіями.

Табл.25 Матеріально-технічна база закладів освіти у Вінницькій області

Назва робіт	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Будівництво закладів освіти	0	0	Стрижавська СЗШ I-III ст. (II черга) на 210 уч. м. ДНЗ	ДНЗ №15 м. Вінниця ДНЗ № 20 м. Вінниця	ЗОШ I-III ст. с.Зведенівка Шаргородського району - 144 уч. м. ЗОШ I-III ст. с. Михайлівка Гайсинського району - 144 уч. м.	ДНЗ м. Вінниця вул. Театральна - 95 місць
Реконструкція	0	0	с. Цибулівка ДНЗ смт. Крижопіль ДНЗ м. Вінниця	ДНЗ №7 м. Хмільник	ЗОШ I-III ст. с. Сосонка Вінницького району - 260 уч. м.	ДНЗ с. Зарванці - 60 місць
Виведення котелень з підвальних приміщень	0	8	7	13	2	0
Переведення на альтернативні види палива	66	23	22	16	0	0
Придбання шкільних автобусів (одиниць)	3	6	19	38	13	18

Використано (млн грн)	143,2	79,4	168,9	215,7	225,8	255,6
--------------------------	-------	------	-------	-------	-------	-------

У Вінницькій області функціонує 31 заклад професійної (професійно-технічної) освіти із них: ВПУ -12, ЦПТО - 5, професійні ліцеї - 10, професійні училища училища - 1, центри професійної підготовки при установах виконання покарань – 3; за II атестаційним рівнем -13, III атестаційним рівнем -18 .Загальний контингент складає – 11,6 тис. здобувачів освіти

В закладах професійної (професійно-технічної) освіти впроваджується дуальна форма навчання. Тристоронні угоди щодо організації виробничого навчання із 33 професій укладено між 18 закладами та 80 підприємствами.

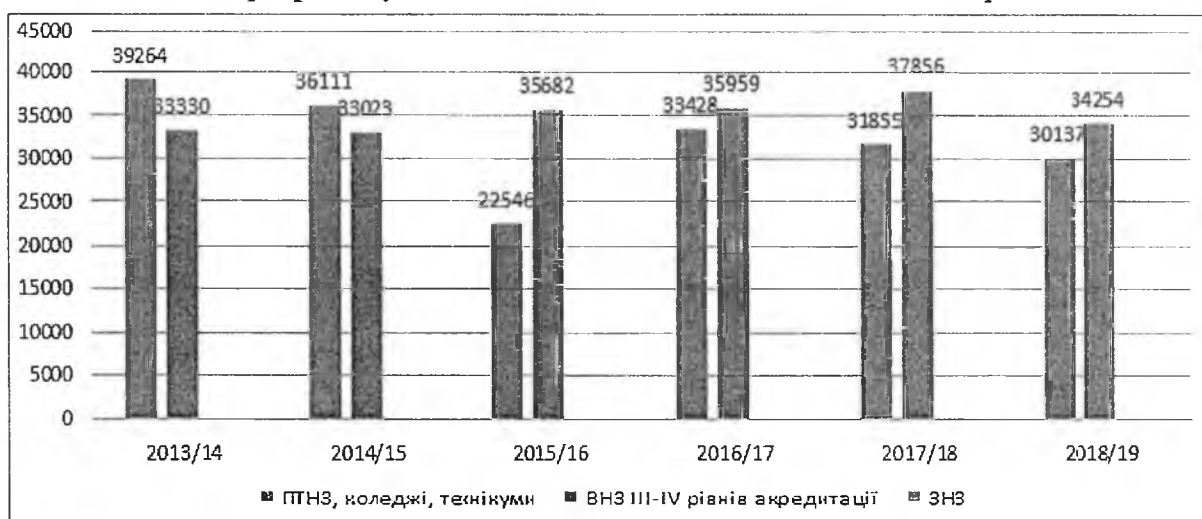

Рис. 72. Кількість учнів та студентів в навчальних закладах.

Мережа вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації, в основному, залишалася стабільною: 16 – ВНЗ I-II рівнів акредитації, 7 – ВНЗ III-IV рівнів акредитації. Впродовж 6 років на території м. Вінниці функціонує тимчасово переведений Донецький національний університет ім. Василя Стуса.

Кількість підготовлених спеціалістів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Молодший спеціаліст» становила у 2018/2019 навчальному році – 3,6 тис. чол., «бакалавр» – 3,1 тис. чол., «магістр» - 3,6 тис. чол.

Залишається високим науковий потенціал вищих навчальних закладів області. Кількість докторів наук становить 329 чол., що на 38 більше, ніж у 2015 році. Кількість кандидатів наук зросла на 138 чоловік і становить 1826 чол.

1.11.2.Наука

В області розміщена значна частина науково-дослідної інфраструктури. Кількість організацій, які мають аспірантуру протягом 2014-2018 років збільшилась на 1 одиницю і становила 7 одиниць, при цьому відбулось зменшення кількості аспірантів з 710 осіб у 2014 році до 568 осіб у 2018 році (на 20%). У 2018 році 5 організацій мали докторантуру, кількість докторантів становила 16 осіб.

Кількість організацій та підприємств, які виконують наукові та науково-технічні роботи становила 19 одиниць у 2018 році. Значну частку у загальному обсязі наукових установ області становлять наукові організації, які працюють у галузі природничих наук.

За зазначений період загальний обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами наукових організацій області, складав 44,8 млн грн у 2015 році та 53,2 млн грн у 2018 році у фактичних цінах відповідних років.

За період 2014-2018 років в області зросла питома вага інноваційно-активних промислових підприємств із 14,2% у 2015 році до 15,4% у 2019 році. Загальний обсяг інноваційних витрат у промисловості області складав 437,0 млн грн – у 2015 році та 901,5 млн грн – у 2018 році у фактичних цінах відповідних років.

Проміжні висновки:

- здійснюються заходи з модернізації мережі шкіл, створення опорних шкіл, які мають стати центрами якісної доступної освіти в сільській місцевості (проводиться робота щодо створення опорних шкіл в ОТГ);
- основний акцент у підготовці матеріально-технічної бази закладів освіти зроблений на впровадження енергозберігаючих технологій, дообладнання котелень альтернативними видами палива;
- розпочато здійснення заходів, пов'язаних із необхідністю реформування змісту і форм навчання у контексті підготовки необхідних фахівців інженерно-технічних та виробничих спеціальностей, що значно вплине на прискорення технологічного розвитку та економічного стану області.

1.12. Громадське здоров'я та медична допомога

Станом на 01.01.2020 року у Вінницькій області функціонують 138 медичних закладів (у 2015 році 122 заклади): 54 заклади первинної медико-санітарної допомоги, до складу яких входить 309 амбулаторій загальної практики сімейної медицини (з яких 218 сільських) та 734 ФАПи та ФП, 48 закладів вторинної медичної допомоги та 36 закладів обласного підпорядкування. За період з 2015 по 2019 роки кількість закладів первинної медичної допомоги Вінницької області зросла на 21 (з 33 до 54).

В рамках децентралізації у сфері охорони здоров'я на рівні об'єднаних територіальних громад в області створено, пройшли офіційну реєстрацію та функціонують 19 нових закладів первинної медико-санітарної допомоги.

За період з 2015 по 2019 роки кількість закладів вторинної медичної допомоги Вінницької області зросла на 1 (з 47 до 48).

В рамках субпроекту «Складова розвитку системи охорони здоров'я Вінницької області, направлена на покращення медичної допомоги хворим з серцево-судинною патологією» за ресурсної підтримки Проекту Світового банку «Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей» в області створено Вінницький регіональний клінічний лікувально-діагностичний

центр серцево-судинної патології.

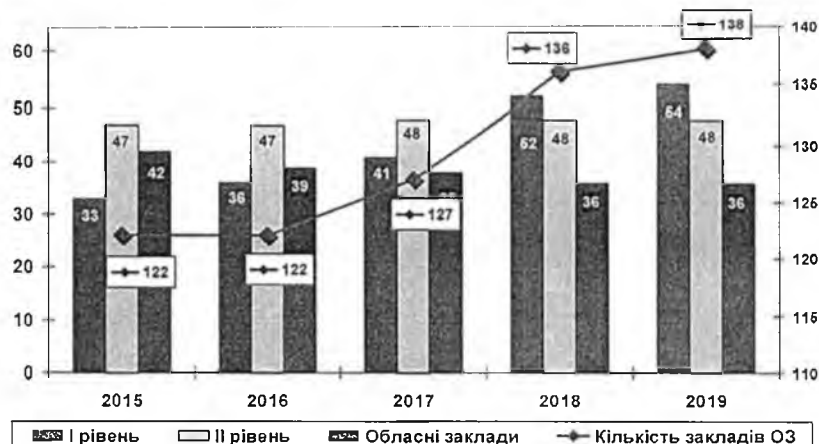

Рис. 73. Ресурси галузі охорони здоров'я.

В області амбулаторно-поліклінічну допомогу надають заклади первинної медико-санітарної допомоги, а також консультативні поліклініки лікарняно-профілактичних закладів вторинного, третинного рівнів.

Станом на 01.01.2020р. потужність ліжкового фонду області становить 9708 ліжок. Забезпеченість ліжками по області становить 62,5 на 10 тис. населення проти 67,2 на 10 тис. населення у 2015 році. В закладах охорони здоров'я області розгорнуто і функціонують 5591 ліжок вторинного рівня медичної допомоги (57,6% загальної потужності ліжкового фонду цілодобових стаціонарів, з них 1230 ліжок у обласному центрі), та 4117 ліжок на третинному рівні у обласних ЛПЗ.

Питома вага ліжкового фонду охорони здоров'я Вінниччини в структурі лікувально-профілактичних закладів Міністерства охорони здоров'я України складає 3,5%, частка стаціонарно пролікованих мешканців регіону серед госпіталізованих в межах країни – 3,9%. У досліджуваному періоді зареєстровано скорочення загальної чисельності пролікованих в стаціонарі - з 342,4 тис. осіб у 2015р. до 326,4 тис. пацієнтів у 2019 році, або на 4,6%. Забезпечено виконання нормативного показника зайнятості стаціонарного ліжка. Середній термін госпіталізації в стаціонар скоротився з 10,7 у 2015р. до 9,7 у 2019р. Показник летальності в цілому по області за цей період склав 1,0.

Табл.26 Окремі показники використання потужностей стаціонарного сектору охорони здоров'я

	К-ть ліжок (абс.)	Частка ліжок в структурі ліжкового фонду (%)	Забезпеченість ліжками на 10 тис. нас.	Рівень госпіталізації на 100 нас.	Зайнятість ліжка	Середній термін лікування
Вторинний рівень	5591	57,6	36,0	147,3	310,9	7,7
Третинний рівень	4117	42,4	26,5	62,1	329,8	14,3

В структурі ліжкового фонду закладів охорони здоров'я області

переважають ліжка 7-ми профілів, сумарна потужність яких складає понад половину загального ліжкового фонду: терапевтичні 14,3%, психіатричні – 9,8%, неврологічні – 9,2%, хірургічні – 7,3%, педіатричні – 6,5%, травматологічні – 4,0%, кардіологічні – 3,7%.

За результатами аналізу ефективності використання потужностей ліжкового фонду, клінічної експертизи якості і доступності медичної допомоги населенню у 2015- 2019 роках скорочено наднормативні ліжка закладів охорони здоров'я вторинного та третинного рівнів медичної допомоги. Загалом з початку 2015 року до 01.01.2020р. забезпеченість населення області цілодобовими ліжками скоротилась з 67,2 до 62,5 на 10 тис. населення.

У Вінницькій області створено один госпітальний округ. Визначені 8 окружних лікарень інтенсивного лікування I рівня та 2 окружні лікарні інтенсивного лікування II рівня.

Відповідно до Закону України «Про екстрену медичну допомогу» у 2013 році в області на базі центральних районних лікарень створено 31 відділення невідкладної (екстреної) медичної допомоги шляхом реорганізації приймальних відділень.

Упродовж 2015 року розпочато функціонування 4 відділень екстреної медичної допомоги з ліжками загальною потужністю 22 ліжка.

На виконання відповідних директивних документів МОЗ України станом на 01.01.2020 р. відділення екстреної медичної допомоги загальною потужністю 72 ліжка розгорнуто у 10 закладах вторинного рівня надання медичної допомоги, а саме: Літинська центральна районна лікарня, Муровано-Куриловецька центральна районна лікарня, Оратівська центральна районна лікарня, Піщанська лікарня відновного лікування, Тиврівська центральна районна лікарня, Чернівецька лікарня відновного лікування, Шаргородська центральна районна лікарня, Вінницька міська клінічна лікарня №1, Вінницька міська клінічна лікарня швидкої медичної допомоги.

Пріоритетним напрямом реформування стаціонарного сектору ОЗ в регіоні залишається також подальший розвиток високоспеціалізованої медичної допомоги.

Станом на 01 січня 2020 року спеціалізовану та високоспеціалізовану медичну допомогу у стаціонарах згаданих профілів надають 19 обласних багатопрофільних та спеціалізованих лікувально-профілактичних закладів з цілодобовим стаціонаром, десять з яких функціонують у м. Вінниці.

Оптимізація діяльності ліжкового фонду здійснювалась за рахунок інтенсивної складової, інноваційної діяльності, впровадження модернізованих клінічних протоколів та стандартів лікування, що крім того, дозволило скоротити середні терміни лікування та лікарняну летальність.

Табл.27 Порівняльний аналіз показників забезпеченості ліжками окремих профілів населення Вінницької області та України станом на 01.01.2020р. (на 10 тис. населення)

	Вінницька обл.		Україна*	
	дорослі	дитячі	дорослі	дитячі
Кардіологічні	2,4	0,1	3,2	0,2
Кардіохірургічні	0,01	-	0,2	0,04
Неврологічні	5,8	0,4	5,3	0,4
Онкологічні	1,8	0,1	1,9	0,2
Нефрологічні	0,3	0,1	0,3	0,2
Ендокринологічні	0,6	0,1	0,7	0,1
Протитуберкульозні	2,2	0,2	2,9	0,2
Хоспіс	0,3	-	-	-
Ліжка ЕМД	0,5	-	-	-

*Перевищення показника по Україні за рахунок державних закладів

Як засвідчує порівняльний аналіз функціонування лікарняних закладів Вінницької, Житомирської, Київської, Хмельницької областей та України загалом, у досліджуваному періоді на виконання законодавчо – нормативних документів в охороні здоров'я скорочено наднормативні потужності цілодобових стаціонарів, забезпечено дотримання рекомендованих показників їх використання. Лікарняна летальність у Вінницькій області залишається нижчою відповідних обласних та середнього республіканського показників.

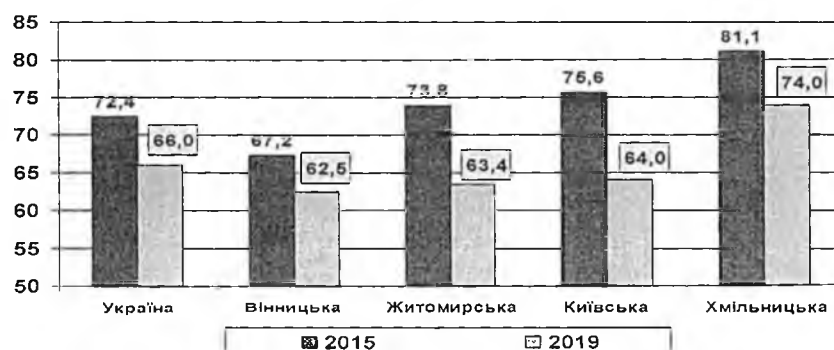

Рис. 74. Забезпеченість ліжками на 10 тис. населення

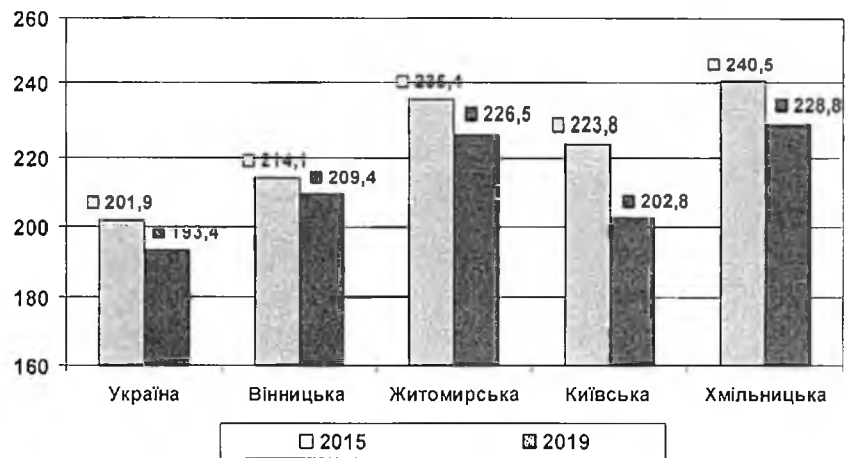

Рис. 75. Рівень госпіталізації на 1 тис. населення

В області за 2015-2019 роки разом із скороченням наднормативних неефективно працюючих потужностей цілодобових стаціонарів відбувались реорганізація і перепрофілювання лікарняних закладів з подальшим розвитком високоспеціалізованої медичної допомоги, стаціонарозамінних форм лікування.

Проміжні висновки:

- на сьогоднішній день структура потреб у різних видах медичної допомоги виглядає наступним чином: 25%-первинка; 60% - вторинка, 12% - третинний рівень та 3% - державні заклади та науково-дослідні інститути - згідно до стандартів розвинутих країн ця структура має зовсім інший вигляд і доля первинки складає левову частку надання всієї медичної допомоги – 75%, вторинка – лише 15%, третинний рівень поділено відповідно на 7%-обласні заклади охорони здоров'я та 3% - республіканські;

- відбуваються кардинальні зміни спеціалізованої медичної допомоги в рамках реалізації медичної реформи з метою поліпшення охорони здоров'я на службі у людей.

1.13. Туризм, культура, спорт

1.13.1. Туризм

Туристичні послуги у 2018 році у Вінницькій області надавали 87 суб'єктів господарювання (25 ліцензованих підприємств (туроператорів) та близько 62 туристичних агентів), а в 2017 році – 69 суб'єктів господарювання.

В області на державному обліку перебуває 4330 пам'яток культурної спадщини: 1739 – археології, 1897 – історії, 548 – містобудування та архітектури, 98 – монументального мистецтва, 47 – садово-паркового мистецтва, 1 – ландшафтна.

Особливості географічного положення та рельєфу Вінниччини, сприятливий клімат, багатство флори і фауни, об'єкти санаторно-курортного

лікування, історико-культурний та туристично-рекреаційний потенціал, достатні людські ресурси, розвинута мережа транспортного сполучення, можливість авіасполучення сприяють розвитку внутрішнього та зовнішнього туризму.

Табл.28 Динаміка кількості туристів, обслуговуваних суб'єктами туристичної діяльності Вінницької області, (осіб)

	2014	2015	2016	2017	2018
Кількість туристів, обслуговуваних суб'єктами господарювання, що здійснюють туристичну діяльність	20744	22706	27485	38634	42178
<i>у тому числі</i>					
туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон	14553	13580	17550	30645	33816
внутрішні туристи	6191	9126	9935	7989	8360

Динаміка туристичних потоків у регіоні за останніх 5 років демонструє їх рівномірне зростання. Слід відмітити що кількість туристів, обслуговуваних суб'єктами господарювання, що здійснюють туристичну діяльність 2018 році становила 42178 осіб, що в порівнянні з 2014 роком збільшилась в 2 рази.

В 2018 році відбулося зростання кількості внутрішніх туристів в порівнянні 2014 роком на 35%.

Табл.29 Інформація щодо обсягів надходження туристичного збору по Вінницькій області, (тис. грн)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Фактичне надходження	181,1	209,6	310,4	394,7	483,8	2593,2

Аналіз фінансово-економічних показників туристичної діяльності за 2014-2019 роки свідчить про позитивну динаміку розвитку галузі, зокрема, сума надходжень туристичного збору до місцевих бюджетів збільшується з кожним роком.

Далеко за межами не лише області, але й України відоме місто-курорт Хмільник, який ще називають "радоноювою скарбницею" та українським Баден-Баденом. Радоновим водам Хмільника немає рівних серед відомих мінеральних вод Європи.

До складу бальнеологічного курорту входять 7 санаторно-курортних закладів та Хмільницька обласна фізіотерапевтична лікарня, що дає змогу щорічно оздоровлювати понад 50 тис. осіб, як з України, так і з-за кордону.

Завдяки сучасному обладнанню, новітнім методикам, високому професійному рівню лікарського корпусу ефективність лікування на курорті Хмільник сягає 97%. У 2018 році кількість відпочиваючих в порівнянні з 2017 роком збільшилась на 30,4% та становить 55,2 тис. осіб.

Клінічний санаторій «Авангард» в м. Немирів - багатoproфільний лікувально-оздоровчий заклад, із столітньою історією, розкішним старовинним парком (1787р) та палацом княгині М. Щербатової (1894-1914рр.). Має власне родовище мінеральної радонової води з цілющими властивостями та м'якою дією на організм людини. В санаторії є кілька унікальних відділень, які офіційно визнані кращими у всій країні - пульмонологічне, ендокринологічне, опікове і паталогії вагітності з сучасними технологіями водолікування. Санаторій включений до переліку пам'яток у номінації «Перлини Поділля» та основних туристичних маршрутів Вінниччини.

В області послуги сільського зеленого туризму надають близько 30 сільських садиб, які пропонують комфортне проживання, сімейний відпочинок, народну традиційну кухню, екологічно чисті продукти харчування, цікаве дозвілля.

Для відпочиваючих широко представлені народні промисли: різьба по дереву, гончарство, вишивка, писанкарство, теслярство, лозоплетіння, каменотесний промисел, живопис, кераміка, флористика, лялька-мотанка, гобелен, плетіння.

В області діє проект «Гастрогід Вінниччини», головною метою якого є активізація місцевого гастрономічного середовища, вивчення особливості подільської кухні, запровадження смачних туристичних маршрутів та популяризація подільської кухні серед гостей області.

Все більшої популярності набуває активний туризм. Зокрема, в регіоні досить успішно розвиваються такі види активного відпочинку як: велосипедний, кінний та водний. Особливо цікавим активним відпочинком на Вінниччині є рафтинг - сплав по річах Мурафа, Згар таф Південний Буг, де проводяться екстрим-марафони.

Спостерігається розширення релігійного туризму з відвідуванням таких об'єктів, як: Лядівський Свято-Усікновенський скельний чоловічий монастир (с. Лядова Могилів-Подільського району); Йосафатова долина (Шаргородський район); Хресна дорога в м. Шаргород та інших.

Також активно розвивається подієвий туризм, зокрема проводяться: міжнародний фестиваль «OPERA FEST TULCHYN», всеукраїнське свято сатири і гумору ім.С.Руданського, міжнародний фестиваль ім. П.І.Чайковського та Н.Ф. фон Мекк, фестиваль «Диво з горнятка» (свято Тиманівської каші) та багато іншого.

Рис.76. Мандруй Вінниччиною, discover.vn.ua

На Вінниччині варто відвідати:

Браїлівська скарбниця - Браїлів вважається найстарішим поселенням Поділля. Тут знаходиться Свято-Троїцький жіночий монастир (XVIII ст.) та палац родини фон Мекків (XIX ст.), у якому розташований Музей композитора П.І.Чайковського та меценатки Надії фон Мекк. Також у Браїлові в 1879 році побудований костел Святої Трійці - найвища будівля міста.

Державний історико-культурний заповідник «Буша» - який заснований у 2000 році і має площу 6,68 га. Тут розташовано біля десяти археологічних пам'яток, датованих IV тис. до н. е. – VII ст. н. е., скельний храм, фрагменти фортеці, стародавній цвинтар, підземні катакомби, а також парк історичної скульптури, де щороку на фестиваль збираються каменотеси. Відома пам'ятка комплексу – залишки скельного храму з художнім рельєфом, що був знайдений у 1824 році.

Біля річки Бушанки знаходиться «Гайдамацький яр» площею 96 га., який свою назву отримав завдяки історичним подіям під назвою Коліївщина.

«Історико-культурний центр духовності та злагоди» - в м. Шаргороді, де віками співіснують 2 християнські конфесії — католицька і православна, а до кінця XX ст. гармонійно вписалася єврейська культура.

В Шаргороді слід відвідати: костел Святого Флоріана Шарого у стилі бароко (1595 року), греко-католицький Миколаївський монастир XVIII ст., Шаргородську синагогу (1589 року) - одну з найчудовіших архітектурних пам'яток єврейських общин Поділля.

Національний музей-садиба М. І. Пирогова - відомого вченого, лікаря, педагога та громадського діяча, який чверть століття пропрацював в Україні. Музей було відкрито у 1947 році – і з того часу до нього завітало біля 7 млн осіб зі 169 країн світу. На території садиби розташований будинок, у якому жив хірург (тут знаходиться експозиція про його життя та діяльність), аптека

з відтвореним інтер'єром та операційною, а також некрополь із забальзамованим тілом вченого. На базі музею відбуваються наукові конференції та з'їзди.

Немирівське городище — Великі вали - які слугували захистом від ворогів і виникли у VII ст. до н. е., площею 100 га, висота валів сягає 9 м. На дві частини територію городища ділить ріка Мірка. Перші племена тут з'явилися у III ст. до н. е. Археологи виявили тут житла-землянки, глиняний посуд, бронзу, залізо, скіфські поховання.

Палац Потоцьких — пам'ятка архітектури XVIII ст. — який знаходиться у м.Тульчин (у 1782 році збудований за проектом француза Лакруа). Ансамбль складається з палацу, театру, манежу, стайні, лазні, оранжереї, службових та житлових приміщень, двох бічних флігелів. Парк навколо палацу, де знаходилися ставки, фонтани та скульптури, був закладений у 1782 році. Садибу називали «подільським Версалем».

Свято-Усікновенський скельний чоловічий монастир — один з найдавніших скельних монастирів, що був заснований у XI ст., який знаходиться в селі Лядова Могилів-Подільського району. Називають його «Подільським Афоном». Висічений він у скелі над Дністром. Православний монастир складається з трьох печерних храмів: Усікновення Глави Іоанна Предтечі, Святої Параскеви П'ятниці та Святого Антонія Печерського. Тут навіть є могили ченців та джерела з цілющою водою. Існує легенда, що саме біля цього монастиря зупинявся Антоній Печерський, коли йшов з Афону до Києва.

Крім того, на Вінниччині цікаво відвідати:

- один з найбільших в Європі плаваючий мультимедійний фонтан ROSHEN;
- історико - меморіальний комплекс пам'яті жертв нацизму (ставка «Вервольф»);
- музей історії авіації та космонавтики - архітектурно-парковий комплекс «Маєток Грохольських-Можайських», пам'ятка архітектури XVIII ст. (сmt. Вороновиця Вінницький р-н);
- Кармелітський монастир (пам'ятка архітектури XVII ст. м.Бар);
- комплекс пам'яток архітектури і містобудування національного значення «Мури» (Домініканський та Єзуїтський монастирі XVII ст., м. Вінниця);
- пам'ятні місця М. Д. Леонтовича (меморіальний музей у м. Тульчин, музей у с. Марківка Теплицького району, музей «Літературна Немирівщина» у м. Немирів);
- Храм Покрови Пресвятої Богородиці (пам'ятка архітектури XVIII ст., с.Каташин Чечельницького району);
- «Подільський зоопарк» (м. Вінниця) та інші.

1.13.2.Культура

Культурно-мистецька інфраструктура області є однією із найбільших в Україні і нараховує 2104 одиниці, що відповідає державним нормативам.

Третьою за чисельністю в державі є клубна мережа, яка становить 1040 закладів. Творчі традиції Вінниччини зберігають понад 6,7 тис. колективів аматорського мистецтва, осередків народної творчості, студій сучасного мистецтва. В області діє 3,1 тис. дитячих творчих формувань, які своєю діяльністю охоплюють 53% дітей шкільного віку. За даними показниками область займає лідируючі позиції серед регіонів України.

Не менш потужною є бібліотечна мережа, яка нараховує 925 закладів і за своєю чисельністю поступається лише Львівській області. Один із найбільших в Україні бібліотечний фонд книгозбірень області складає близько 4 млн примірників і щорічно поповнюється більш ніж на 250 тис. одиниць.

Активно працює й музейний простір Вінниччини, який входить до п'ятірки найбільш відвідуваних в Україні. Щорічно 32 музеї області відвідують понад 500 тис. чол.

Важливим аспектом розвитку галузі є модернізація технічних ресурсів та зміцнення матеріально-технічної бази закладів культури. За останні 4 роки на проведення ремонтних робіт закладів культури і мистецтв обласного підпорядкування було виділено 13,7 млн грн.

Загалом в 2014-2019 роках в області відремонтовано 1685 закладів, що становить 79,2% від їх загальної чисельності на загальну вартість 326,4 млн грн.

В 2014-2018 роках реалізовано понад 680 конкурсних та фестивальних програм, серед яких 50 міжнародних, 85 всеукраїнських, 1100 обласних, 435 регіональних та районних проектів.

Увагу митців з України та багатьох країн Європи привернули фестиваль ім.П.І. Чайковського та Н.Ф. фон Мекк, мистецький пленер «Кращий художник / The best artist - 2018», Дні джазової музики, Vinnytsia Jazz Fest, свято народного мистецтва «Українська витинанка», Міжнародний фестиваль народної хореографії «Барвінкове кружало» та інші.

Щороку в м. Тульчині відбувається Міжнародний фестиваль OPERAFEST TULCHYN, який кожного разу розширює не тільки географію учасників, а кількість глядачів. Фестиваль є платформою для проведення Всеукраїнських конференцій із стратегії розвитку малих територій.

Поряд з цим в 2017-2018 роках відкрито 8 музеїв, зокрема: Павла Муравського в с. Дмитріашківка Піщанського району, історії с. Гопчиця Погребищенського, Володимира і Олександра Куцих у с. Шарапанівка Крижопільського, народних ремесл і промислів с. Гальжбіївка Ямпільського районів та музею АТО у м. Гайсин та ін. Створення нових музеїв сприяє організації культурного життя на місцевому рівні та є потужним інструментом розвитку територіальних громад області.

1.13.3. Спорт

На початок 2020 року функціонувало 4336 спортивних споруд, в тому числі: 37 стадіонів з трибунами на 1500 місць для глядачів, 588 майданчик з тренажерним та нестандартним обладнанням, 455 футбольних полів, 697 спортивних залів, 166 стрілецьких тири, 95 майданчика з синтетичним покриттям та інші спортивні споруди.

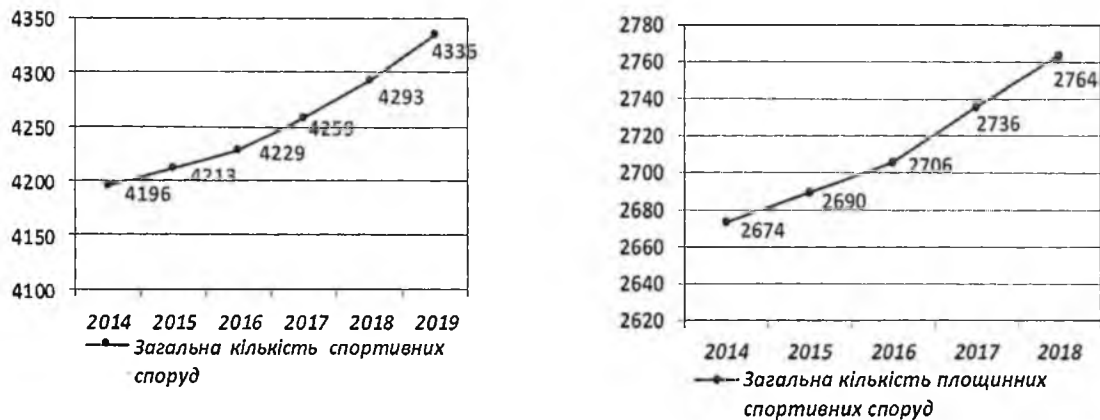

Рис. 77. Матеріально-технічна база галузі

До фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи залучено 20% вінничан від загальної кількості постійного населення області, що більше середнього показника в державі.

На Вінниччині забезпечено розвиток 95 видів спорту (28 – літніх олімпійських, 2 – зимових олімпійських, 46 неолімпійських видів спорту) та 19 видів спорту інвалідів, що дало можливість до занять видами спорту залучити 23259 осіб.

Фінансування галузі у 2018 році склало майже 268 млн грн, що у 2,75 рази більше ніж у 2014 році (11 місце серед усіх регіонів України).

В рамках виконання бюджетної програми «Будівництво футбольних полів зі штучним покриттям в регіонах України»:

- у 2017 році, збудовано 7 футбольних полів (введенні в експлуатацію у 2018 році), на які з державного бюджету було виділено 12,4 млн грн., з місцевих бюджетів та інших джерел фінансування – 8,9 млн грн;

- у 2018 році, розпочато будівництво 18 спортивних футбольних майданчиків зі штучним покриттям (введення в експлуатацію передбачено у 2019 році), на які з державного бюджету виділено 14,1 млн грн, а також з місцевих бюджетів та інших джерел фінансування – 14,9 млн грн;

- у 2019 році, завершено будівництво 18 спортивних футбольних майданчиків зі штучним покриттям в районах та містах області за рахунок бюджетної програми 2018 року «Будівництво футбольних полів зі штучним покриттям в регіонах України».

Державним фондом регіонального розвитку у 2015-2018 роках було виділено 22,2 млн грн на реконструкцію та будівництво 13 спортивних об'єктів. Станом на 01.01.2019 року закінчено 3 об'єкти.

Таб. 30. Наявність спортивних споруд по регіонах України

<i>Назва регіону</i>	<i>Кількість спортивних споруд, - усього</i>
Вінницька	4293
Миколаївська	4285
Полтавська	3621
Одеська	5090
Вінницька на 01.01.2020	4336

Вінницька область за кількістю спортивних споруд станом на 01.01.2020 року займає 6 місце серед усіх регіонів України.

Проміжні висновки:

- аналіз фінансово-економічних показників туристичної діяльності за 2014-2019 роки свідчить про позитивну динаміку розвитку галузі, реалізовано ряд заходів по створенню конкурентоспроможного на національному та міжнародному ринках туристичного продукту;
- забезпечено діяльність мережі закладів культури і мистецтв області та проведена значна робота по створенню належних матеріально-технічних умов для надання культурних послуг;
- закладено підґрунтя для розвитку креативних індустрій та культурних стартапів; залученню громадських інституцій до культурно-мистецького життя регіону, що дозволить забезпечити якісний рівень надання послуг у сфері культури та вирішити низку нагальних питань реформування галузі;
- протягом 2014 – 2019 років збільшено фінансування галузі фізичної культури та спорту з усіх джерел фінансування, що дало можливість покращити матеріальну базу, здійснити реконструкцію (будівництво) спортивних об'єктів обласного підпорядкування та підтвердити високий результат Вінниччини у Всеукраїнському рейтингу вищої спортивної майстерності.

1.14. Бюджетний профіль Вінницької області

У 2019 році зведений бюджет області по доходах загального і спеціального фондів (з врахуванням всіх міжбюджетних трансфертів з державного бюджету) отримав 22 033,6 млн грн, або 101,9% до плану на рік (план 21 622,4 млн грн) і проти 2018 року надходження зменшились на 800,2 млн грн, або на 3,5% в основному за рахунок зменшення субвенцій на субсидії і пільги населенню на оплату житлово-комунальних послуг, субвенції на соціально-економічний розвиток окремих територій та медичної

субвенції. При цьому, частка власних надходжень доходів місцевих бюджетів в загальному обсязі надходжень зведеного бюджету області становить 49,0%, а частка трансфертів з державного бюджету – 51,0%.

За 2019 рік до зведеного бюджету області (загальний і спеціальний фонди) надійшло доходів без трансфертів з державного бюджету в сумі 10802,3 млн грн, що становить 110,6% до плану на рік (заплановано 9762,9 млн грн), порівняно з 2018 роком їх надходження збільшились на 1477,7 млн грн, або на 15,8%, а проти 2014 року – збільшилось на 6213,2 млн грн, або у 3 рази. Частка вказаних доходів у загальному обсязі надходжень проти 2018 року збільшилась на 8,2 відсоткових пунктів – до 49,0%.

Таб. 31. Структура податкових надходжень до бюджету області, %

Податкові надходження	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ПДФО	60,2	46,5	48,1	48,7	55,1	56,5
Акцизний податок	0,0	6,2	6,7	5,3	5,0	4,3
Плата за землю	10,9	11,5	11,1	9,1	9,0	9,0
Єдиний податок	8,0	11,6	12,6	11,5	12,4	12,3
Власні надходження бюджетних установ	13,6	13,2	11,5	13,2	10,1	8,6
Інші податки та збори	7,2	11,0	10,0	12,3	8,4	9,3

Найбільший обсяг в структурі надходжень доходів (без міжбюджетних трансфертів) у 2019 році займав податок на доходи фізичних осіб – 56,5%, частка його у загальному обсязі надходжень проти 2014 року (коли він становив 60,2%) зменшилась на 3,7 відсоткових пунктів, що пов'язано із зменшенням нормативу відрахувань вказаного податку до місцевих бюджетів з 100% у 2014 році до 75% у 2015-2019 роках. Однак частка податку на доходи фізичних осіб в структурі доходів протягом 2015-2019 років неухильно зростала: від 46,5% у 2015 році до 56,5% у 2019 році.

Частка єдиного податку в структурі надходжень доходів (без міжбюджетних трансфертів) зросла з 8,0% у 2014 році до 12,3% у 2019 році, або на 4,3 відсоткових пунктів.

Частка плати за землю в структурі надходжень доходів (без міжбюджетних трансфертів) зменшилась з 10,9% у 2014 році до 9,0% у 2019 році, або на 1,9 відсоткових пунктів.

Частка власних надходжень бюджетних установ в структурі надходжень доходів (без міжбюджетних трансфертів) також зменшилась – з 13,6% у 2014 році до 8,6% у 2019 році, або на 5,1 відсоткових пунктів.

Частка акцизного податку в структурі надходжень доходів (без міжбюджетних трансфертів) зменшилась з 6,2% у 2015 році (у 2014 році вказаного податку не було) до 4,3% у 2019 році, або на 1,9 відсоткових пунктів.

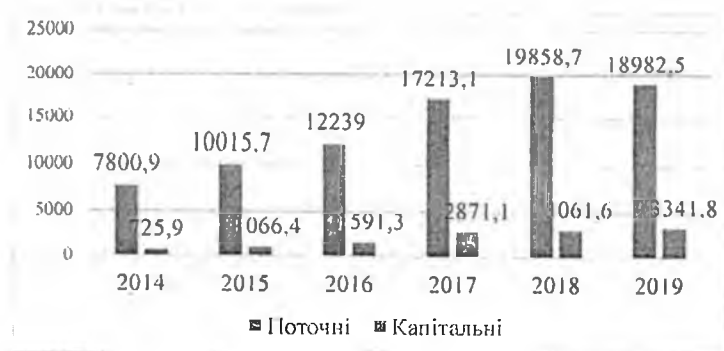

Рис. 78. Поточні та капітальні видатки, млн. грн.

За 2019 рік по зведеному бюджету області (загальний і спеціальний фонди) проведено видатків в сумі 22324,3 млн грн, і зменшилися проти 2018 року на 596,0 млн грн, або на 2,6% в основному за рахунок зменшення видатків на субсидії і пільги населенню на оплату житлово-комунальних послуг та на первинну медичну допомогу, оскільки у 2019 року частина цих видатків здійснювалась безпосередньо з державного бюджету, а проти 2014 року – збільшилися на 13797,5 млн грн, або у 2,6 рази. З них, проведено капітальних видатків в сумі 3341,8 млн грн., і збільшилися проти 2018 року на 280,2 млн грн, або на 9,2%, а проти 2014 року - на 2615,9 млн грн, або у 4,6 рази.

При цьому частка капітальних видатків склала 15,0% загального обсягу видатків, і зменшилась проти 2018 року на 1,6 відсоткових пунктів, а проти 2014 року – збільшилась на 6,5 відсоткові пункти.

Таб. 32. Бюджет розвитку, млн грн

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Доходи	292,4	104,9	81,7	105,4	133,9	260,1
Бюджет розвитку	547,6	985,1	1454,8	2392,3	2850,1	2891,4

Власні доходи бюджету розвитку місцевих бюджетів у 2018 році становили 260,1 млн грн, і проти 2018 року збільшилися на 126,2 млн грн, або на 94,2%.

Однак проти 2014 року зменшилися на 32,3 млн грн, або на 11,0% у зв'язку з внесенням з 2015 року змін до Бюджетного кодексу України, згідно яких єдиний податок та податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, були виведені зі складу доходів бюджету розвитку.

Видатки бюджету розвитку (без капітальних видатків за рахунок власних надходжень бюджетних установ, екологічного податку, надходжень до цільових фондів) склали 2891,4 млн грн і збільшилися проти 2018 року на

41,3 млн грн, або на 1,4%, а проти 2014 року - на 2343,8 млн грн, або у 5,3 рази.

Рис. 79. Дотаційність зведеного бюджету області

У 2019 році до місцевих бюджетів області надійшло доходів разом з дотаціями і субвенціями з державного бюджету в сумі 22,0 млрд грн, у тому числі власних доходів – 10,8 млрд грн, а дотацій і субвенцій – 11,2 млрд грн тобто дотаційність склала 51,0%, і зменшилась проти 2018 року на 8,2 відсоткових пунктів, а проти 2014 року – на 12,6 відсоткових пунктів.

Проміжні висновки:

- протягом 2014 – 2019 років з року в рік зростали доходи і видатки місцевих бюджетів області, у тому числі випереджаючими темпами збільшувалися капітальні видатки, зменшилась дотаційність місцевих бюджетів, тобто підвищився рівень їх самодостатності;
- необхідно поглибити децентралізацію фінансового ресурсу органів місцевого самоврядування шляхом наближення перерахування податку на доходи фізичних осіб за місцем податкової адреси фізичної особи – платника податку, який постійно проживає на території відповідного населеного пункту, що збільшить надходження до місцевих бюджетів та підвищить рівень їх самодостатності.

II. SWOT-аналіз Вінницької області

(Внутрішні фактори)	
Сильні сторони (S):	Слабкі сторони (W):
1. Сприятливе транспортно-географічне положення та висока транзитивність території (по коефіцієнту транзитивності території область займає I місце в Україні; 4 великих залізничних вузли - Жмеринка, Вінниця, Козятин та Вапнярка; міжнародний аеропорт «Вінниця», щільність автомобільних доріг загального користування складає 340,4 кілометрів на 1 тис. кв. км території, що у 1,21 рази вище за загальнодержавний показник). 2. Лідерство регіону у аграрному секторі та переробці сільськогосподарської продукції (питома вага регіону у загальнодержавному виробництві сільськогосподарської продукції в 2018 році склала 8,4%, наявна розвинута інфраструктура для зберігання с/г продукції, більше 2/3 експорту регіону є продукція сільського господарства, питома вага харчової промисловості складає 64,3% у структурі реалізованої промислової продукції області; область входить в десятку регіонів-лідерів за обсягами сільськогосподарських угідь – 2014 тис. га). 3. Розвинена інфраструктура із підтримки бізнесу та залучення інвестицій (3 індустріальні парки площею 80 га внесено до держ.реєстру, у регіоні є біля 112 ділянок Greenfield (326,5 га), єдина область серед регіонів України, у якій запроваджено надання всіх видів адміністративних та привілейованих до них послуг (92 види) облдержадміністрації та її структурних підрозділів через ЦНАП «Прозорий офіс» Вінницької міської ради, у регіоні є представник UkraineInvest, створено інституцію бізнес-омбудсмена, є Регіональна рада підприємців при ОДА, ГО «Вінницький Бізнес Клуб», ГО «Клуб ділових людей» включено до мережі центрів підтримки бізнесу	1. В структурі валового регіонального продукту найбільшу частку мають галузі з низькою доданою вартістю (30% ВІР - сільське господарство, 10% - торгівля, 88,6% промислової продукції регіону складає продукція сировинних галузей), значна питома вага в товарному експорті продукції агропромислового комплексу є сировина (30%), що посилює залежність регіональної економіки від світової кон'юнктури на сировинних ринках. 2. Низький рівень запровадження інновацій на підприємствах, розвитку інноваційної інфраструктури та взаємодії місцевих бізнес-асоціацій з органами влади, закладами освіти та науки (питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової складає 0,9% (дані 2017 р), зменшення інноваційних витрат на 82,5% у 2017 р. в порівнянні з 2015 р). відсутні венчурні фонди, R&D центри, які б могли слугувати ядром створення інноваційних кластерів. 3. Високий рівень зносу основних фондів в галузях економіки області (у с/г – 37,3%, в промисловості – 69,4%, транспорті, складському господарстві - 50,6%). 4. Недостатньо реалізований потенціал залучення інвестицій за всіма джерелами фінансування (68,4% капітальних інвестицій здійснюється за рахунок власних коштів підприємств, в розрахунку на одну особу населення склав 144,3 дол. – 21 позиція в рейтингу областей на 01.01.2018 р.). 5. Недостатній рівень розвитку міжнародної виставкової інфраструктури (відсутність в обласному центрі сучасного

EU4BUSINESS, наявні інструменти фінансової підтримки з місцевих бюджетів).

4. **Активне позиціонування регіону в сфері міжнародного міжрегіонального та транскордонного співробітництва** (5 угод з регіонами-партнерами країн ЄС; за 5 років відбулось близько 100 візитів делегацій, організовано 7 економічних місій підприємців до Польщі, Чехії, Румунії, Нідерландів, КНР, США, Канади, в області впроваджувались 26 масштабних проектів МТД на суму 34,5 млн дол. США).

5. **Високий розвиток підприємницьких традицій та компетентностей** (94,8 % підприємств регіону – підприємства малого бізнесу, 79,8% з яких відносяться до мікро-підприємств, 50,9% зайнятих в регіоні – зайнято на підприємствах середнього бізнесу, 35,8% - на підприємствах малого бізнесу).

6. **Розвинена сфера альтернативної енергетики** (область входить в п'ятірку регіонів України).

7. **Розвинена сфера ІКТ** (область займає 6 місце по кількості зайнятих у сфері ІТ, понад 6 тис. зайнятих, 30 компаній).

8. **Високий потенціал розвитку видобувної галузі.** Наявність розвіданих родовищ 18 видів корисних копалин та стабільна діяльність підприємств добувної галузі промисловості (налічується близько 500 родовищ з 18 видами різноманітних корисних копалин, унікальні поклади граніту, флюориту і великі поклади первинних каолінів (44% від загальних по Україні); розвідано 9 родовищ каменю облицювального - 5 з яких розробляється).

9. **Високий потенціал розвитку рекреаційних послуг.** Наявність родовищ радонової мінеральної води, міста-курорту державного значення – Хмільника (в якому функціонує 7 санаторно-курортних закладів з використанням мінеральної радонової води; на курорті

виставкового комплексу).

6. **Наявні територіальні диспропорції щодо заселення території** (в області є біля 640 сіл із населенням менше 300 осіб, в яких мешкає 86,4 тис. осіб (11,4% сільського населення області), низький рівень доступу до об'єктів соціальної інфраструктури мешканців сіл)

7. **Погіршення демографічних показників** (щорічно кількість населення регіону зменшується на понад 10 тис. осіб).

8. **Недосконалість транспортного забезпечення населення та дорожньої інфраструктури** (неналежний стан мережі автомобільних доріг загального користування місцевого значення протяжністю 7,5 тис. км).

9. **Обласна система оповіщення цивільного захисту базується на морально і фізично застарілому обладнанні.**

10. **Недостатній рівень забезпечення населення якісним питним водопостачанням** (обмежений режим водопостачання (погодинна подача води у м. Гайсин, смт Теплик, Глухівці, Вапнярка).

11. **Відсутність комплексної системи управління та утилізацією усіх видів відходів** (в області нараховується 804,26 тонн непридатних та заборонених пестицидів та агрохімікатів, на території області місця виділення відходів займають площу у 36 га (787 місць), роздільний збір із вилученням ресурсно-цінних компонентів застосовується лише у 161 населеному пункті (7,8%), у більшості громад відсутні схеми санітарної очистки територій).

12. **Низький рівень організаційної спроможності громад щодо ефективного та належного управління комунальною власністю, наданню послуг населенню та забезпечення доступності домогосподарств та закладів соціальної сфери до мережі Інтернет** (відсутність комунальних підприємств по вивозу сміття,

лікується 58 форм захворювань – щорічно оздоровлюється понад 55 тис. осіб); розвідано 32 з 36 наявних в Україні типи джерел мінеральної води.

10. Медичні заклади Вінниччини надають високоякісні медичні та оздоровчі послуги (за рейтинговою оцінкою Асоціації інтервенційних хірургів України область займає 1 місце (серед 43 центрів) по кількості операцій стентування коронарних судин, обласний госпіталь ветеранів війни визначено одним із найкращих в Україні).

11. Високий потенціал надання якісних освітніх послуг (7 закладів вищої освіти, 10 філій закладів вищої освіти, 27 закладів фахової передвищої освіти; функціонують 4 науково-дослідні станції. ВНМУ ім. Пирогова входить до 10 найкращих мед. закладів України (6 місце, 2019), ДонНУ ім. Стуса – до 10 найкращих класичних університетів України (9 місце, 2019 р).

12. Розвинена сфера надання публічних послуг для задоволення соціальних та гуманітарних потреб населення (надання соціальних послуг, розвитку фізичної культури і спорту).

13. Багата історико-культурна спадщина регіону (на державному обліку перебуває 4330 нерухомих пам'яток історії та культури: 1739 – археології, 1897 – історії, 548 – архітектури та містобудування, 98 – монументального мистецтва, 48 – садово-паркового та ландшафтного мистецтва, є позитивна динаміка щодо збереження нематеріальної культурної спадщини – 1 елемент НКС («Бубнівський розпис») внесено до держ. реєстру).

14. В області помірно напружений екологічний стан, що пов'язано з відсутністю великих промислових об'єктів, що можуть спричиняти потужний довготривалий негативний вплив на довкілля.

біля 75% населених пунктів, у яких є системи централізованого постачання, послуги надаються неліцензованими установами, діяльність операторів водопостачання (ліцензіатів) є збитковою, 58,9% домогосподарств області мають підключення до мережі Інтернет).

13. Низький рівень ПЗФ області, високий рівень розораності, деградації сільськогосподарських угідь (розораність ґрунтів становить близько 65% від загальної площі сільгоспугідь, у природному стані залишилися біля 5% території області; частка площі територій та об'єктів ПЗФ у загальній території регіону становить лише 2,27%).

14. Погіршення стану водних об'єктів, обмеженість та важкодоступність підземних джерел водопостачання (Вінницька область відноситься до територій із найнижчими обсягами балансових експлуатаційних запасів питних і технічних підземних вод (усього - 141,943 тис.м³/на добу).

Є забруднення стоками, порушення гідрологічного режиму та недотримання режиму прибережно-захисних смуг (із загальної площі водоохоронних зон у 425 тис. га (в тому числі 41 тис. га прибережних захисних смуг) фактично встановлено межі на 3,8 тис. га. (0,8%).

15. Незадовільний стан багатьох об'єктів історико-культурної спадщини.

15. Активне громадянське суспільство (кількість активних ГО збільшується, є досвід у налагодженні контактів з представниками ГО українців, що проживають за межами України, на постійні основі здійснюється фінансова підтримка з боку обласного бюджету ІГС (щорічний конкурс проектів (програм)). 16. Наявність чинної Схеми планування території Вінницької області – містобудівної документації регіонального рівня (розроблено у 2008 році).	
Можливості	Загрози
1. Реалізація на території області державних ініціатив - інфраструктурних проектів (Go Highway - автобан Одеса-Гданськ; будівництво мосту «Ямпіль-Косеуци», модернізація аеропорту в Гавришівці). 2. Зняття мораторію на продаж сільськогосподарських земель дасть можливість залучити на територію області потужних інвесторів із новими технологіями та потенціалом до створення нових виробництв, спрямованих на збільшення доданої вартості продукції сільського господарства 3. Стимулювання експортної та інноваційної діяльності на національному рівні (реалізація Стратегії розвитку експорту продукції сільського господарства, харчової та переробної промисловості України до 2026 року, Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року) 4. Активізація транскордонного та міжрегіонального співробітництва (розробка проекту «Стратегії Дністра 2021-2027 роки» та його підтримки Європейською комісією, підписання угод про співробітництво між територіальними громадами Вінницької області, Республіки Молдова, Румунії та Польщі, реалізація спільних транскордонних інфраструктурних проектів будівництва очисних	1. Міграція населення у більш урбанізовані населені пункти та закордон (у т.ч. міграція до країн ЄС внаслідок поліпшення умов для трудових мігрантів з України з боку деяких країн ЄС (Польщі, Чехії, Німеччини), відтік висококваліфікованих кадрів (у т.ч. фахівців ІТ-сектору). 2. Наростання світової економічної кризи, зменшення попиту на деякі експортно-орієнтовані товари з високою еластичністю попиту (за результатами проведеного експертного опитування представників місцевого бізнесу). 3. Зменшення інвестиційної привабливості в країні, в наслідок наростання політичної нестабільності в країні, погіршення її макроекономічних показників, показників фінансово-економічної стабільності, кредитного рейтингу, вплив іноземних інвестицій, зростання валютно-курсових ризиків в країні). 4. Постійні зміни нормативно-правової бази внаслідок впровадження структурних реформ та політичних змін на національному рівні. 5. Підвищення відповідальності громад та видатків на соціально-економічний розвиток внаслідок впровадження

споруд по р. Дністер; розчистці русла Дністра та відновлення судноплавства по ній; реалізація спільних культурно-мистецьких, спортивно туристичних, соціальних та бізнесових проєктів).

5. Зростання інвестиційної привабливості країни, підвищення можливостей для залучення інвестиційних ресурсів. (Дону).

6. Розвиток інформаційних технологій, запровадження електронного урядування, інформатизації та цифровізації органів державної влади.

7. Реформування медичної галузі та фінансової автономізації медичних установ (за даними Української асоціації медичного туризму в 2018 році в українські клініки приїхали лікуватися близько 65 тис. іноземців, прибуток України сягає приблизно 162 млн дол.).

8. Зміна підходів до фінансування галузі освіти та науки. Завершення реформи галузі освіти (ВНЗ) та інновацій.

9. Розширення можливостей залучення коштів в проєкти регіонального розвитку через державні фонди (ДФРР, Фонд енергоефективності) та проєкти міжнародної технічної допомоги, запровадження нових фінансових інструментів (випуск муніципальних облігацій), використання механізмів міжмуніципального співробітництва та державно-приватного партнерства.

10. Активний розвиток «креативної економіки», поява нових ніш на ринку культурних пропозицій для регіональних культур, креативних індустрій, за рахунок зростання кількості недержавних установ, що діють в культурній галузі.

11. Посилення вимог екологічного законодавства (імплементация європейських директив стосовно охорони і захисту навколишнього середовища, створення дієвих механізмів захисту навколишнього

адміністративно-територіальної реформи. Загроза втрати базової мережі закладів культури, освіти та медицини, неспроможність розвитку інвестиційної інфраструктури.

6. Скорочення робочих місць у сільській місцевості у зв'язку із розвитком агроінновацій та зняттям мораторію на продаж сільськогосподарських земель (населення зможе реалізувати свої паї на відкритих аукціонах, під загрозою зникнення/ліквідації можуть стати фермерські господарства, які не зможуть конкурувати за земельні ресурси із потужними агропромисловими холдингами).

7. Низький рівень фінансування фундаментальних та прикладних досліджень в країні, і як наслідок висока технологічна відсталість виробництва, низький рівень потенціалу смарт-спеціалізації (за результатами проведеного експертного опитування представників місцевого бізнесу).

8. Зростання конкуренції з боку міжнародних корпорацій на регіональному та національному ринках (за результатами проведеного експертного опитування представників місцевого бізнесу).

9. Втрата ландшафтного та біологічного різноманіття.

10. Можливість релігійних конфліктів на локальному рівні (на Вінниччині триває процес переходу релігійних громад з МП до ПЦУ. Станом на 1.09.2019 1022 релігійних громад належать Російській Православній Церкві (УПЦ Московського патріархату).

11. Низький рівень прозорості захисту інвестиції (висока монополізація в енергетичному секторі за результатами проведеного експертного опитування представників місцевого бізнесу), зростання вартості підключення до енерго- та комунальних ресурсів (газ, тепло, електрика, вода).

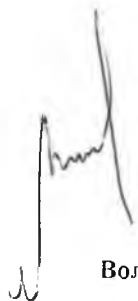
середовища, поверхневих та підземних вод, посилення відповідальності учасників; введення в дію нового закону України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»), реалізація Регіонального плану управління відходами у Вінницькій області до 2030 року).

12. Підвищення фінансової спроможності громад, збільшення повноважень щодо управління ресурсами громади, внаслідок впровадження адміністративно-територіальної реформи:

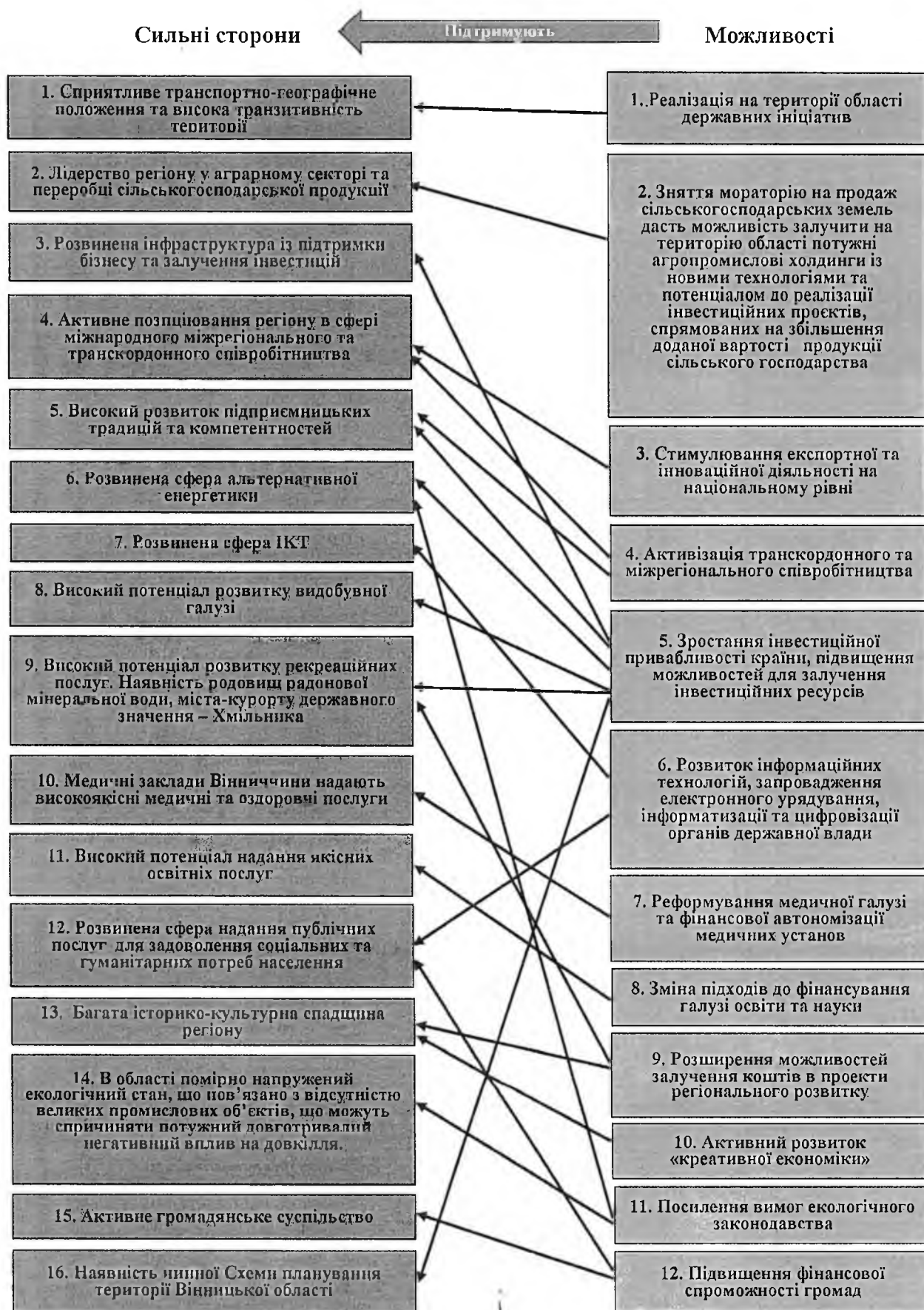
12. Ескалація військового конфлікту на сході України, загроза регіональній безпеці з боку прикордонних територій, які перебувають в зоні впливу РФ.

13. Глобальні зміни клімату, які вплинуть на розвиток сільського господарства і сферу ЖКГ, зростання потоку біженців через екологічні загрози збільшення навантаження на соціальну сферу (за результатами проведеного експертного опитування представників місцевого бізнесу).

14. Низький рівень екологічної свідомості та відповідальності з боку населення та суб'єктів господарювання.

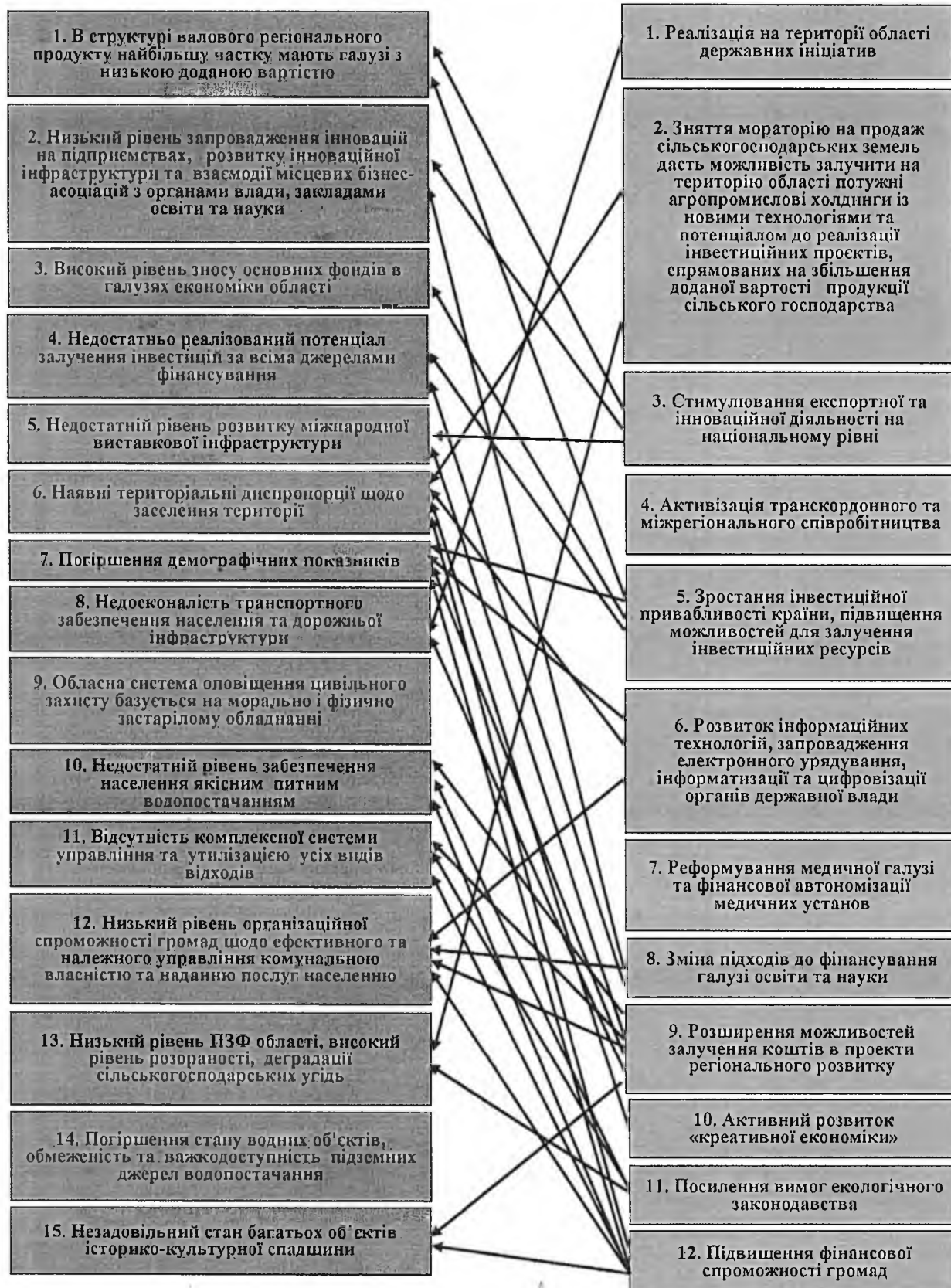
SWOT-матриця Вінницької області

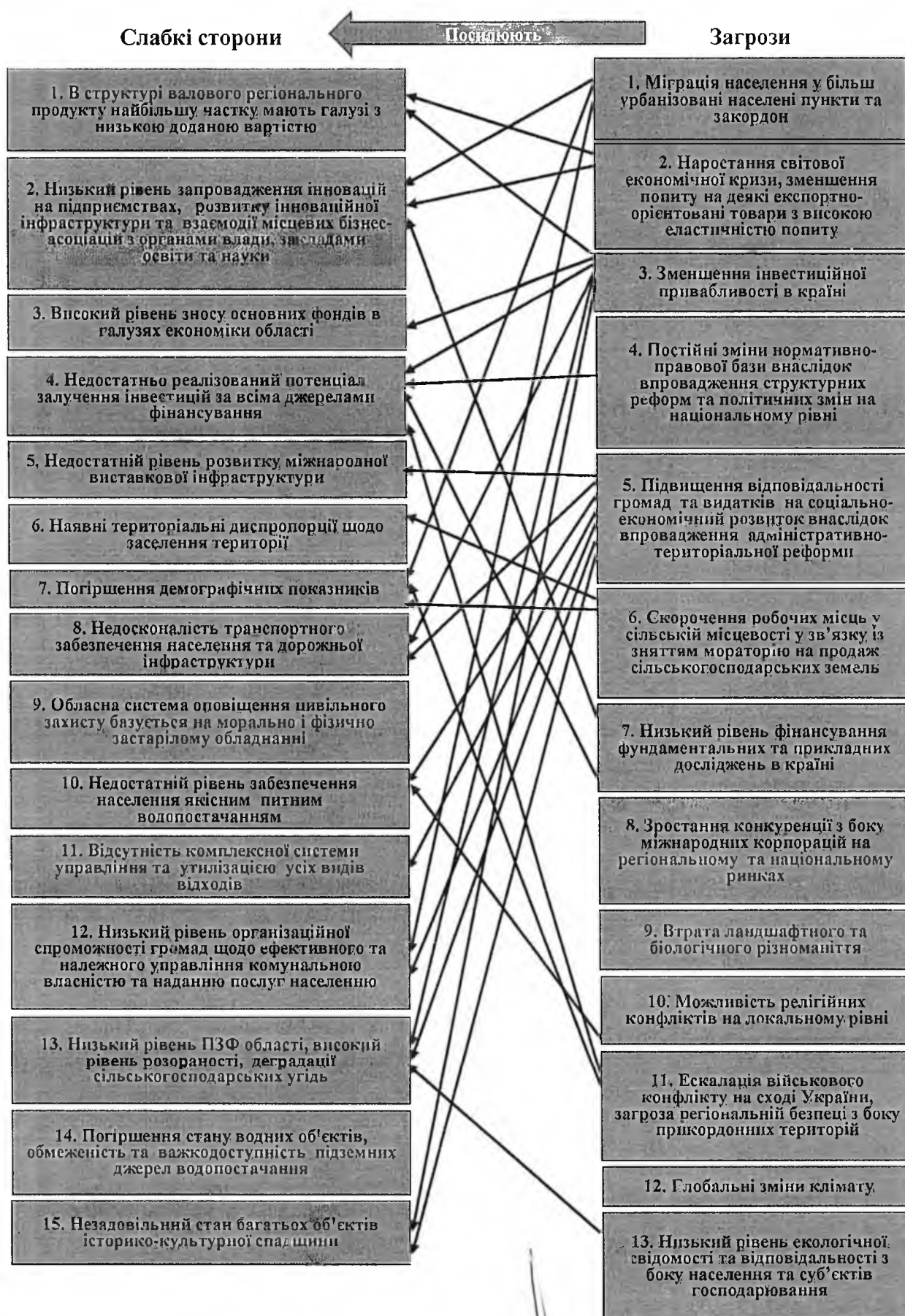

Слабкі сторони

Зменшують

Можливості

III. СЦЕНАРІЙ РОЗВИТКУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ДО 2027 РОКУ.

Умовою формування сценаріїв є їх альтернативність з врахуванням засад смарт-спеціалізації як інструменту підвищення конкурентоспроможності. Тому, пріоритетні економічні сектори або «точки росту» окреслені при співставленні:

- драйверів економіки, що визначені на основі соціально-економічного розвитку України;
- науково-обґрунтованих стратегічних пріоритетів економічного розвитку регіону з врахуванням даних опитування представників бізнесу; SWOT- аналізу потенціалу регіону;
- схеми планування території Вінницької області, розробленої Українським державним науково-дослідним інститутом проектування міст «Діпромісто».

Оптимістичний сценарій розвитку Вінницької області.

Оптимістичний сценарій розвитку демонструє позитивну динаміку, що буде можлива за умови успішної реалізації Стратегії розвитку регіону шляхом повноцінного використання наявного потенціалу, підтримки сильних сторін області внутрішніми й зовнішніми можливостями.

Необхідними загальнодержавними умовами реалізації оптимістичного сценарію розвитку області є:

- стабілізація внутрішньополітичної ситуації в країні та відсутність корупції в державних інститутах, що підвищить рівень довіри з боку підприємців і громадян до державних та місцевих органів влади;
- застосування інтенсивного темпу реалізації складних економічних реформ (податкової, фінансової децентралізації, медичної, земельної та ін.);
- подальша гармонізація законодавства України до стандартів ЄС та ефективне виконання Угоди про асоціацію з ЄС, активізація зовнішньоторговельної бізнес-співпраці з країнами світу, що посилить доступ місцевих товарів на європейські та світові ринки;
- зниження ставок довгострокових кредитів, що сприятиме розвитку малого та середнього бізнесу та покращить фінансову спроможність підприємств.

Одним із пріоритетів розвитку регіону стане швидке завершення адміністративно-територіальної реформи та регіональний розвиток, у тому числі розвиток людських ресурсів, створення нових високотехнологічних наукомістких та інноваційних підприємств як в промисловому, так і в аграрному секторах економіки.

Успішна реформа децентралізації сприятиме оптимізації державних та місцевих органів влади та їх інституцій, активізації міжмуніципального співробітництва, формуванню фінансово спроможних територіальних громад, покращенню їх соціальної інфраструктури, створенню нових робочих місць в сільській місцевості. Розвиваючи інфраструктуру медичних послуг, у тому числі за рахунок SMART – спеціалізації, впровадження

електронного врядування, територіальні громади розширюють спектр послуг пов'язаних з медициною в онлайн-режимі, чим створюють комфортні умови для населення.

Важливим напрямом активізації інвестиційних потоків в область є розробка, пропагування та реалізація інвестиційних та інвестиційно-інноваційних проєктів.

Одним з головних завдань діяльності органів влади було, є і залишатиметься в подальшому підтримка розвитку бізнесу та виробничої політики, направленої на створення нових інноваційних виробництв, підвищення конкурентоспроможності продукції підприємств, що забезпечить створення нових робочих місць.

Так, за 2014-2019 роки в області реалізовано 139 інвестиційних проєктів, завдяки яким створено 7635 нових робочих місць.

З метою надання допомоги громаді та бізнесу реалізувати свій інноваційний потенціал у м. Вінниці створено муніципальний інноваційно-технологічний парк «Кристал».

Інвестиційно-інноваційна інфраструктура буде сконцентрована в основному у м. Вінниці, де вже є наявна для цього база: «Вінницький індустріальний парк», Індустріальний парк «Вінницький кластер холодильного машинобудування» та Індустріальний парк «Вінтер спорт».

Реалізація потенціалу транспортно-географічного положення Вінницької області відбуватиметься шляхом розвитку інфраструктури (транспортної, складської, логістичної) у рамках міжнародних транспортних коридорів: Go Highway - автобан Одеса-Гданськ; Критський №3; Європа-Азія та перетворення міжнародного аеропорту «Вінниця» на головний транспортний вузол Поділля (залучення транспортних перевізників, промоція).

З урахуванням потужної ресурсної бази, сприятливих кліматичних умов та великої кількості продуктивних сільськогосподарських земель регіон має всі можливості займати домінуючу позицію щодо розвитку пріоритетного для підприємств аграрного сектору напряму – органічного виробництва. Продукція підприємств органічного сектору області має потенційні та реальні можливості для задоволення зростаючої суспільної потреби на екологічно безпечний продукт.

Проведення активної просвітницької роботи, запровадження механізму стимулювання заходів з енергозбереження, створення необхідних умов для запровадження енергоефективних технологій, а також модернізація існуючих потужностей із застосуванням альтернативної енергетики й забезпечення переходу на 100% відновлювальні джерела енергії сприяє підвищенню енергоефективності й скороченню енергоспоживання в усіх секторах економіки Вінницької області.

Зростання зацікавленості населення України у внутрішньому туризмі (курортно-рекреаційному, екологічному, сільському зеленому туризмі) при вигідному географічному й логістичному розташуванні з наявним транспортним зв'язком для вантажних і пасажирських перевезень з країнами світу, а також за наявності розвиненої мережі лікувальних й санаторно-курортних закладів, в тому числі національного рівня, сприяло відкриттю нових можливостей розвитку курортних зон та етнотуризму у регіоні, створенню умов для перетворення цієї сфери у високорентабельну галузь, що стало вагомим чинником прискорення економічного зростання області, підтримки зайнятості, наповнення бюджетів усіх рівнів.

Таким чином, оптимістичний сценарій передбачає використання більшості можливостей та усіх сильних сторін Вінницької області за умови нівелювання або нейтралізації загроз, наведених у SWOT-аналізі.

Песимістичний сценарій розвитку Вінницької області

Інерційний (песимістичний) варіант розвитку економіки Вінницької області пов'язаний із досить ймовірним збереженням, "консервацією" нинішнього стану виробництва регіону. Цей варіант виходить із того, що зміни у економічній політиці практично не відбуваються: продовжується повільний процес структурних трансформацій промислового виробництва. Вплив держави на економічні процеси обмежений лише рекомендаційними програмами, відносно невеликою кількістю державних замовлень, декларуванням інноваційних пріоритетів, незначною фінансовою підтримкою за рахунок державних інвестицій, деякими змінами податкового законодавства.

При інерційному варіанті розвитку подій пріоритет в розвитку економіки буде надаватися виробництвам, що не потребують значних капіталовкладень в організацію та підготовку виробництва або мають швидку економічну віддачу. Перед усім це стосується низько- чи середньотехнологічних, ненаукомістких галузей переробки сільськогосподарської сировини, харчової, деревообробної промисловості, промисловості будівельних матеріалів та ін. При цьому якісні показники розвитку виробництва будуть залишатись малорухомими. А це вкрай стримує процеси інноваційного розвитку економіки регіону.

При збереженні існуючих тенденцій зростання виробництва здійснюватиметься переважно за рахунок вищеназваних галузей і характеризуватиметься недостатніми та нестабільними темпами.

Вінницька область має потужний багатопрофільний агропромисловий комплекс, який активно адаптується до нових ринкових умов господарювання. Базисом виступає ресурсна база, сприятливі кліматичні умови та велика кількість продуктивних сільськогосподарських земель. Реалізація песимістичного сценарію в аграрній сфері пов'язана перш за все з підвищенням рівня екологічного навантаження, який має значна частина територій області, деградацією земель. Негативні наслідки загрозливого

характеру очікуються від посилення зміни клімату, що може спричинити надзвичайні ситуації природного характеру.

Вирішення завдань впровадження концепції переходу громад до смарт-управління, впровадження цифрової трансформації системи надання послуг, підвищення їх якості та доступності, охоплення всієї території області високошвидкісним інтернет-зв'язком та захист кіберпростору стримуватиметься низьким рівнем охоплення території області високошвидкісним інтернет-зв'язком, обмеженим доступом населення до локального інформаційного контенту, ускладненим переходом для надання населенню е-послуг в сільській місцевості, слабкою ресурсною базою та відсутністю фахівців. Культурна складова розвитку залишиться вразливою через невідповідність матеріально-технічної бази установ культури і мистецтва сучасним вимогам, дефіцит умов для розвитку творчих здібностей, проведення дозвілля.

Реалізація песимістичного сценарію ілюструє значне загострення соціально-політичних, фінансово-економічних, комунальних проблем перешкоджаючих набуттю високої якості життя, комфортних умов та добробуту регіону, побудові збалансованої інноваційної креативної економіки області, реалізації ефективного управління, збалансованого просторового розвитку та рівних можливостей Вінниччини. Стратегічними пріоритетами виступає зміцнення сильних сторін, підтримка слабких за умов диверсифікації ризиків та загроз. Стратегічний вибір песимістичного сценарію оцінюється як маловірогідний.